

MASEHET MENAHOT
PEREK 1:
KOL AMENAHOT

Masehet Menahot

Yaprak *Masehet Menahot*, Bet-Amikdaş'ta *korban* olarak sunulan “*Menahot*” ile ilgilidir. “*Menahot*” sözcüğü “*Minha*” sözcüğünün çoğul halidir ve hayvanlarla değil, bitkilerle yapılan *Minha-korban*larını belirtir. *Minha-korban*larının büyük çoğunluğu buğday unuyla (veya irmiğiyle) gerçekleştirilir. Bunun sadece iki istisnası vardır: arpa unuyla yapılan *Omer-korbanı* ile *Minhat Sota*.

2

Ama *Minha* sözcüğünü biz başka bir yerden de tanıyoruz. Tabii ki! Gün içinde söylenen üç duadan biri de öğleden sonra söylenen *Minha* duasıdır. Acaba bu duaya neden *Minha* adının verildiğini biliyor musunuz?

Bazı açıklamalara göre bu sözcük “*menuha*”, yani istirahat ile ilgilidir. Bu dua, güneşin, sözün gelişi, “istirahata” çekilmeye hazırlanarak batıya doğru alçalmaya başladığı öğleden sonra saatlerinde söylendiği için bu ismi almıştır (*Tosafot Yom Tov, Berahot* 4:1). Ama bazı *Rişonim* Dönemi otoritelerine göre İbranice’de *Minha* sözcüğü “öğleden sonra” anlamına gelir, çünkü Bet-Amikdaş’ta akşamüstü gerçekleştirilen *Tamid-korbanı*na eşlik eden *Minha-korbanı* bu saatlerde gerçekleştirilirdi ve bu nedenle aynı saatlerde edilen bu duaya da *Minha* adı verilmiştir (*Tosafot – Pesahim* 107a, *Samuh* konu başlığı).

Minha-korbanı İşlemleri – I. Bölüm

Yaprak Bu yazımızda ve bir sonraki yazıda *Minha-korbanı* gerçekleştirildiği sırada yapılan işlemleri öğreneceğiz.

3

Masehet Zevahim’de, çiftlik hayvanlarıyla gerçekleştirilen bir *korbanda* dört temel ibadet işlemi olduğunu öğrenmiştik:

- a. **Şehita:** *Korbanın* kesilmesi.
 - b. **Kabala:** *Korbanın* kanının özel bir kaba alınması.
 - c. **Olaha:** Kanın *Mizbeah*’a getirilmesi.
 - d. **Zerika:** Bu kanla, *Mizbeah* üzerinde gereken işlemlerin yapılması.
- Buna benzer şekilde *Minha-korban*larında da dört ibadet işlemi vardır:

Mucizevi İlaç

İkisi kardeşti, ama birbirinden çok farklıydı. Bir tanesi müthiş cimriyken, diğeri evini ve sahip olduğu her şeyi satmış ve parasını da *tsedaka* amaçları için dağıtmıştı. İkinci kardeş fakir ve yoksul kalmıştı, ama şimdi büyük bir

sevap hazinesine sahipti.

O gün Oşana Raba’ydı ve çocuklara bayram onuruna birer armağan vermek isteyen eşi, eline on *şekel* vererek ondan pazara gidip çocuklar için bir şeyler satın almasını istedi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
159’da

a. Kemitsa: Koen, elini *Minha-korbanı* olarak getirilen irmiğin içine sokar ve bundan bir *komets* kadar alır. “*Komets*” başparmakla serçe parmak haricinde, ortadaki üç parmak bitişik ve avuca doğru eğilmiş haldeyken avuç içinde oluşan boşluktur. Bu boşluğu dolduracak kadar unu alma işlemine “*kemitsa*” adı verilir. *Kemitsa* işlemi, çiftlik hayvanlarıyla gerçekleştirilen *korbanlardaki şehita* işlemine denktir.

b. Matan Keli: “Kaba koymak”. Koen, eliyle *Minha-korbanından* aldığı *komets* miktarındaki unu bir kabin içine koyar. Bu işlem, çiftlik hayvanlarıyla yapılan *korbanlarda* kanın kaba alınmasına denktir.

Minha-korbanı İşlemleri – II. Bölüm

Yaprak

4

Bu yazımızda konuya, *Minha-korbanında* gerçekleştirilmesi gereken diğer iki işlemle devam edeceğiz.

c. Olaha: “Götürmek”. Koen, *Minha-korbanından* çıkarılan *kometsi* koyduğu kabı *Mizbeah*’a götürür. Bu işlem, çiftlik hayvanlarıyla gerçekleştirilen *korbanlarda* kanın *Mizbeah*’a götürülmesi işlemine denktir.

d. Aktara: “Tüttürmek”. Koen, *Minha-korbanından* çıkarılan *kometsi Mizbeah*’ın üzerinde yakarak tüttürür. Bu işlem, çiftlik hayvanlarıyla gerçekleştirilen *korbanlarda* *korban* sahibi için kefareti sağlayan işlem olan, *korban* kanının *Mizbeah*’ta atılmasına denktir.

Önceki yaprakta, *Minha-korbanındaki “kemitsa”* işleminin çiftlik hayvanlarıyla yapılan *korbanlardaki “şehita”* işlemine denk olduğunu öğrenmiştik. Ancak belirli bir açıdan, *kemitsa* işlemi, *şehita* işleminden daha üst düzeydedir. *Şehita* işlemi Koen olmayan biri tarafından gerçekleştirildiği zaman da *kaşer*dir (geçerli). Buna karşılık *kemitsa* işlemi Koen olmayan biri tarafından yapılırsa *kaşer* değildir; çünkü bu işlem yalnızca bir Koen tarafından yapılabilir.

Çiftlik hayvanlarıyla yapılan *korbanlarla* *Minha-korbanları* arasında, göze çarpan bir fark daha vardır. Hayvanlarla yapılan *korbanlarda* iki kategori vardır: “*Kodşe kadaşim*” (yüksek kutsiyetteki *korbanlar*), yalnızca *Azara*’da ve yalnızca Koenler tarafından yenebilir. “*Kadaşim kalim*” (düşük kutsiyet düzeyindeki *korbanlar*), Yerusalayim’in herhangi bir yerinde Koen olmayanlar tarafından da yenebilir. Buna karşılık *Minha-korbanlarında* sadece tek bir kategori olup hepsi “*Kodşe Kadaşim*” sınıfındadır. Dolayısıyla bu *korbanlar* da sadece *Azara*’da ve sadece Koenler tarafından yenebilir.

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

Ari’nin en önde gelen öğrencisi olup, onun öğretilerini derleyen kişidir. İtalya çıkışlı bir ailenin çocuğu olarak Tsefat’ta doğmuş, Rabi Moşe Alşeh’in *bet midraşında* Tora, Rabi Moşe Kordova’ndan (Ramak) da *Kabala* öğrenmiştir. Ramak’ın vefatının ardından Ari onun yerine geçince Rabi Hayim Vital, Ari’den öğretilerini öğrenmeye başlamıştır.

Rabi Hayim Vital’ın, Ari’nin sözlerini

özetlediği kitaplar sayesinde Ari’nin *Kabala* öğretileri korunabilmiş ve tüm Yisrael cemaatlerinde yayılmıştır. Kitapları arasında “*Ets Hayim*”, “*Ets A-Daat*”, “*Şaare Keduşa*” ve “*Lev David*” sayılabilir. Rabi Hayim Vital kendisini Ari’nin varisi ve halefi olarak görmüştür.

Zaman içinde Şam’a geçmiş, oradaki Sicilya kökenli cemaatin *ravı* olarak görev yapmış ve orada vefat etmiştir.

Rabi Hayim Vital
(1543-1620)

“Maşke Yisrael” Nedir?

Yaprak

5

Melamed Rabi Şimşon sınıfa girdi ve öğrenciler onu geniş bir gülümsemeyle karşıladılar. Rabi Şimşon ailevi nedenlerle iki haftadır derslere gelemiyordu ve şimdi sevgili öğrencilerine iki kat enerjiyle geri dönmüştü.

Gereksiz bir giriş yapmaksızın “Sevgili çocuklar” diye söze başladı hemen. “Bakalım kim biliyor. Acaba ölmek üzere olan bir hayvan *korban* olarak kullanılabilir mi?”

“Acaba *rav, terefa* (bir yıl yaşamasına olanak vermeyen bir yarası olan) bir hayvandan mı bahsediyor?” diye sordu Yedidya.

“Aynen öyle, Yedidya” dedi Rabi Şimşon. “*Masehet Menahot*’ta beşinci yaprağı açın ve bu *alahan*ın kaynağını görün.”

Öğrenciler *Gemara*’daki uygun yeri buldular ve Rabi Şimşon onlara açıkladı:

Peygamber Yehezkel’in sözlerinde, Bene-Yisrael’in getirecekleri *korbanlar* hakkında şöyle denmektedir: “*Kendileri için kefaret sağlamak üzere, Minha-korbanı, Ola-korbanı ve Şelamim-korbanı olarak Yisrael’in içki ziyafetinden, davardan iki yüz içinden bir davar yavrusu*” (Yehezkel 45:15). Acaba peygamber neden “**Yisrael’in içki ziyafetinden**” getirmekten bahsetmektedir?

Bize, *korbanların* yalnızca Yisrael’in yiyebilmesine uygun yiyeceklerden getirilebileceğini öğretmek için. Ve *terefa* bir hayvanı yemek yasak olduğuna göre, onu *korban* olarak kullanmak da yasaktır.

“Yarın,” dedi Rabi Şimşon çocuklara, “bu konuyu ele almaya devam edecek ve çok ilginç bir soruya değineceğiz.”

Ketoret İçin Koku Maddesi Elde Edilen Hayvan

Yaprak

6

Rabi Şimşon sözünü yerine getirdi ve ... yabani bir hayvandan bahsederek derse başladı.

Bilindiği gibi her gün Bet-Amikdaş’ta sabah ve akşam vakti “*ketoret*” adı verilen bir tütsü yakılırdı. Bu tütsüde kullanılan güzel koku maddelerinden biri de “*mor*”dur.

Nedir *mor*? Rambam (*İlhot Kele Amikdaş* 1:3) bunu şöyle açıklar: *Mor*, Hindistan’da yaşayan yabani bir hayvanın kanıdır. Bu kan güzel koku veren bir parfüm gibidir. Bu koku maddesinin adı “*misk*” olarak bilinir. Bu hayvan bir tür ceylana benzer ve bu özel kan da karın bölgesindeki bezlerde birikir. Çok sıcak günlerde bu hayvan çalılıkların arasında yürür ve karnı çalılıklara sürtününce, karnında birikmiş olan kan dışarı çıkar. İşte *mor* adı verilen koku maddesi budur (Ramban, Şemot 30:23).

“Bu konunun önceki yaprakta öğrendiklerimizle neden bağlantılı olduğunu biliyor musunuz?” Rabi Şimşon, aralarından birinin cevap verebileceğini umarak çocukların gözlerini inceledi ve gerçekten de iki çocuk parmak kaldırarak cevap verdi: “Bu hayvanın *kaşer* olduğunu kim söyledi? Ve eğer *kaşer* değilse, ondan elde edilen bir maddeyle *ketoret* uygulaması nasıl yapılabilir?”

“Çok güzel” dedi Rabi Şimşon el çırparak. “Gerçekten de büyük hahamlarımız bu konuyu tam da sizin işaret ettiğiniz açıdan geniş bir şekilde ele almaktadırlar. Aferin size.”

Mucizevi İlaç (devam)

Adamcağız evinden henüz yeni çıkmıştı ki, karşısında *tsedaka* tahsildarlarını gördü. Tahsildarlar “İşte, *tsedaka* üstadı tam da bizim için dışarı çıktı!” diye aralarında fısıldaştılar. “Gidip ona bu önemli *mitsvayı* kazandıralım.” *Tsedaka* tahsildarları adama, yakında

hupa altına girip evlenecek olan yetim bir genç kızdan bahsettiler ve iyi yürekli adam, eşinin kendisine verdiği on *şekeli* hemen onlara verdi.

Ama adam şimdi eşinden ve çocuklarından utanıyordu. Pazardan eli boş dönmeyeceğine dair söz vermişti!

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
161’de

Lehem Apanim Nasıl Değiştirilirdi?

Yaprak

7

Bet-Amikdaş'ta yapılan her işlem, çok titiz bir şekilde yerine getirilen belirli bir düzenle yapılırdı, çünkü Bet-Amikdaş'taki ibadet görevleri Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın huzurunda yapılan görevlerdir.

Herkesin bildiği gibi, Bet-Amikdaş'ta altın bir masa (*şulhan*) dururdu ve üzerine *lehem apanim* adı verilen özel ekmekler yerleştirilirdi (bkz. I. Kitap, sayfa 191 ve II. Kitap, sayfa 42 ve 233). *Lehem apanim* bu masanın üzerinde bir hafta boyunca dururdu ve her Şabat günü yenileriyle değiştirilir, eskileri de Koenler tarafından yenirdi. *Şulhanın* üzerinde "*bazihim*" adı verilen iki özel kepece dururdu. Bunların içinde de "*levona*" adı verilen bir güzel koku maddesi (Türkçe: günlük) yer alırdı ve bu da her Şabat değiştirilirdi.

Gemara her Şabat *lehem apanim* ve *bazihimin* nasıl değiştirildiğini anlatmaktadır:

Şulhan, Bet-Amikdaş'ın merkezi binasının ön salonu olan *Ehal*'de dururdu. Dört Koen *Ehal*'e girerdi. İki tanesi yeni ekmekleri, diğer iki tanesi de *bazihimi* taşırdı. Bu Koenlerin önünden başka dört Koen girerdi. Bunların ikisi çıkarılacak olan ekmekleri, diğer ikisi de çıkarılacak olan *bazihimi* alacaktı.

Koenler, *şulhanın* iki yanında karşı karşıya dururlardı. Yeni ekmekleri taşıyan Koenler onları yerlerine doğru itmeye başlarken, diğer taraftaki Koenler de önceki ekmekleri kendilerine doğru çekmeye başlarlardı. Böylece, *lehem apanimin* altın *şulhanın* üzerinde olmadığı tek bir an bile olmazdı.

Bilmece

Yaprak

8

Gelin ilginç bir bilmeceyi ele alalım:

Ben yalnızca kuruyu kutsarım, ben de yalnızca sıvıyı kutsarım – kimiz biz?

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*'da bir *alah*a söylenmektedir. Bu *alahayı* öğrenmeden önce, önemli bir ön bilgi verelim:

Bet-Amikdaş'a ait bir kabın içine giren her şey kutsal hale gelir.

Şimdi, bahsettiğimiz *alahaya* geçebiliriz: Bet-Amikdaş'ta, örneğin un, irmik gibi kuru şeylerin miktarını ölçmekte kullanılan bazı kaplar vardı. Bunun yanında şarap, yağ, su gibi sıvı şeylerin miktarını ölçmeye yönelik başka kaplar da vardı.

Eğer kuru şeyleri ölçme amaçlı bir kabın içine, örneğin şarap konursa, bu şarap kutsal nitelik kazanmaz. Aynı şekilde eğer şarap ölçmeye yarayan bir kabın içine, örneğin irmik koyulursa, irmik de kutsal hale gelmez.

Ve bu *alahada* şöyle denmektedir: "*En kele alah mekadeşin et ayaveş, velo midot ayaveş mekadeşim et alah*" – "Sıvı kapları kuru şeyleri kutsamaz ve kuru ölçekleri sıvı şeyleri kutsamaz."

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Polonya'nın Luntşitz (Łęczyca) şehrinde doğmuş ve Maarşal'dan Tora öğrenmiştir. Başlarda yalnızca "Efrayim" adını taşıyordu ve "Şelomo" ismi yaşlılığında eklenmiştir. İhtiyarlık yıllarında, Prag şehri hahamı ve oradaki *yeşivanın* başkanı olarak Maaral'ın yerini almıştır (ikinci görev döneminin sonrasında). Çok başarılı bir *darşan* olarak ünlenmiştir ve gerek sözlü gerekse de yazılı olarak sunduğu *deraşalarıyla* kalabalık kitlelerin kalplerini etkilemeyi başarmıştır.

Rabi Şelomo Efrayim, *musar* ve toplumun düzeltilmesi konularına özel bir önem vermiştir ve bu, kitaplarında da ifade bulmuştur. Başlıca eseri, Tora üzerine yazmış olduğu "*Keli Yakar*" adlı kitaptır. Öyle ki, kitabın ismi kendisinin de takma adı haline gelmiştir. Bunun yanında, yılın bayramları ve başka konular üzerine *deraşalar* içeren "*İr Giborim*", "*Olelot Efrayim*", "*Amude Şeş*" ve "*Orah Lahayim*" kitaplarını da yazmıştır.

**Luntşitz'li
Rabi
Şelomo
Efrayim
[Keli Yakar]
(1540-1619)**

Yarım Kazayit ve Yarım Kazayit

Yaprak

9

Bu yazımızda iki *alaha* arasındaki ilginç bir farkı öğreneceğiz.

Eğer Bet-Amikdaş'ta bir *korban* kesilmiş ve ardından herhangi bir sebeple bu *korbanı Mizbeah*'ın üzerinde tüttürmek mümkün olmamışsa, bu *korbanın* kanını *Mizbeah*'taki işlemler için kullanmak yasaktır. Ama eğer *korbanın* ya etinden ya da *Mizbeah*'ta yakılması emredilmiş olan iç organlardan (bunlara "*emurim*" denir) geriye, hâlâ *Mizbeah*'ta yakılabilecek bir *kazayit* (yaklaşık 27 cc.) kalmışsa, o zaman kan atma işlemi yapılabilir, çünkü eğer *kazayit* miktarında et kaldıysa *korbanı* yeme *mitsvası* ve eğer *kazayit* miktarında *emurim* kaldıysa *Mizbeah* üzerinde yakma *mitsvası* yerine getirilebilecektir.

Ama eğer yarım *kazayit* et ve yarım *kazayit emurim* kaldıysa, o zaman kan işlemleri yapılamaz.

Ola-korbanı bu açıdan farklıdır. Bu *korbanda* eğer yarım *kazayit* et ve yarım *kazayit emurim* kaldıysa da kan işlemleri yapılabilir.

Aradaki fark nedir?

Çok basit! *Ola-korbanında* *korbanın* bedeni bütünüyle *Mizbeah*'ın üzerinde yakılır ve bu konuda et ile *emurim* arasında bir fark yoktur – *Mizbeah*'ta yakılabilecek toplam bir *kazayit* vardır.

Sol El mi, Sağ El mi?

Yaprak

10

Bu yapraklarda *Gemara*, bir Koen'in *Minha-korbanından komets* payını ayırma işlemini hangi elle yapması gerektiğini ve bunu nereden öğrendiğimizi açıklığa kavuşturmaktadır.

Hatırlatalım; Koen, *Minha-korbanı* bulamacını karıştırdıktan sonra elini onun içine sokar, avucunu kapatır ve işaret, orta ve yüzük parmakları birleşik, baş ve serçe parmakları açık olmak üzere avucunun içine dolan kısmı çıkararak *Mizbeah*'ın üzerinde tüttürür. *Minha-korbanının*, Koen'in elinde kaptan çıkan bu kısma "*komets*" adı verilir.

Mişna'da Koen'in, "*kemitsa*" adı verilen bu işlemi sağ eliyle yapması gerektiği söylenmektedir.

Bunu nereden mi biliyoruz? Dikkat edin.

Rabi Zera şöyle dedi: *Minha-korbanındaki kemitsa* işlemi hakkında Tora "*Elini onunla doldurur*" (Vayikra 9:17) demektedir. Ama hangi el? Sağ mı? Sol mu? Tora bunu açıkça söylememektedir. Buna karşılık, bir *metsoranın* (*tsaraat* rahatsızlığına yakalanmış kişi) arınma işlemini gerçekleştiren Koen hakkında Tora "*Ve Koen'in sol eline dökülecektir*" (Vayikra 14:15) demektedir. Buradan, Tora'nın, bir işlemin sol elle yapılmasını istediği zaman bunu açıkça yazma gereği gördüğünü görüyoruz. Dolayısıyla bunun açıkça yazılmadığı diğer yerlerde işlemin sağ elle yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Mucizevi İlaç (devam)

Adam bir o yana bir bu yana yürüyüp bir çare düşünürken, sinagoga denk geldi ve içeri girdi. Artık Sukot'un son günü olduğundan *lulav* ve *etrogların* kullanımı da sona ermişti ve sinagogun her tarafında etrafa bırakılmış *etroglar* vardı. Adam *etroglara* baktı ve başka bir çare göremeyince sahipsiz *etrogları* toplayarak torbalara doldurmaya başladı...

Adam elinde torbalarla yola çıktı ve şansını başka bir yerde denemeye karar verdi. Büyük bir gemiye bindi ve onunla uzun bir yolculuğa çıktı. Gemi onu, ülke kralının o sırada bulunduğu bir şehre getirdi.

Adam limana yeni inmişti ki, kralın görevlilerinin, gelen her tüccarı ve her gezgini durdurup sorular sorduklarını fark etti.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
165'te

Tuz Tanesi

Yaprak

II

Bu yazımızda, bazen bir *Minha-korbanın*ın tek bir... tuz tanesine bağlı olduğunu belirten bir *alahayı* öğreneceğiz.

*Minha-korban*ın nın gerçekleştirilme sürecinde Koen, elini, getirilen bulamacın içine sokar ve dışarı çıkardığı “*komets*” adlı kısmı *Mizbeah*’ın üzerinde yakar.

Ama *Minha-korban*ı getirildiği zaman üzerine tuz ve *levona* (bkz. sayfa 160) da konur ve *komets* çıkarıldığı zaman bunların kenara alınması gerekir. Şayet Koen *Minha-korban*ından *komets* kısmını alırken, avucunun içine tek bir tuz tanesi veya cüzi miktarda *levona* kaçarsa, bu *komets* payı “*pasul*”, yani geçersizdir ve Koen’in yeniden *komets* alması gerekir!

Neden? Çünkü *kemitsa* işlemi yaparken Koen’in eli bütünüyle sadece *Minha-korban*ıyla dolu olmalıdır ve oraya çok az da olsa yabancı madde, örneğin bir tuz tanesi veya azıcık *levona* girerse, onun kapladığı yer kadar *Minha-korban*ı eksik kalmış demektir!

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Aharonim Dönemi'ne mensup büyük hahamlardan biri, *rav* ve Talmud açıklama otoritesidir. Polonya'da Krakow şehri yakınlarında doğmuş ve henüz küçük yaşlarda *iluy* (üstün yetenek) olarak tanınmıştır. Bayan Eidel Lifşitz'in kızıyla evlenmiş ve kayınvalidesi hem çiftin geçimini sağlamış hem de Maarşa'nın *yeşivasının* sponsorluğunu üstlenmiştir. Kayınvalidesine yönelik şükran duygularıyla, Maarşa kendisine, onun adıyla “Eidels” ismini takmıştır. Kayınvalidesinin vefatından sonra Helem (Chełm) şehrinin hahamı olarak görev yapmış ve daha sonraları Osterea'da

(Ostroh) bir *yeşiva* kurmuştur. İyilik ve yardım işlerine büyük önem vermiştir. Ayrıca bir şairdir ve katliamlarda ölen Yahudiler için ağıtlar yazmıştır.

Maarşa, Talmud'a geniş bir açıklama yazmış ve burada esas olarak *Tosafot*'un yazılarına, ama bazen doğrudan Talmud'a ve Raşi'nin yazılarına da açıklık getirmiştir. *Tosafot* hakkındaki açıklamaları son derece önemli ve merkezi nitelikte kabul edilir ve *yeşivalarda* bunların öğrenimine önemli miktarda zaman vakfedilir. Maarşa bunun yanında Hahamlarımızın *agada* öğretilerini de açıklamıştır.

**Rabi
Şemuel
Eidels
[Maarşa]
(1555-1631)**

Dilimlenmiş Hala

Yaprak

12

Dersin ortasında Rabi Şimşon öğrencilerin biraz yorgun olduklarını fark etti. Bu nedenle onları ilginç bir soruyla uyandırmaya karar verdi.

“Sevgili öğrenciler!” dedi onlara. “Bet-Amikdaş’ta, *Ehal*’in içindeki altın masanın (*şulhan*) üzerinde *lehem apanim* adı verilen özel ekmekler dururdu. Bu amaçla her hafta on iki ekmek pişirilirdi ve bunların her birinin miktarı iki *isarundu* (yaklaşık 6 lt.). Şimdi söyleyin bakalım; bu ekmeklerle ne yaparlardı?”

“Her hafta onları Koenler yedi” diye cevap verdi öğrenciler.

“Güzel” dedi Rabi Şimşon ve bir daha sordu: “Bu ekmekler *tame* olursa veya *Ehal*’den dışarı çıkarılırsa onları yakmak gerekir. Peki, bu ekmekler başka hangi durumda yakılmalıdır?”

Öğrenciler şaşırılmışlardı. Daha önce hiç başka bir olasılığı düşünmemişlerdi. Sonra *Gemara*’yı açtılar ve orada aktarılan bir *Barayta*’da yazanları okudular: Olur da *lehem apanim* ekmeklerinden biri, onları yeme vakti gelmeden önce kesilirse, diğer tüm ekmekler de geçersiz hale gelir ve onları yakmak gerekir.

**MASEHET MENAHOT
PEREK 2:
AKOMETS ET AMİNHA**

Tek Ayak

Yaprak

13

Bu yaprakta *Masehet Menahot*'un “*Akomets Et Aminha*” başlıklı ikinci *pereki* başlamaktadır.

Geçmişte “*pigul*” konusunu öğrenmiştik. *Pigul*, bir *korbanı* geçersiz (*pasul*) kılan durumlardan biridir. *Pigul* nedeniyle ortaya çıkan geçersizlik, *korban* işlemlerinden biri sırasında, işlemi yapan Koen'in “*huts lizmano*” (zamanı dışında) veya “*huts limkomo*” (yeri dışında) düşünceler düşünmesi halinde meydana gelir. Örneğin, eğer ibadet işlemi sırasında Koen, *korbanın* kan işlemlerini, Tora'nın bu işlemler için belirlemiş olduğu vaktin dışında yapmayı düşünürse, bu *korban* “*pigul*” olur ve geçersizdir.

Bu yaprakta ilginç bir bilgiyi öğreniyoruz.

Rav Una şöyle dedi: Rabi Yose şöyle derdi: Eğer *korban* işlemleri yapıldığı sırada Koen, *pigula* yol açan bir düşünceyi, *korbanın*, örneğin tek ayağı için düşünürse, bu durumda söz konusu düşünce *korbanın* diğer organlarını geçersiz hale getirmez. Örneğin Koen, *korbanın* sağ ayağını *Mizbeah* üzerinde yakma işlemini Tora'nın belirlediği vaktin dışında yapmayı düşünürse, sadece sağ ayak *pigul* olur, ama sol ayak *pigul* haline gelmez.

Zeharya Ailesi Yerusalayim'e Çıkıyor

Yaprak

14

Zeharya ailesi, *Pesah-korbanını* gerçekleştirmek için Galil bölgesinden Yerusalayim'e çıkmaktaydı.

Etrafa büyük bir neşe havası hâkimdi. Herkes akın akın Yerusalayim'e doğru ilerliyordu, her yönden, *Pesah-korbanı* olarak adanmış kuzuların sesleri duyuluyordu ve çocuklar da yolda ilerlerken buldukları her fırsatta oyun oynuyorlardı.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Rav, *posek* ve Talmud açıklama otoritesi. Polonya'nın Lublin şehrinde doğmuş ve Krakow'daki *yeşivada* Tora öğrenmiştir. Orada *roş yeşiva* Rav Yitshak Katz'ın kızıyla evlenmiştir. Lublin'de bir *yeşiva* kurmuş ve bir süre sonra, vefat eden kayınpederinin yerini alarak, Krakow'da *roş yeşiva* ve *av bet din* (mahkeme başkanı) görevlerine getirilmiştir.

Maaram'ın öğrenim metodu, *pilpul* (derinlemesine ve karşılaştırmalı analiz) odaklıydı. Raşi ve *Tosafot*'un

açıklamalarını inceler ve yazdıkları her bir sözcüğün üzerinde titizlikle dururdu. Eseri “*Meir Ene Hahamim*” adını taşır ve *Gemara*'da, kendileriyle ara sıra tartıştığı Maarşa ve Maarşal'ın açıklamalarının yanında basılmıştır. Verdiği *alaha* kararları “*ŞuT Maaram*” adlı kitapta yer alır.

Maaram, kendisinden üç yüz yıl kadar sonra yaşamış olan ve aynı kısaltmayla anılan Lublin'li Rabi Meir Şapira ile karıştırılmamalıdır.

**Lublin'li
Maaram
(1558-1616)**

Yeruşalayim'e vardıklarında çocuklar, babalarının her yıldan farklı olarak, *tuma* ve *taara* (manevi kirlilik ve saflık) konusunda çok özenli davranmadığını fark ettiler. Çocuklardan biri "Baba!" diye seslendi. "Bu yılın diğer yıllardan ne farkı var? Sen her zaman eşya ve kaplarımızı *tumaya* karşı koruma konusunda çok titiz davranırdın. Ama bu sene o kadar da özen göstermiyorsun?"

"Haklısınız sevgili çocuklar" dedi babaları. "Bu yıl halkın büyük çoğunluğu *teme met* (ölü nedeniyle *tame*); çünkü herkes çok büyük bir cenazeye katılmış, ölüye temas nedeniyle *tame* olmuştu. Ve *alahaya* göre, eğer halkın çoğunluğu *tamey*se *Pesah-korbanı* bu durumda da gerçekleştirilebilir ve *tumat met* (ölü nedeniyle *tuma*) kuralları konusunda dikkatli davranmaya gerek yoktur. Zira böyle bir durumda, *teme met* olan biri de *Pesah-korbanı*nı gerçekleştirebilir.

Kilayim Yasağı

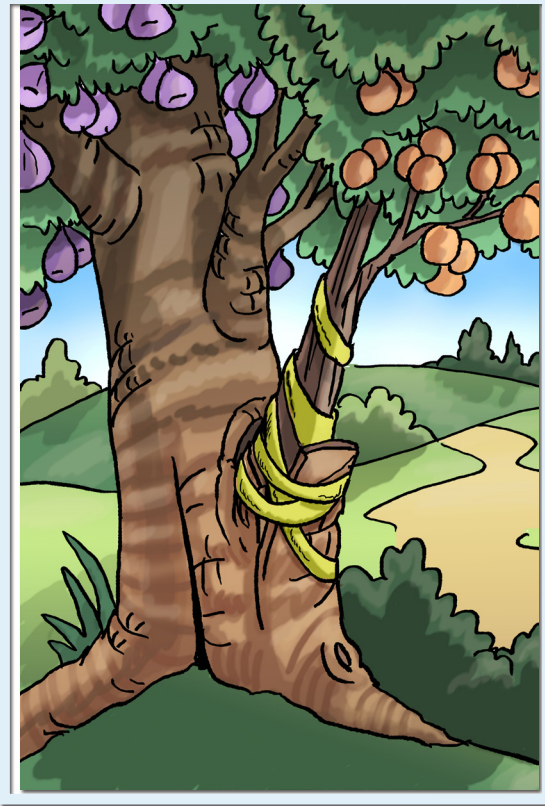
Yaprak

15

Bu yaprakta *Gemara*, *kilayim* yasağını ele almaktadır ve bu da bize, bu konudaki bazı ayrıntıları öğrenme fırsatı sunuyor.

Kutsal Tora'mız, iki farklı tahıl, sebze veya kurubaklagil tohumunu birlikte ekmeyi yasaklamıştır. "*Kilayim*" adı verilen bu yasak nedeniyle, herhangi bir ağaca başka tür bir ağacın dalını aşlamak da yasaktır. Eğer iki farklı tür tohum birlikte ekilmiş ve *kilayim* yasağı çiğnenmişse, bunları bu halde bırakmak da yasaktır ve sökülmelidir.

Bu yasağa ek olarak, Tora ayrıca "*kile a-kerem*" (bağda *kilayim*) yasağını da emretmiştir. Bir bağda *kilayim* şeklinde ekim yapan, yani üzüm tohumlarını başka tohumlarla birlikte eken kişi, ilk yasağa ek olarak ikinci bir yasağı da ihlal etmiş olur. Pasukta söylendiği gibi: "*Bağını karışık ekme*" (Devarim 22:9). *Kile a-kerem* daha ağırdır, çünkü bu tipteki *kilayim*le yetiştirilen ürünlerden faydalanmak yasaktır.

Mucizevi İlaç (devam)

Herkese çanta ve torbalarında ne olduğunu soruyorlardı. "Ne oldu?" diye sordu adam orada gördüğü birine. "Bu telaşın sebebi ne?"

"Majesteleri kralımız ağır bir bağırsak rahatsızlığına yakalandı" diye anlattılar ona. "Ve rüyasında krala, Yahudilerin Oşana Raba günü dua ederken kullandıkları *etrogları* yiyerek

şifa bulacağı söylenmiş! İşte kralın görevlilerinin çabası da bu yüzden. Bir an önce bu niteliğe sahip *etroglar* bulmaları gerekiyor!"

Adamcağız kendisini buraya getirmiş olan Tanrı'nın, olayları nasıl ayarladığı karşısında büyük bir şaşkınlık yaşıyordu. Hemen görevlileri elindeki hazine den haberdar etti.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
167'de

Rav Amnuna

Yaprak

16

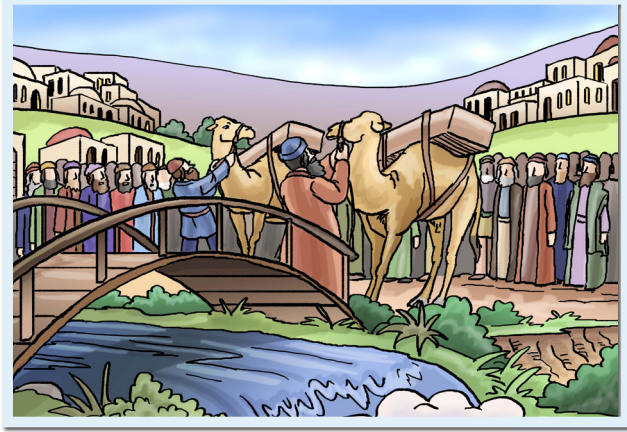
Gemara Rav Amnuna'nın sözlerini aktarmaktadır. Bu vesileyle biz de Rav Amnuna'nın hayatı hakkında biraz bilgi alalım.

Rav Amnuna Babil'de yaşamış bir *Amora*'ydı ve *Amora* Rav'ın başlıca öğrencisiydi. O kadar ki Rav ona "Oğlum" diye hitap ederdi ve ona *alaha* alanında birçok öğreti aktarmıştı.

Talmud'un birçok yerinde Rav Amnuna ile Rav Hisda arasındaki tartışmalara yer verilir. Bir keresinde Rav Hisda, Rav Amnuna'nın söylediği Tora sözlerinden o kadar büyük bir mutluluk duymuştur ki onun hakkında "Keşke demirden [=yorulmayan] ayaklarımız olsa da sözlerini dinlemek için her zaman peşinden yürüsek!" demiştir (Raşi, *Berahot* 41a).

Rav Amnuna büyük bir Tora adamıydı ve o öldüğünde göklerden, kayaları andıran dolu parçaları yağmıştır!

Vefatından sonra onu Erets-Yisrael'de gömmeye karar verdiler. Aynı sıralarda vefat etmiş olan Raba bar Rav Una'yı da gömmek için Erets-Yisrael'e götürüyorlardı. Cenazeleri taşıyan develer dar bir köprüye geldiklerinde yerlerinde durup ilerlemeyi reddettiler; çünkü bu kutsal *Amoralar*, öldükten sonra bile birbirlerine saygı gösteriyordu ve her biri, diğerinin cenazesinin önden gitmesini istiyordu!

Tora Sevgisi

Yaprak

17

Masehet Menahot'ta ikinci perekin ele aldığı en son konuda, Talmud'daki Hahamlarımızın kutsal Tora'yı öğrenmeyi ne kadar çok sevdiklerini görüyoruz.

Önceki yazımızda Rav Amnuna'yla ilgili bazı bilgiler almıştık ve bu yaprakta onun Tora öğrenimine yönelik müthiş sevgisini görme fırsatına sahibiz.

Gemara, daha önce birkaç yazımızda değinmiş olduğumuz "*pigul*" konusu üzerinde durmakta ve Rav Amnuna, Rabi Hanina'nın kendisine *pigul* ile ilgili olarak belirli bir *alaha* söylediğini aktarmaktadır. Şimdi Rav Amnuna'nın bunu nasıl söylediğine dikkat edin: "Rav Amnuna şöyle dedi: Bu *alahayı* bana Rabi Hanina tattırmış ve öğretmişti ve [söz konusu *alaha*] benim için, bugüne kadar öğrendiklerimin tümü kadar kıymetlidir."

Rav Amnuna'nın bu *alaha* hakkında ne kadar büyük bir sevgiyle konuştuğunu fark ettiniz mi? Sanki bir şekerlemeden, bir tatlıdan bahseder gibi! Rav Amnuna, Rabi Hanina'nın bu *alahayı* ona **tattırdığını**, onun tadına varmasını sağladığını söylemektedir.

MASEHET MENAHOT
PEREK 3:
AKOMETS RABA

Ne Mutlu Talmid Hahamlara!

Yaprak

18

Rabi şöyle anlatmaktadır: Bir keresinde Rabi Elazar ben Şamua'ya gittim ve Yosef A-Bavli'nin (Babilli Yosef) onun huzurunda oturup kendisinden *alahalar* dinlemekte olduğunu gördüm. Yosef A-Bavli'nin bu *alahaları* dinlemekten çok büyük bir keyif aldığı ve çok sevinçli olduğu açıkça görülüyordu.

Yosef A-Bavli Rabi Elazar ben Şamua'ya sordu: "Rabi! Bir kişi *korbanla* ilgili falanca şeyi yaparsa bu *korban* geçerli midir, değil midir?" Rabi Elazar ben Şamua ona "*Kaşer* (geçerli); ama Rabi Eliezer'e göre *pasul* (geçersiz)" diye cevap verdi. Yosef A-Bavli o kadar keyiflenmişti, ki yüzü sevinçten parlıyordu.

Rabi Elazar ben Şamua ona "Şu ana kadar öğrettiklerim seni sevindirmemiş miydi? Benden sadece şimdi mi doğru bir *alaha* öğrendin?" diye sordu.

Yosef A-Bavli cevap verdi: "Rabi! Tabii ki bana öğrettiğiniz her şey doğru ve *alahaya* uygundu. Ama bu *alaha* beni çok sevindirdi, çünkü bir keresinde Rabi Eliezer'in *alahayı* bu şekilde söylediği kulağıma çalınmış ve hemen öğrencilerine giderek onun gerçekten de böyle mi dediğini açıklığa kavuşturmak istemiştım; ama aralarından hiçbiri bana cevap verememişti. Bu yüzden şimdi bunu sizden açıkça duymak beni çok sevindirdi."

Rabi Elazar ben Şamua Yosef A-Bavli'nin Tora'dan duyduğu sevinç karşısında çok duygulanmıştı. "**Tora'nın sözleri sizin gözünüzde son derece kıymetli olduğu için ne mutlu size *talmid hahamlar*!**" dedi.

Mucizevi İlaç (devam)

Adam krallara yaraşır bir şerefle saraya getirildi. Orada elindeki mucizevi ilacı krala sundu. Gerçekten de kral *etroglardan* biraz yedi ve durumunda hemen gözle görülür bir iyileşme meydana geldi.

Büyük bir takdirle, kral, adamın torbalarını aldı ve *etrogların* yerine içlerini altın *dinarlar*la doldurdu. "Dile benden ne dilerse evladım" dedi kral adama. "Şu anda canın her ne dilerse isteyebilirsin!"

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
169'da

Korbanların Tuzu

Yaprak

19

Kutsal Tora'mız tüm *korban*ların tuzlanması emretmektedir. Pasukta söylendiği gibi: “Her Minha-korbanını tuzla tuzlamalısın. Tanrın'ın antlaşması[nın bir parçası olan] tuzu Minha-korbanın'ın üzerinden eksik etme. [Ayrıca diğer] Her [tür] korbanının üzerine [de] tuz ekmelisin” (Vayikra 2:13).

Bilindiği gibi eti kanından ayırmak için onu tuzlarız. Ama *korban*ların üzerine ekilen tuzun amacı bu değildir. Tora'nın belirttiği üzere, *korban*ların üzerine tuz koymak “antlaşma”dır (Mordehay, *Hulin* 720).

Acaba tuz neden *Mizbeah* üzerinde sunulmayı hak etmiştir? Hahamlarımızın sözlerinde, *korban*ların tuzlanması ile ilgili olarak şu bilgiler aktarılmaktadır (Raşi ve Ramban'ın pasuk hakkındaki açıklamaları): Yaratılışın altı gününde sular, “üst sular” ve “alt sular” diye ikiye ayrılmıştı. Yeryüzünde kalan “alt sular”, neden kendilerinin de “üst sular” gibi yükselmediği konusunda yakınıca Tanrı onlara, kendilerinden elde edilecek olan tuzun, *Mizbeah* üzerinde *korban*larla birlikte sunulacağını, ayrıca Sukot bayramında da *Mizbeah* üzerinde su ile özel bir *neseh* (dökme) işlemi (*nisuh a-mayim*; bkz. II. Kitap, sayfa 111) yapılacağını söylemiştir.

Midraş öğretilerinde (Rabenu Behaye'nin pasuk hakkındaki açıklamaları), denizin Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın huzurunda durarak O'na “Çölde Tora verildi; yerleşik bölgelerde Bet-Amikdaş inşa edildi. Ya ben ne olacağım?” dediği ve Tanrı'nın da ona, denizden elde edilecek olan tuzun *Mizbeah* üzerindeki *korban*larda kullanılacağına dair söz verdiği belirtilmektedir.

Sofraya Neden Tuz Konur?

Yaprak

20

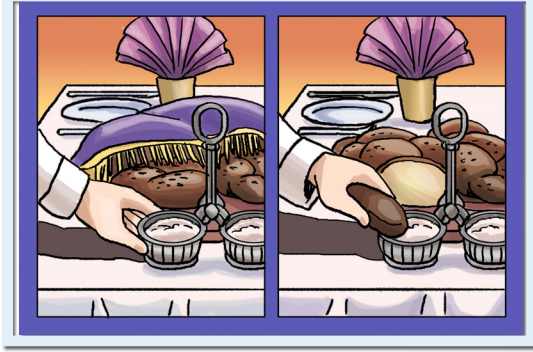
Önceki yazımızda her *korban*ın üzerine tuz koymak gerektiğini öğrenmiştik. Bu yazımızda da yine tuzdan bahsedeceğiz.

Herkesin bildiği gibi, her öğünde sofraya tuz konur ve “*amotsi*” *berahasın*ın söylendiği ekmek de tuza batırılarak yenir.

Ekmek neden tuza batırılır? *Masehet Berahot*'ta (41a), ekmeği, lezzetli olması amacıyla tuza batırmak gerektiği söylenmektedir; zira ekmek için *amotsi berahası* söylenecektir ve lezzetli olması önemlidir.

Peki, sofraya neden tuz konur?

Rema (*Şulhan Aruh Orach Hayim* 167:5) şöyle yazar: “Ekmek bölünmeden önce sofraya tuz koymak *mitsvad*ır, çünkü masa *Mizbeah*'a ve yemek yeme işlemi de *korban*a benzer.”

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

17. yüzyılın büyük Polonyalı hahamlarındandır. Prag'da doğmuş ve Lublin *yeşivasında*, Maarşal ve Lublin'li Maaram'ın yanında Tora öğrenmiştir. Daha sonraları, Polonya, Litvanya, Galiçya, Avusturya ve Almanya'daki çeşitli yerlerde *rav* olarak görev yapmıştır. İlk eşinin vefatının ardından Rabi Yeşayau Erets-Yisrael'e çıkmaya karar vermiş ve uzun bir yolculuk sonrasında Yerusalayim'e gelerek orada büyük bir onurla karşılanmıştır.

Bir süre sonra, Rabi Yeşayau, başka on beş hahamla birlikte yerel yetkililer

tarafından hapsedildi ve muazzam bir bedel karşılığında serbest bırakıldıktan sonra Tsefat ve Teverya'ya geçti. Orada dönemin büyük Kabalistlerinin yanında öğrenim gördü ve “*Şene Luhot A-Berit*” adlı büyük eserini yazdı. Bu kitap, özgün Tora fikirleri, *alaha*, düşünce ve *musar* öğretileri içerir. Kitabın etkisi büyük olmuştur ve Rabi Yeşayau da bu kitabın ismi nedeniyle “*ŞeLA*” veya “*ŞeLA A-Kadosh*” adıyla ünlenmiştir (bu isim “*Şene Luhot A-Berit*” sözcüklerinin baş harflerinden oluşur).

Rabi
Yeşayau
A-Levi
Horowitz
[*Şela*]
(1558-1630)

Hata

Yaprak

21

Raban Yohanan ben Zakay'ın söylediği üzere, Koenler, hatalı bir şekilde, yarım *şekel mitsvasından* (bkz. II. Kitap, sayfa 17) muaf olduklarını düşünmüşlerdir.

Bunun nedenini bilmek ister misiniz?

Daha önce de gördüğümüz gibi, bir *Minha-korbanı* getirildiği zaman, bunun “*komets*” adı verilen bir kısmı *Mizbeah*'ta yakıldıktan sonra gerisi Koenler tarafından yenir. Ama bir *alahaya* göre, eğer bir *Minha-korbanı* bir Koen getirirse, Koenler bunu yemezler, onu *Mizbeah*'ın üzerinde bütünüyle yakarlar.

Yarım *şekel mitsvası* için verilen paralarla, *Mizbeah* üzerinde gerçekleştirilecek olan toplumsal *korbanlar* satın alınır. Bu *korbanlar* arasında *lehem apanim*, *Omer-korbanı*, *şete alehem* (bkz. I. Kitap, sayfa 195) vb. için kullanılan unlar da vardır. Koenler bu nedenle şöyle düşünmüşlerdir: “Eğer biz de yarım *şekel* bağışında bulunursak, o zaman bu *korbanlar* Koenlerin parasıyla gerçekleştirilmiş olacak ve o zaman, tıpkı bir Koen'in getirdiği *Minha-korbanlarında* olduğu gibi bizim bunları yememiz yasak olacak!”

Ancak bu düşünce hatalıydı, çünkü bir Koen'in getirdiği *Minha-korbanı* yeme yasağı toplumsal bir *Minha-korbanı* için değil sadece bir Koen'in şahsen getirdiği bireysel bir *Minha-korbanı* için geçerlidir.

Yevusi Aravna'nın Bağışı

Yaprak

22

Yisrael halkı Erets-Yisrael'e girdiği zaman Bet-Amikdaş'ı hemen inşa etmemişti. İlk dönemlerde *korbanları* Gilgal şehrinde bulunan *Mişkan*'da yapıyorlardı. Daha sonraları *Mişkan* başka yerlere de taşınmıştı.

Bet-Amikdaş'ın inşasıyla ilgilenmeye başlayan kişi Kral David'dir. Kendisi gereken altın ve gümüşü toplamış, Moriya Dağı'nı Aravna A-Yevusi'den satın almış ve Bet-Amikdaş'ın temellerini de inşa etmiştir. Ama Bet-Amikdaş'ın kendisini, Kral David'in oğlu Kral Şelomo inşa etmiştir. Bet-Amikdaş'ın inşaat işleri birkaç yıl sürmüş ve Bene-Yisrael'in Mısır'dan çıkışlarından dört yüz seksen yıl sonra Tışri ayında sona ermiştir.

Aravna A-Yevusi de *Mizbeah*'taki ateşin yakılması için odun bağışında bulunmuştur ve *Gemara* bu olayı, ondan çıkan bir *alahayı* öğrenme amacıyla aktarmaktadır.

Günahkârın Boyun Eğmesi

Yaprak

23

Kutsal Tora'mız, herhangi bir ihlalde bulunma hatasına düşen ve bu nedenle Bet-Amikdaş'a bir *Minhat Hote* (*Hatat-korbanı* olarak getirilen bir *Minha-korbanı*) getirmesi gereken bir kişinin, normalde *Minha-korbanlarında* yapılanın aksine, bu *Minha-korbanının* üzerine yağ dökmemesi gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle Rabi Yohanan şöyle der: Üzerine yağ konmuş bir *Minhat Hote* geçersizdir.

Sefer A-Hinuh (*mitsva* 125), bir *Minhat Hote*'nin üzerine neden yağ konmadığını çok güzel bir şekilde açıklar: Yağ, büyüklük ve erdemi simgeler. Nitekim yağın doğası, diğer tüm sıvıların üzerinde yükselmektir ve bu da onun önemli oluşuna işaret eder. Günah işlemiş bir kişinin *teşuva* yapması ve kendisini Evrenin Yaratıcısı'nın huzurunda alçaltması gerekir! Acaba böyle birinin yağ getirmesi uygun mudur? Hayır! İşlemiş olduğu günah nedeniyle tam olarak *teşuva* yapması ve Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın huzurunda boyun eğmesi gerektiği için, getirdiği *Minha-korbanına* yağ koymaz.

Mucizevi İlaç (devam)

“Satmış olduğum evimi ve mallarımı geri almak istiyorum. Tabii ki bunların bedelini ödeyeceğim” dedi adam.

Kral hemen adamın isteğini yerine getirmek için gerekeni yaptı. Önünden özel

ulaklar gönderdi ve kralın emriyle, adamın şehrinde kraliyet düzeyinde görkemli bir karşılama töreni düzenlendi. *Tsedaka* üstadı, kralın huzurundan bol servet ve büyük bir şerefle ayrıldı (*Midraş Raba, Vayikra* 37).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Bir “Bisa” Meselesi

Yaprak

24

Bu yazımızda “bisa” adı verilen bir kabın içinde meydana gelen bir durumla ilgili olarak *Gemara*’da aktarılan bir belirsizlik hakkında bilgi alacağız. “Bisa”, Bet-Amikdaş’ta *Minha-korbanı* olarak getirilen unun, içine konup karıştırıldığı kabın adıdır. Nedir bahsettiğimiz belirsizlik?

Bunun için öncelikle *Masehet Hagiga*’da geçen bir *alahadan* bahsetmemiz gerekecek. Bu *alaha* “*keli metsaref lakodeş*” (bir kap, kutsiyet için birleştirir) adıyla bilinir. Başka bir deyişle, eğer bir kabın içinde bir *korbanın* kutsiyetine sahip bazı yiyecekler varsa ve bu yiyecek parçalarından birine bir *tuma* kaynağı değerse, kaptaki diğer tüm yiyecek parçaları da *tame* olur. Diğer parçalar *tuma* kaynağına değmiş olmamasına rağmen, aynı kabın içinde bulundukları için hepsi *tame* hale gelir. İşte “*keli metsaref lakodeş*” *alahası* ile kastedilen budur. İçinde bu yiyeceklerin bulunduğu kap onları tek bir bütün olarak birleştirir ve kutsiyetin gerektirdiği tüm katı kuralların, hepsi için geçerli olmasını sağlar.

Gemara’daki bahsettiğimiz belirsizlik de bu konudadır: Bir *bisanın* içinde bulunan, ama birbirine değmeyen parçalar varsa ve aralarından birine bir *tuma* kaynağı değerse, acaba diğer tüm parçalar da *tame* hale gelir mi, yoksa gelmez mi?

Fayda Etmeyen Teruma

Yaprak

25

Melamed Rabi Şimşon tabii ki sınıfa haftalık ilginç sorusunu hazırlamadan gelecek değildi. Çocuklar yüzlerinde geniş bir gülümsemeyle çoktan yerlerini almışlar, enerjik öğretmenlerini hazır halde bekliyorlardı. “Bugün size *teruma* konusunda bir soru soracağım” diye duyuldu sesi henüz koridordayken.

“Hangi durumda bir kişi *teruma* ayırmasına rağmen *terumanın* geçerlilik kazanmadığını bu yaprakta bulun bakalım!”

“Beş dakika sonra üç parmak tereddütle kalktı. Rabi Şimşon birkaç dakika daha bekledi ve kısa süre sonra tüm parmaklar havadaydı. Çocuklar cevap verdiler: “Kasıtlı olarak *tame* üründen *taor* ürün için *teruma* ayırmak.” “Çok güzel” dedi Rabi Şimşon ve açıkladı: Eğer bir kişi *tame* olmuş bir ürün alır ve onu *taor* (manevi açıdan saf) bir ürün için *teruma* olarak ayırırsa, Tora’ya göre bu *teruma* geçerlidir. Ama Hahamlarımız bunu yapmayı yasaklamışlardır, zira *teruma* sınıfındaki bir ürünü *tame* yapmak yasaktır. Bu nedenle Hahamlarımız, bunu kasten yapan bir kişiyi, bir kez daha *teruma* ayırmakla yükümlü kılmışlardır.

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

Aharonim Dönemi’nin en önemli hahamlarındandır. Polonya’nın Lublin şehrinde doğmuştur ve “Sirkis” diye anılmasının sebebi, anlaşıldığı kadarıyla annesinin adının Sırka (Sara isminin bir türevi) olmasıdır. Pozna’da (Poznan) ve başka cemaatlerde *rav* olarak görev yapmıştır. Çok zengin biriydi ve çok sayıda *talmid hahamı* geçindirirdi. Yabancı dilleri ve Matematik haricinde başka bilim dallarını öğrenmekten kaçınmıştır.

En önemli eseri, Rabi Yaakov ben Aşer’in “*Tur*” kitabını açıkladığı ve kitaplarda Rabi Yosef Karo’nun “*Bet Yosef*”

adlı açıklamalarının karşısında basılan “*Bayit Hadaş*”tır. Kendisi de bu eseri nedeniyle kısaca “*BaH*” olarak anılır. Bu kitap esas olarak *Tur*’un sözlerini açıklığa kavuşturmayı ve genişletmeyi amaçlar ve *alaha* konusunda özgün bakış açıları ve notlar içerir. *Bah* bunun dışında Talmud’a da bazı notlar yazmış ve bunlarda, *Gemara*’nın metninde nesiller içinde meydana gelen bazı hataları düzeltmiştir. Rif ve Roş’un açıklamaları için de buna benzer notlar yazmıştır. *Bah*’ın *alaha* sorularına verdiği cevaplar “*Şut A-Bah*” adlı kitapta basılmıştır.

**Rabi
Yoel Sirkis
[Bah]
(1561-1640)**

Korbanın Üzerinde Odunlar

Yaprak
26

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*, *Amoraların* *korban* ibadeti hakkında ortaya attıkları bazı soruları aktarmaktadır. Gelin bunlardan iki tanesini öğrenelim:

Bet-Amikdaş'taki *Mizbeah*'ın üzerine odunlar dizilir, *korbanlar* da bu odunların üzerinde yakılırdı. Bu odun dizisine "*maaraha*" adı verilir. *Amora* Hizkiya şöyle bir soru sorar: Acaba bir Koen tam tersini yaparsa ne olur? *Mizbeah*'ın üzerine önce orada

yakılmayı gerektiren *korbanları* koyup, onların üzerine odunları dizip yakarsa, acaba *korban* ibadeti bu şekilde de geçerli midir? Bu soru hakkında da bir soru sorulabilir: Geçerli olmaması için ne gibi bir sebep var? Çünkü Tora'da *korbanların* *Mizbeah* üzerinde yakılmasıyla ilgili olarak "*Ve Koen onları [=yakılacak korban parçalarını] odunların üzerine dizecektir*" (Vayikra 1:12) denmektedir; oysa verdiğimiz örnekte *korban* parçaları odunların altındadır. Hizkiya'nın sorusu da bunun bir şeyi değiştirip değiştirmeyeceği konusundadır.

Gemara'nın getirdiği diğer bir belirsizlik de şöyledir: Bir Koen *korbanları* *maarahanın* üzerine değil de yanına dizmişse, acaba bu *korban* işlemi geçerli midir?

Sukot Bayramı İçin Üç Bitki Türü

Yaprak
27

Bu yaprakta öğrenilen *mişna*, birkaç bileşenden oluşan bir bütünde, bu bileşenlerden biri eksik olduğu zaman geri kalanların da geçersiz olduğu bazı *mitsvalardan* bahsetmektedir.

Gelin birkaç örnek görelim:

Yom Akipurim'de Bet-Amikdaş'taki ibadette iki tane teke kullanılır. Eğer biri eksikse, diğeriyle işlem yapılamaz.

Şavuot bayramında *şete alehem* olarak bilinen iki ekmek sunulur. Eğer bu ekmeklerden biri eksikse, diğeri sunulamaz.

Sukot bayramında dört bitki türü (*Arbaat A-Minim*) ele alınır. Eğer bunlardan biri eksikse, *mitsvayı* diğer türlerle yerine getirmek mümkün değildir.

Ölü nedeniyle *tame* olmuş birinin arınma süreci dâhilinde Koen, arınan kişinin üzerine *para adumanın* (kızıl inek) küllerinin karıştırıldığı "paklama suyu"ndan yedi kez serpmelidir. Eğer bu serpme işlemlerinden biri eksik kalırsa, diğer serpme işlemlerinin hiçbir etkisi yoktur.

Duasının Cevap Bulmasını Hak Ediyor

O yıl büyük bir kuraklık yaşanıyordu. Kış neredeyse tamamen sona ermişti ve toprak hâlâ bir damla yağmura susamış durumdaydı. Hahamlar bir araya geldiler, oruç ilan ettiler ve toplumsal dualar düzenlediler, ama gökyüzünden henüz kurtuluş damlamıyordu...

Hahamlar bir rüyada aralarında özel bir kişinin var olduğu mesajını aldılar. İçlerinde basit ve fakir, ama Göklerde sevilen bir Yahudi vardı. Ve eğer bu Yahudi tüm toplum için dua ederse, duası cevap bulacak ve göklerden bereket yağacaktı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
173'te

Bet-Amikdaş'taki Gibi Bir Menora Yapılabilir mi?

Yaprak

28

Ne yazık ki Bet-Amikdaş yıkılmış durumdadır. Ama Bet-Amikdaş'la bağlantılı olup geçerliliği günümüze kadar devam eden bazı *alahalar* vardır ve bunlardan birini bu yaprakta öğreneceğiz: Bet-Amikdaş'taki özel eşyaların şekline sahip eşyalar yapmak yasaktır. Örneğin, Bet-Amikdaş'ta bulunan *Menora* gibi yedi kollu bir şamdan yapmak yasaktır. Yine, Bet-Amikdaş'ın merkezi binası olan *Ehal*'in boyutlarında bir bina inşa etmek, Bet-Amikdaş'taki *Azara* adlı avluyla aynı boyutlarda bir avlu yapmak, *lehem apanimin* yerleştirildiği altın masa gibi bir masa yapmak da yasaktır. Ama beş veya altı kollu bir *Menora* yapılabilir. Yasak, sadece yedi kollu bir *Menora* yapma konusundadır.

Bu yaprakta, Bet-Amikdaş'taki *Menora* altından değil de başka bir metalden yapılmışsa, Bet-Amikdaş'ta kandilleri yakma *mitsvasının* bu *Menora* ile yerine getirmenin mümkün olduğu söylenmektedir. Ve gerçekten de, Haşmonay ailesinin hüküm sürdüğü ve halkın fakir olduğu dönemde, altından bir *Menora* yapmak için yeterli para olmadığından, gereken miktarda para toplanana ve Bet-Amikdaş'a yaraşacak şekilde altından bir *Menora* imal edilene kadar daha ucuz metallerden bir *Menora* yapılmış ve kullanılmıştır.

Moşe Rabenu Göklere Yükseldiğinde

Yaprak

29

Gemara, Moşe Rabenu Tora'yı almak üzere Göklere çıktığı zaman meydana gelmiş bir olayı anlatmaktadır.

Moşe Rabenu yüseklerle çıktığı zaman, Kutsal ve Mübarek Tanrı'yı, Sefer-Tora'daki harflerin üzerine taşlar yaparken bulmuştu. Bu taşlar, Sefer-Tora'da bazı harflerin üzerlerine eklenen "*tagim*" adlı süslemelerdir. Moşe Rabenu, Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya "Harflere bu taşları eklemene neden gerek var?" diye sordu. Kutsal ve Mübarek Tanrı ona "Gelecekte, birçok nesil sonra dünyaya gelecek bir adam var" dedi. "Adı Akiva ben Yosef ve gelecekte o, bu harflerin üzerlerindeki taşlardan bile *alahalar* türetecek." Moşe, Tanrı'ya "Ey Evrenin Efendisi!" dedi. "Elinde Akiva gibi büyük bir adam varken, Tora'yı Yisrael halkına neden onun eliyle vermiyorsun?" Tanrı ona "Böyle karar verdim!" diye cevap verdi.

Akiva ben Yosef, Tora öğrenmeye kırk yaşında başlamış ve sayıları yirmi dört bini bulan çok büyük *talmid hahamlar* yetiştirmiş olan ünlü Rabi Akiva'dır.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Aşkenaz ve Polonya'nın büyük hahamlarından ve *Mişna*'yı açıklayan büyük otoritelerdendir. Tora'yı Prag'lı Maaral'ın yanında öğrenmiştir ve Tora alanındaki büyüklüğünün yanında, felsefe ve doğa bilimleri üzerine de eğitim görmüştür. Viyana şehrinde *av bet din* olarak görev yapmıştır.

Hasımlarının, sözümleri ona devleti ve Hristiyanlığı aşağıladığı yönündeki iftiraları sonucunda Rabi Yom Tov devlet mercileri tarafından hapsedilmiş ve idam cezasına çarptırılmıştır, ama sonunda yüklü bir para cezası karşılığında serbest

bırakılmıştır.

En önemli eseri, *Mişna*'ya yazmış olduğu "*Tosefot Yom Tov*" adlı açıklamalardır. Bu eserinde Talmud'ların *Mişna* hakkındaki sözlerini özet olarak aktarır ve Bartenura'lı Rabi Ovadya'nın *Mişna* açıklamaları üzerinde tartışmalar yapar. Birçok nüshada, açıklamalarının yalnızca özeti basılmıştır ve bu özete "*İkar Tosefot Yom Tov*" adı verilir. Bunun dışında birçok yazı ve açıklama yazmıştır. Bunlar arasında Bet-Amikdaş'ın şeklini ve planını açıklığa kavuşturan "*Tsurat Abayit*" adlı kitap da vardır.

**Rabi Yom
Tov Lipman
Heller
[Tosefot
Yom Tov]
(1579-1654)**

Sefer Tora Yazma Mitsvası

30

Yaprak Bu yaprakta, bir Sefer-Tora yazmaya nail olan kişinin, Tora'nın bir emrini yerine getirmiş olacağını öğreniyoruz. Pasukta söylendiği gibi (Devarim 31:19): “*Ve şimdi; bu şarkıyı kendinize yazın.*” Bu pasukta, “şarkı” olarak adlandırılan kutsal Tora’mızdan bahsedilmektedir.

Sefer-Tora yazma mitsvası, Tora’da söylenmiş olan en son mitsvadır ve bu nedenle 613.

mitsva budur. *Gemara*, Sefer-Tora yazan bir kişi için, “Tora onu, sanki Tora’yı Sinay’dan almış gibi kabul eder!” demektedir. Bununla kastedilen nedir? Raşi şöyle açıklar: Kendi başına bir Sefer-Tora yazan bir kişi, sanki Tora’yı Sinay Dağı’ndan almış gibi yüksek bir düzeye nail olur.

Neden?

Bet Yosef’in bu konudaki açıklamasına göre Tanrı’nın Merhamet Niteliği bu kişi için şöyle der: “Bu kişi, kutsal Tora’ya olan büyük sevgisi nedeniyle bir Sefer-Tora yazmak için nasıl bu kadar gayret ve emek sarf ettiyse, aynı şekilde Tora’yı Sinay Dağı’nda almak için Sinay Çölü’ne kadar gitme gayretini de mutlaka gösterirdi.”

Bu mitsvanın amacı, Yisrael halkının içinde öğrenim kitaplarının artmasını ve halkın kolaylıkla Tora öğrenebilmesini sağlamaktır.

Duasının Cevap Bulmasını Hak Ediyor (devam)

Hahamlar bu Yahudi’yi çağırmak üzere ulaklar gönderdiler. Yüksek yerden gelen bu davet karşısında şaşırان adamcağız, hemen icabet etti ve mahcup bir şekilde Hahamların huzuruna çıktı. “Ne işle meşgulsün?” diye sordular Hahamlar. Adamın Göklerde bu denli büyük bir onuru nasıl hak ettiğini merak

ediyorlardı.

“Eşek güderim ben” diye anlattı adam. “Eşeğimin sırtında bir yerden bir yere insan ve yük taşıırım.”

“Peki, hangi iyi ve özel eylemleri yaptın?” diye bilmek istediler Hahamlar. “Lütfen yapmış olduğun övgüye layık bir şeyi hatırlamaya çalış!”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
175’te

Mezuza Yazmak

Yaprak
31

Bu yazımızda *mezuza* yazma *alahalarından* bahsedeceğiz.

Kutsal Tora'mız "*Ve onları evinin kapı pervazlarına ve girişlerine yaz*" (Devarim 6:9 ve 11:20) diye talimat vermektedir. Bu pasuklarda Tora bize, Tora'dan belirli bazı pasukları yazmamızı ve onları kapılarımızın ve girişlerimizin pervazlarına sabitlememizi emretmektedir.

Mezuza bütün haldeki tek bir deri parşömen parçasına yazılmalıdır. Eğer *mezuza* iki parşömen parçasına yazılır ve sonra bu parşömenler birbirine dikilirse *mezuza*, geçersizdir (*pesula*) (Rambam, *İlhot Tefilin Umzuza Vesefer Tora* 5:1).

Mezuza nasıl yazılır?

Her satırın aynı uzunlukta olması konusunda titiz olmak şart değildir. Ama eğer *mezuza*, satır uzunluklarının bir kule veya ters bir kule görünümü oluşturacağı şekilde yazılmışsa, o zaman *mezuza*, *pesula*dır.

Kule şekli ile kastedilen şudur:

XXX
XXXXXXX
XXXXXXXXXX

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

17. yüzyılda yaşamış büyük Polonya hahamlarından ve "*Şulhan Aruh*"un, "*nosee kelim*" ("silahtarlar" veya "yaverler") adı verilen açıklayıcılarından biridir. Henüz gençliğinde bir deha olarak tanınmış ve çeşitli şehirlerde *rav* olarak görev yapmıştır. Rabi Yoel Sirkis'in (*Bah*) kızıyla evlenmiş, Osterea (Ostroh) şehrinde bir *yeşiva* kurmuş ve orada "*Şulhan Aruh*" üzerine ünlü açıklama eseri "*Ture Zaav*"ı (*Taz*) yazmıştır. 5408-5409 yıllarındaki pogromlar nedeniyle Kozaklardan kaçarak Moravia'ya gitmiş

ve sonra Levov şehrine yerleşmiştir.

Geçmişte aynı zamanda "*Magen David*" olarak da anılan eseri *Taz*'ı, kendi neslinde çok artmış olan görüş ayrılıkları nedeniyle *alahayı* açıklığa kavuşturma ve karara bağlama amacıyla yazmıştır. Diğer "*nosee kelim*"den farklı olarak, *Şulhan Aruh*'a yaptığı açıklamalarını, bu eserin dört bölümünün hepsi için yazmıştır. Benzer şekilde, Raşi'nin Tora açıklamalarına izah getirdiği "*Divre David Ture Zaav*" adlı bir eser de yazmıştır.

Rabi David
A-Levi Segal
[Taz]
(1586-1667)

Yılan Sokmuş Gibi

Yaprak

32

Rav Helbo bir keresinde Rav Una'yı üzerinde Sefer-Tora bulunan bir sedire oturmak üzereyken gördüğünü anlatır. Rav Una sedire oturmadan önce Sefer-Tora'yı almış ve başka bir yere yerleştirmişti, çünkü üzerinde Sefer-Tora bulunan bir sedire oturmanın, Sefer-Tora'nın onuruna aykırı kaçacağı gerekçesiyle, yasak olduğu görüşündeydi.

Gemara bir keresinde Rabi Elazar'ın bir sedire oturduğunu ve aniden sedirin üzerinde bir de Sefer-Tora olduğunu hatırladığını anlatmaktadır. Rabi Elazar bunun farkına varır varmaz hemen vücudunu sedirin üzerinden kaydırmış ve yere oturmuştu ve Sefer-Tora'nın kutsiyetine aykırı davranmış olmaktan dolayı duyduğu korku o kadar büyüktü ki, sanki bir yılan tarafından sokulmuş biri gibi görünüyordu.

“*Magen Avraam*” kitabı (*Şulhan Aruh Orach Hayim* 44:5) Sefer-Tora'nın kutsiyeti nedeniyle, elinden Sefer-Tora düşen bir kişinin, Sefer-Tora bir örtüye sarılı veya bir sandığın içinde olsa bile, oruç tutması gerektiğini belirtmektedir.

Duasının Cevap Bulmasını Hak Ediyor (*devam*)

Adam Hahamların kendisini rahat bırakmayacaklarını anlayınca alçak sesle anlatmaya başladı: “Bir keresinde eşeğimin üzerinde bir kadını taşıdım. Kadıncağzı yol boyunca hiç durmadan oturup ağladı. Benim de ona karşı merhametim uyandı ve ona ‘Lütfen söyler misiniz?’ dedim. ‘Niçin böyle acı

acı ağlıyorsunuz?’ Kadın bana kocasının hapisanede tutulduğunu ve onu kurtaracak gücü olmadığını anlattı.

“Kocasını oradan kurtarmasını sağlayabilecek hiçbir imkânı yoktu.

“Çok sıkıntılı olduğunu görünce ona yardım etmemin şart olduğuna karar verdim...

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
177'de

Mezuza Bilmecesi

Yaprak

33

Şöyle bir durumu düşünün: Bir ev var ve evin kapısında Tanrı korkusuna sahip ve *mitsvalar* konusunda çok titiz bir *sofer* tarafından yazılmış son derece yüksek kaliteli bir *mezuza* takılı. Ama buna rağmen evin sahibi *mezuza mitsvasını* yerine getirmiyor. Acaba böyle bir şey olabilir mi?

Evet! Bu mümkündür ve içinde bulunduğumuz yaprakta da bundan bahsedilmektedir.

Eğer evin sahibi bir *mezuza* almış ve onu bir tuğlaya sabitlemiş ve daha sonra evin girişini inşa ederek, üzerinde *mezuza* bulunan bu tuğlayı da kapının pervazını örmekte kullanmışsa, bu *mezuza*, pervazda uygun noktada olsa bile *pesula*, yani geçersizdir. Neden? Çünkü *mezuza*, kapı girişi inşa edildikten “sonra” takılmalıdır. Bu *alaha* “*Taase – velo min easuy*” (“yap – ve önceden yapılmış olanı kullanma”) terimiyle bilinir. Başka bir deyişle *mezuzanın* takılması gereken yer – kapı pervazı – *mezuza* takılmadan önce hazır olmalı ve *mitsva* ancak o zaman “yapılmalıdır”. Ama eğer “önceden yapılmış olan kullanılırsa”, yani *mezuzanın* takılmış olduğu bir tuğla, kapı pervazının inşasında kullanılırsa *mitsva* yerine getirilmemiş olur.

Aynı kural başka birçok *mitsva* için de geçerlidir. Örneğin dört köşeli bir giysinin köşelerine *tsitsit* takmak gerekir. Ama giysinin köşelerinden biri yırtılmış ve kopmuşsa, o kopmuş köşe, üzerine *tsitsit* bağlanıp sonra giysiye dikildiği takdirde *mitsva* yerine getirilmiş olmaz. Önce kopuk köşe dikilmelidir ve *tsitsit* ancak bundan sonra bağlanabilir.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Türkiye’de İzmir şehrinin önemli hahamlarından ve “*Şulhan Aruh*”u açıklayan önemli otoritelerdendir. Kuşta’da (İstanbul) doğmuş ve İzmir’de hem *dayan* hem de *roş yeşiva* olarak görev yapmıştır. İzmir hahambaşısının vefatından sonra Rabi Hayim’in bu göreve getirilmesi gerekiyordu, ama cemaatin ileri gelenleri Rabi Hayim’in yalnızca “*isur ve-eter*” (yasak ve serbest uygulamalar) konusunda *alaha* kararları vermesini istediler. *Dine mamonot* (parasal davalar) konusundaki kararları ise Rabi Aaron

Lapapa verecekti. Rabi Hayim bundan oldukça gücenmişti, ama Rabi Aaron’la birlikte görüş ayrılıklarının üstesinden gelmeyi ve birbirlerini onurlandırmayı bildiler.

Rabi Hayim Benveniste’nin esas eseri, *Şulhan Aruh* hakkında yazmış olduğu “*Keneset A-Gedola*” adlı açıklamalardır. Rabi Hayim yirmi bir yaşındayken, *Semag* (*Sefer Mitsvot Gadol*) kitabına “*Dina Dehaye*” adlı bir açıklama eseri yazmıştır. Daha sonraları “*Bae Haye*” adında bir de soru-cevap kitabı oluşturmuştur.

Rabi Hayim Benveniste
(1603-1673)

Baş Tefilini Böyle Yapılır

Yaprak

34

Bu yaprakta *Gemara* başa takılan *tefilin*in (*tefilin şel roş*) nasıl bir şekle sahip olması gerektiğini öğretmekte ve şöyle demektedir: “Dört deri [parşömen] üzerine yazılır ve tek bir köseleden yapılmış olan dört bölmeye (İbranice: *batim*) yerleştirilir.”

Açıklayalım:

*Tefilin*in içinde, Tora’nın, deri parşömenler üzerine yazılmış olan dört *peraşası* (paragraf) bulunur. Başa takılan *tefilin*de bu dört *peraşa*nın her biri ayrı bir parşömene yazılır. Bir kösele parçasından, içine bu *peraşaların* yerleştirileceği “*bayit*” adlı, küp şeklindeki kutucuk oluşturulur. Bu *bayit* tek bir kösele parçasından yapılır, ama bu kösele parçası dört ayrı bölme içerecek şekilde biçimlendirilir. Böylece dört *peraşa*, her biri bir bölmede olacak şekilde bu dört bölmeye yerleştirilir.

Tefilin kutucuğunun, takıldığı zaman başla temas eden taban kısmı bu dört bölmenin altını örter ve “*titura*” adıyla anılır.

Raşi ve Rabenu Tam Tefilinleri

Yaprak

35

Herkesin bildiği gibi, *tefilin* konusunda iki temel ekol vardır: “*Tefilin şel Raşi*” ve “*Tefilin şel Rabenu Tam*” (Raşi ve Rabenu Tam *tefilin*leri). Bu yazımızda bu iki farklı *tefilin* arasında ne fark olduğunu açıklayacağız.

Önceki yaprakta öğrendiğimiz gibi, başa takılan *tefilin*in içinde ayrı ayrı bölmelerde olmak üzere dört *peraşa* yer alır. Bu *peraşalar* şunlardır: 1. “*Kadeş li*” *peraşası* (Şemot 13:1-10). 2. “*Veaya ki yeviaha*” *peraşası* (Şemot 13:11-17). 3. “*Şema Yisrael*” *peraşası* (Devarim 6:4-9). 4. “*Veaya im şamoa*” *peraşası* (Devarim 11:13-21). *Gemara*, *tefilin* kutucuklarının içine bu *peraşaların* hangi sıralamaya göre koyulması gerektiğini açıklamaktadır; ama *Gemara*’nın sözlerinin anlamı hakkında Raşi ile torunu Rabenu Tam arasında görüş farklılığı vardır.

Raşi’nin görüşüne göre *peraşalar*, sağdan sola şu sıralamayla yerleştirilir: 1. “*Kadeş li*”. 2. “*Veaya ki yeviaha*”. 3. “*Şema Yisrael*”. 4. “*Veaya im şamoa*”.

Rabenu Tam’ın görüşüne göre *peraşalar*, sağdan sola şu sıralamayla yerleştirilir: 1. “*Kadeş li*”. 2. “*Veaya ki yeviaha*”. 3. “*Veaya im şamoa*”. 4. “*Şema Yisrael*”.

Görüldüğü üzere görüş ayrılığının konusu, sondaki iki *peraşa*nın sıralaması hakkındadır.

Duasının Cevap Bulmasını Hak Ediyor (devam)

“...Böylece tek malım olan eşeğimi alıp sattım. Karşılığında aldığım parayı kadına verdim ve gidip bu para karşılığında kocasını bir an önce kurtarması için onu teşvik ettim...” Adam sözlerini tamamladı ve Hahamların ne diyeceklerini dinlemek için bekledi.

“Gerçekten de senin, duasının

cevap bulmasını hak eden biri olduğunu görüyoruz!” dediler Hahamlar takdirle. “Öyleyse lütfen gel, toplumu temsilen, yağmur yağması için bizim adımıza dua et. Senin duanın etkili olacağından şüphemiz yok!” (*Talmud Yerusalmi – Taanit 1:4*).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Kutsal Şabat Günü Neden *Tefilin* Takılmaz?

36

Yaprak Bilindiği gibi *tefilin* *mitsvasını* Şabat ve Yom Tov günlerinde yerine getirmeyiz. Bunun sebebi nedir?

Bu sorunun cevabını bu yaprakta alıyoruz. *Tefilin* takmak, Kutsal ve Mübarek Tanrı ile aramızdaki özel bağa dair bir *ot*, yani “işaret”tir. Ama Kutsal Şabat ve Yom Tov günlerinin ta kendileri de Kutsal ve Mübarek Tanrı ile aramızdaki özel bağın

birer işareti olduğu için bu günlerde *tefilin* takmayız. Kutsal Şabat gününün bir *ot* olduğunu Tora’da açıkça görmekteyiz. Pasukta söylendiği gibi: “Ancak Şabatlarımı gözetin, çünkü nesilleriniz boyunca bir işarettir (*ot*) o sizinle aramda” (Şemot 31:13).

Şulhan Aruh’un (Orah Hayim 31:1) bu konudaki hükmü şöyledir: “Şabat ve Yom Tov’da *tefilin* takmak yasaktır.” Ve bunun sebebini şöyle açıklamaktadır: “Çünkü onların ta kendileri birer *ottur* ve eğer bu günlerde başka bir *ot* takacak olursak, bu, onların kendi *ot*larını küçümsemek anlamına gelecektir.” Başka bir deyişle, Şabat ve Yom Tov günleri Tanrı ile aramızdaki özel bağın birer işaretidir ve eğer bu günlerde, kendisi de bir işaret olan *tefilini* takarsak, bu sanki Şabat ve Yom Tov yeterli birer işaret değilmiş gibi bir duruma sebep olacaktır. Bu nedenle bu günlerde *tefilin* takılmaz.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Aharonim Dönemi’nin önemli poseklerinden biri ve Şulhan Aruh’un “nosee kelim” (bkz. sayfa 174) adı verilen başlıca açıklayıcılarındandır. Şah’ın Şulhan Aruh’a yapmış olduğu açıklamalar, tüm baskılarda yer alır.

Şah, Polonya’da doğmuş, ama hayatının çoğunu Litvanya’da geçirmiştir. Henüz gençliğinde büyük bir posek olarak tanınmış ve Vilna’da *bet din* üyesi olarak atanmıştır. Polonya ve Rusya arasındaki savaş döneminde Vilna Ruslar tarafından ele geçirilince oradan Çekya’ya geçmek zorunda kalmıştır. Orada *rav* olarak atanmış, ama bundan kısa bir süre sonra

vefat etmiştir.

Şah yirmi dört yaşındayken, Şulhan Aruh’un “Yore Dea” ve “Hoşen Mişpat” kısımlarına “Sifte Koen” (baş harfleri: ŞaH) adlı bir açıklama eseri yazmıştır. Genç yaşına rağmen, o dönemde yaşlı ve ünlü bir posek olan Taz’dan farklı görüşler belirtmekten ve onun yazıları hakkındaki çekincelerini yazmaktan kaçınmamıştır. Şah, aralarındaki görüş ayrılıklarına rağmen Taz’ın, kendisine büyük bir sevgi ve onur beslediğini, hatta bir keresinde üç gün boyunca onun evine misafir olduğunu anlatır.

**Rabi
Şabetay
Koen [Şah]
(1622-1663)**

Rabi Yose A-Horam

Yaprak

37

Bu yaprakta *Gemara*, “Rabi Yose A-Horam”ın adıyla bir *alaha* aktarmaktadır. Burada bahsi geçen Rabi Yose’nin adına eklenen “**A-Horam**” sözcüğü ne anlama gelmektedir?

Raşi bu sözcüğü “burnu çökük” olarak açıklar. *Masehet Behorot*’ta, hayvanların *korban* olmaya uygunluk açısından geçersiz (*pasul*) hale gelmesine sebep olan bedensel kusurlar sayılmaktadır ve bunların arasında geçen “*harum*” sözcüğünün anlamı budur: burnu çökük.

Acaba bir *Tanna*’nın bu şekilde küçültücü bir unvanla anılması gerçekten olası mıdır? Tabii ki hayır!

Öyleyse burada kastedilen nedir?

“*Şeerit Yaakov*” kitabının açıklamasına göre (bu açıklama “*Seder A-Dorot*” kitabında “*Aba Yose A-Horam*” başlığı altında aktarılmaktadır), Rabi Yose, *Masehet Behorot*’ta hayvanlarda “*harum*” adı verilen bu bedensel kusurla ilgili *alahayı* söyleyen *Tanna*’dır. Dolayısıyla ona bu unvan, söz konusu *alaha* nedeniyle verilmiştir... Öyleyse, *Tanna*’ya bu unvanın verilmesinin sebebi, Rabi Yose’nin burnunun çökük olması değildir; sadece bu *alahayı* söyleyen kişi o olduğu için, kendisi bu şekilde anılırdı ve dolayısıyla unvanın amacı, onu bu *alaha* nedeniyle övmektir.

MASEHET MENAHOT PEREK 4: ATEHELET

Kaşer Artıklar

38 **Yaprak** Bu yaprakta *Masehet Menahot*'taki “*Atehelet*” başlıklı dördüncü *perek* başlamaktadır. Bu *perek* “*a-tehelet*” başlığını taşımaktadır, çünkü ilk *mişna*, *tsitsite* takılan *tehelet* renkli ipliği ele almaktadır. *Tehelet*, mavinin belirli bir tonudur ve bu boya, “*hilazon*” adı verilen bir deniz canlısından elde edilirdi.

Bu yaprakta *tehelet*le ilgili oldukça ilginç bir *alaha* yazılıdır: “*Tehelet* artıkları ve *ezov* artıkları – *kaşer*dir.”

Başka bir deyişle, eğer *tsitsit* iplikleri gereken uzunluğa sahipken daha sonra kısaldıysa (yani bir kısmı koptuysa), her ne kadar en baştan bu kısa halleriyle yapılmış olsalar *pasul* (geçersiz) olacak idilerse de, en başta uygun uzunlukta yapıp sonradan kısaldıkları için *kaşer*, yani geçerlidirler. Başka bir deyişle, ipliklerin kısalmamasından sonra geri kalan kısım – “artıklar” – *kaşer*dir.

Aynı kural, *tsaraat* rahatsızlığına yakalanmış bir kişi (*metsora*) iyileştikten sonra bir Koen'in onu arındırma süreci dâhilinde kullandığı *ezov* adlı bitki (zufa otu) için de geçerlidir. Kullanılan bu bitkinin de başta belirli bir uzunlukta olması gerekir, ama en başta uygun boyutta hazırlandıktan sonra kısalmışsa, hâlâ bu *mitsva* için kullanılabilir.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Aharonim Dönemi'nin en büyük *posek*lerindendir. “*Şulhan Aruh*” üzerine “*Magen Avraam*” adlı ünlü açıklamaları yazmıştır. Polonya'da doğmuş ve Kalış (Kalisz) şehrinde yaşamıştır. Büyük tevazuu nedeniyle, büyüklüğünü kendi şehrinin insanları bile fark etmemişlerdi ve kendisi, herhangi bir hahamlık veya *roş yeşiva* görevi almaksızın, basit ve fakir bir yaşam sürmüştür.

Anlatıldığına göre, yaşadığı maddi sıkıntı nedeniyle her zaman kâğıt satın alacak parası yoktu ve bu nedenle, özgün açıklamalarını evinin duvarlarına yazardı.

İsmi dünyada ancak “*Magen Avraam*” adlı açıklama eseri yayımlandıktan sonra ünlenmiştir. Rabi Avraam Gumbiner, açıklamalarını “*Şulhan Aruh*”un “*Orah Hayim*” kısmı için yazmıştır. Önceleri eserine “*Ner Yisrael*” adını vermeyi düşünmüş, ama sonunda, kitabı baskıya götüren oğlu buna “*Magen Avraam*” adını vermiştir.

Bu eser büyük başarıya nail olmuştur ve üzerine çok sayıda açıklama eseri de yazılmıştır. *Alaha* genellikle *Magen Avraam*'ın görüşüne göre karara bağlanır.

**Rabi
Avraam
Gumbiner
[Magen
Avraam]
(1637-1682)**

Bir Sözcük – Tam Bir Alaha

Yaprak

39

Melamed Rabi Şimşon sınıfa girdi ve ağzından çıkacakları merakla bekleyen öğrencilere “Lütfen Vayikra kitabını açın” dedi. “Tazria *peraşası*, *perek* 13, pasuk 47. Gelin bu pasuğu birlikte okuyalım: ‘Üzerinde *tsaraat* lekesi [*kuşkusu*] olan bir giysi – yün bir giysi veya keten bir giysi.’

“Bu pasuk giysilerde görülen *tsaraat* lekelerini ele alıyor. Yün veya keten bir giysinin üzerinde bir *tsaraat* lekesi olursa, bu giysi *tamedir*.

“Şimdi size, Rabi Yişmael’in *bet midraşında* sorulmuş bir soru soracağım: Tora ‘Yün bir giysi’ derken, koyun yününden yapılmış bir giysiyi kastediyor. Peki, ya bir *tsaraat* lekesi, örneğin bir devenin, tavşanın veya başka bir hayvanın yününden yapılmış bir giyside görülürse kanun nedir? Acaba böyle bir giysi de *tame* olur mu?

“Rabi Yişmael’in *bet midraşında* bu soruya verdikleri cevap ‘Evet’ olmuştur. Çünkü bu pasukta ilk bakışta gereksiz görünen bir sözcük kullanılmıştır: ‘veya’. Burada basitçe “yün bir giysi ve keten bir giysi” denebilirdi; ama bunun yerine fazladan bir sözcük kullanılmıştır ve bu, diğer yün türlerinin de bu kurala dâhil olduğunu ima eder.

“Yine de *alaha* bu görüşe göre belirlenmemiştir ve *tsaraat* lekesi nedeniyle *tame* olan tek yün türü koyun yünüdür.”

Neden Ketenden Yapılmış *Tsitsit* Giysisi Giyemezlerdi?

Yaprak

40

Gemara, ketenden yapılmış bir *tsitsit* giysisi (dört köşeli bir giysi) giymenin âdet olmadığını söylemektedir ve bu yazımızda bunun sebebini öğreneceğiz.

Herkesin bildiği gibi “*şaatnez*” giymek yasaktır. *Şaatnez*, yün ve ketenden yapılmış kumaşlara verilen genel bir isimdir. Bunun yanında, *tsitsit* ipliklerine “*tehelet*” bir iplik koymanın Tora’dan kaynaklanan bir *mitsva* olduğunu da biliyoruz. “*Tehelet*” iplikle kastedilen, mavinin bir tonu olan *tehelet* rengine boyanmış yün bir iptir. Öyleyse, keten bir giysiye *tehelet* bir iplik bağlamak nasıl mümkün olabilir? Bu şekilde giysi *şaatnez* haline gelmektedir?!

Kutsal Tora’mız, *tsitsit mitsvasının* *şaatnez* konusunda bir istisna olduğunu ve bu *mitsvayı* yerine getirmek için bu şekilde bir *şaatnez* giysi giyilebileceğini öğretmektedir.

Ancak buna rağmen genelde kabul gören âdet, ketenden yapılmış bir *tsitsit* giysisi giymeme şeklindedir. Neden? Çünkü *tsitsit mitsvasının* vakti sadece gündüzdür. Ama gece vakti *tsitsit* giymek *mitsva* değildir. Dolayısıyla ketenden yapılmış ve köşelerine yün *tsitsitler* bağlanmış bir giysiyi gündüz vakti giymekte, yukarıdaki istisna nedeniyle bir sorun olmasa da, bunun sebebi, gündüz vakti *tsitsit mitsvasının* *şaatnez* yasağına üstün gelmesidir. Ama gece olduğunda artık *tsitsit mitsvası* olmadığından, kişi bu giysiyi gece de giymeye devam ettiği takdirde *şaatnez* yasağına aykırı davranmış olacaktır. İşte böyle bir yanlışlığa düşmemek için ketenden yapılmış *tsitsit* giysisi giymek âdet değildir (Rambam’ın açıklamasına göre).

Ekşiyen Şarap

Yemyeşil tarlalar, bağlar ve bahçeler, evler ve bol hazineler – tüm bunlar, çok zengin biri olan *Amora Rav Una*’nın muazzam servetinin sadece bir kısmıydı.

Tüm malları arasında *Rav Una*’nın büyük bir mahzeni vardı. Bu mahzenin içinde yüksek kaliteli şarap içeren sıra

sıra fiçiler diziliydi. Şarap bu mahzende yıllanmakta ve yıllandıkça da değeri giderek artmaktaydı.

Bir keresinde *Rav Una* şarap mahzenlerinde büyük bir zararın meydana geldiğini gördü.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
183’te

Melekle Karşılaşma

Yaprak

41

Gemara, bir melekle *Amora* Rav Ketina arasındaki karşılaşmayı anlatmaktadır!

Rav Ketina, köşelerine *tsitsit* takılmasını gerektirmeyen bir giysi giymişti; başka bir deyişle üzerindeki giysi dört köşeli bir giysi değildi. Bu bir kabahat değildi, çünkü Tora, özellikle dört köşeli giysiler giymeyi ve kenarlarına *tsitsit* bağlamayı emrediyor değildir; söylediği, eğer bir kişi dört köşeli bir giysi giymeyi seçtiyse, bu giysinin köşelerine *tsitsit* bağlanmış olması gerektiridir.

Bir keresinde bir melek Rav Ketina'yla karşılaştı ve ona "Ketina, Ketina!" dedi. "*Tsitsit* bağlamayı gerektirmeyen bir giysi giyiyorsun! *Tsitsit mitsvası* ne olacak?"

Rav Ketina ona "İnsan böyle bir şey için cezalandırılır mı? Kendisine *tsitsit* bağlı olan bir giysi giymek zorunlu mu?" dedi.

Melek ona şöyle cevap verdi: "Aslında *tsitsit*li bir giysi giyme mecburiyeti yok. Ama Tanrı'nın Katı Yargı Niteliği (*Midat A-Din*) dünyada etkin olduğu zaman, insanlar, ellerinde bir *mitsvayı* yapma olanağı varken onu yapmadıkları için de cezalandırılırlar."

Kimden Tefilin Satın Alınabilir?

Yaprak

42

Yeonatan henüz sekiz yaşındayken, babası, geçimi için *bate tefilin* (tefilin parşömenlerinin konduğu küp kutular; tekil haliyle *bayit*, çoğul haliyle *batim*) üretimiyle uğraşan, Tanrı korkusuna sahip bir adamla bağlantıya geçmiş ve Yeonatan için bir çift *tefilin* ısmarlamıştı. Bunun yanında, bir "sofer *stam*"a (*Sefarim* [kutsal kitaplar; örneğin Sefer-Tora], *Tefilin* ve *Mezuza* yazma uzmanına) da başvurarak, bu *bayit*lerin içine yerleştirilecek olan *tefilin peraşaları* için de sipariş vermişti. Günlerden bir gün, Yeonatan ve babası, bu *peraşaları* yazan *sofere* gittiler.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

17. yüzyılın sonlarıyla 18. yüzyılın başlarında yaşamış önemli hahamlardandır. Moravia'da doğmuş ve Macaristan'da Tora öğrenmiştir. Daha sonraları Selanik'te öğrenim görmüş ve orada Sefaradi ekolü doğrultusundaki Tora öğrenimini tanımıştır. Çok yer değiştirmiş ve birçok şehirde *rav* olarak görev yapmıştır. Bunlar arasında Altona, Amsterdam, Londra ve Levov da sayılabilir. On beş çocuğu olmuştur ve bunların en ünlüsü Rabi Yaakov Emden'dir.

Haham Tsevi, sahte mesih Şabetay Tsevi'nin takipçilerinin oluşturduğu Şabetaycılığa karşı sert bir mücadele vermiştir. Öğrenim tarzı, Aşkenazi ve Sefaradi ekollerinin bir birleşimi şeklindeydi ve genelde Sefaradi cemaatlerinde kullanılan lakapla "Haham Tsevi" olarak anılırdı.

Kitabı "Haham Tsevi" *alaha* konularında soru ve cevapların yanında, Talmud konularına dair orijinal fikir ve açıklamalar da içerir.

Rabi Tsevi
Hirş Aşkenazi
[Haham Tsevi]
(1658-1718)

Yolda Yeonatan sordu: “Baba! Seni annemle konuşurken duydum. Bu *sofer* hakkında iyice araştırma yaptığını ve onun uzman ve Tanrı korkusuna sahip biri olduğunu öğrendiğini söyledin. Bu neden bu kadar önemli?”

“Güzel bir soru sordun” dedi babası ve açıkladı: “Doğrusu, *tefilin*’in içine *pasul* (geçersiz) *peraşa* parşömenleri koyabileceklerinden endişe etmiyorum, çünkü ne de olsa bu *peraşaları* kontrol edebilir, uygun şekilde yazılıp yazılmadıklarını görebilirim. Buna rağmen *Gemara*, *peraşaları* yalnızca, işini sadakat içinde yaptığı bilinen bir uzmandan satın almak gerektiğini söylüyor. Çünkü parşömen işleminden geçirilirken bunun *tefilin*’in kutsiyetine niyetlenerek yapılması gerekir. Ve eğer bir *sofer stam* şahsen tanıımıyorsam, onun *tefilin peraşalarını* kurala uygun bir parşömenin üzerine yazdığından nasıl emin olabilirim? İşte bu nedenle araştırma yapmam gerekiyordu.”

Günde Yüz Beraha

Yaprak

43

“Kişi günde yüz *beraha* söylemekle yükümlüdür.”

Rabi Meir bu yaprakta öğrenilen *Gemara*’da böyle demektedir ve *alaha* da bu şekilde belirlenmiştir. Her insan her gün en az yüz *beraha* söylemekle yükümlüdür (*Şulhan Aruh, Orach Hayim* 46:3). Her gün yüz *beraha* söyleyen kişi, *yirat Şamayim*’e (Tanrı korkusu) nail olur (*Keren Ora*).

Peki, neden özellikle yüz *beraha*. Çünkü her *berahada*, *A-Şem*’in evrenin Kralı olduğunu hatırlamakta ve tekrarlamaktayız ve kendimizi bu şekilde, Kutsal ve Mübarek Tanrı’ya teşekkür etmeye ve her şeyin Mübarek Tanrı’dan geldiğini idrak etmeye alıştırmaktayız. Bu yüzden günde yüz tane *beraha* söyleriz, çünkü bir şeyi yüz kez tekrarlayan kişi onu iyice hatırlar tutar (*Keren Ora* ve *Maaram Şik*).

Günde yüz *beraha* söyleme kuralını kim koymuştur?

Tur (*Orach Hayim* 46), bu kuralı koyanın Kral David olduğunu yazar.

Ekşiyen Şarap (devam)

Dört yüz fıçı dolusu kaliteli şarap ekşimişti! Rav Una bundan büyük üzüntü duydu, zira her ne kadar çok zengin biri idiyse de bu onun için bile çok büyük bir kayıp anlamına geliyordu.

Oturmuş zararının hesabını yapar ve bu olayın nasıl meydana geldiğini kendi kendine araştırırken, Rav Una’nın

kapısında çok önemli konuklar belirdi: Rav Yeuda, dönemin en önde gelen Hahamlarıyla birlikte onu ziyarete gelmişti.

Rav Una bu saygın konukları görünce çok duygulandı ve onları güler yüzle karşıladı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
185’te

Muazzam Ödül

Yaprak

44

Rabi Natan, insanların, bir *mitsvayı* yerine getiren kişinin alacağı ödülün büyüklüğünü öğrenmeleri için şu hikâyeyi anlatırdı:

Tsitsit mitsvası konusunda çok dikkatli olan ve onu özenle yerine getiren bir Yahudi vardı. Günlerden bir gün *yetser ara* (kötü eğilim) onu bir günaha düşürmeye karar verdi ve bu konuda neredeyse başarılı da oluyordu. Ama son anda *tsitsit* iplikleri adamın yüzüne değdi ve adam, dört köşeli giysilerimize *tsitsit* bağlamamızı *A-Şem'im* emrettiğini ve Tora'da *tsitsit mitsvasının* verildiği *peraşada* iki kez "*Ben, Tanrı'nız A-Şem'im*" diye yazdığını hatırladı. Bu ifadenin iki kez geçmesi iki mesaj vermekteydi: "Ben, günah işleyen kişiyi cezalandıracak olan *A-Şem'im* ve Ben, *mitsvaları* yerine getiren kişiyi ödüllendirecek olan *A-Şem'im*." Adam hemen kendisini günahı işlemekten alıkoymdu.

Çok zengin yabancı bir kadın bu olayı duymuştu. *Yetser araya* üstün gelen bu Yahudi'den çok etkilendi ve ona büyük bir servet değerinde eşyalar hediye etti.

Rabi Natan şöyle dedi: Eğer adamın bu dünyada aldığı ödül buysa, Gelecek Dünya'daki ödülünün ne kadar büyük olacağını kolayca tahmin edebiliriz.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Polonya hahamlarındandır. "*Pene Yeoşua*" adlı eserin yazarıdır. Kitabının önsözünde Rabi Yeoşua, şehri Levov'da meydana gelen bir depremsırasında oradaki bir barut deposunda patlama meydana geldiğini yazar. Bu patlama sonucunda, oturduğu ev yıkılmış, eşi ve kızı ölmüş ve kendisi de enkazın altında mahsur kalmıştı. O sırada *A-Şem'e* bir *nederde* (vaat) bulundu: Eğer oradan selametle çıkabilirse, hayatını Tora öğrenimine ve *Tosafot'un* Raşi'nin açıklamaları

hakkındaki sorularına cevap bulmaya adayacaktı. Duasını tamamladıktan sonra enkazın arasında önüne bir yol açıldı ve oradan canlı bir şekilde çıkabildi.

Pene Yeoşua kitabı temel olarak dört kısım halinde basılmıştır. Kitap, Talmud'daki konuları *Rişonim* Dönemi otoritelerinin açıklamaları doğrultusunda, araştırma, analiz ve teatiler yoluyla açıklığa kavuşturur. Bu eser, *yeşiva* dünyasında çok popüler bir kitap olarak kabul edilir.

**Rabi
Yaakov
Yeoşua Falk**
(1680-1756)

Adam Neden Yağla Çatı Katına Çıktı?

45
Yaprak

Adam çatı katına büyük miktarda yağla çıkmış ve kendisini oraya kapatmıştı. Daha sonraları onun için “zahur latov” (iyi bir hatırayla hatırlanır) demeye başladılar.

Kimdi bu adam?

Tanna Hanina ben Hizkiya. Neden çatı katına çıkmıştı?

Yehezkel kitabını öğrenip onu uygun şekilde açıklayabilmek için. Yehezkel kitabı, Peygamber Yehezkel ben Buzi tarafından yazılmıştır. Yehezkel, I. Bet-Amikdaş’ın yıkılışının öncesinde ve sonrasında peygamberlik etmişti. Yehezkel kitabında, önceleri insanların anlamayı başaramadığı bazı bölümler yazılıdır. Bu nedenle *Tanna* Hanina ben Hizkiya yanına büyük miktarda yağ alarak çatı katına çıkmıştı. Bu yağı, öğrenimine geceleri de devam edebilmek için kandiller yakmakta kullanacaktı. Uzun bir süre boyunca, Yehezkel kitabındaki anlaması zor kısımları açıklamak için büyük emek sarf etti. Hahamlarımız onun bu yaptığı nedeniyle kendisinden “zahur letov” diye bahsederler.

Ekşiyen Şarap (devam)

“Böylesine önemli konukları ağırlamaya nail olmamın sebebi nedir?” diye sordu Rav Una, Hahamlara.

“Sayın hocamızın başına gelen şarap fıçılarıyla ilgili üzücü olayı duyduk” dediler Rav Yeuda ve diğer Hahamlar “ve dikkatinizi bir noktaya çekmek istedik.

Biliyorsunuz ki, bir insanın başına sıkıntılı olaylar gelirse, bunun sebebi, Göklerden bu yönde bir karar verilmiş olmasıdır. Ve Göklerden bir insanın başına sıkıntılı olaylar rastgele gelmez. Kişinin hakkında böyle bir karar verilmişse bunun mutlaka geçerli bir sebebi olmalıdır...”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
187’de

Ekmek ve Kuzular

Yaprak

46

Melamed Rabi Şimşon neşeyle sınıfa girdi ve hemen bir bilmece sordu: “Kuzular yüzünden beni yemiyorlar! Kimim ben?” Çocuklar cevabı aramak için hemen *Gemara*’yı açtılar ve kısa bir süre sonra hepsi cevap verdi: “*Şete alehem!*”

“Çok güzel” dedi memnuniyetle Rabi Şimşon ve konuyu daha geniş bir şekilde açıkladı:

Şavuot bayramında birçok *korban* gerçekleştirilir. Bunlar arasında, yetişmiş ve olgunlaşmış yeni buğday hasadından hazırlanmış iki ekmek (*şete alehem*) ve iki kuzu vardır. Olur da *korban* olarak getirmek için iki kuzu bulunamadıysa, sadece iki ekmeği getirmek mümkündür, ama Koen onlarla *tenufa* adı verilen özel bir sallama işlemini yaptıktan hemen sonra Koenler bu ekmekleri yemez, bunun yerine onları bir gece beklettikten sonra yakarlar!

Neden?

Gerçekten de, kuzu bulunamayan bir yıl içinde yalnızca iki ekmekle ilgili sunu gerçekleştirilebilir, ama kutsal Hahamlarımız, insanların buna bakarak, kuzu bulmanın mümkün olduğu sonraki yıllarda da iki ekmekle yapılan sunuyu kuzular olmadan yapmaya alışabileceklerinden endişe etmişler ve bu nedenle ekmeklerin yenmeyip yakılmasına hükmetmişlerdir. Bu şekilde, normal şartlarda *korban* olarak iki kuzu getirmenin de gerekli olduğunu unutmayacaklardı.

Amora Rav Gidel

Yaprak

47

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*, Rav Gidel’in Rav’ın adıyla söylediği bir *alahayı* aktarmaktadır.

Rav Gidel, ikinci nesil *Amoralardandı*. Kendisi Sura şehrinde “Sura *yeşivası*” olarak bilinen *yeşivayı* kuran *Amora* Rav’ın öğrencisiydi. Bu *yeşivada* tüm ihtiyaçları *yeşivanın* kasasından karşılanan bin iki yüz öğrenci öğrenim görmekteydi.

Rav Gidel, Rav’ın “*talmid muvak*” (Tora bilgisinin çoğunu ondan edinmiş olan öğrenci) adı verilen öğrencilerindendi. Nitekim *Gemara*, onlarca kez, Rav Gidel’in, Rav’ın adıyla *alahalar* söylediğini aktarmaktadır. Rav’ın vefatından sonra Rav Gidel, Rav’ın bir öğrencisi olan Rav Una’nın yanında Tora öğrenmek üzere yer değiştirdi ve daha sonraları da Erets-Yisrael’e taşınarak, Teverya’da Rabi Yohanan’ın *bet midraşında* öğrenim gördü.

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

Neslinin en büyük hahamlarındandır. *Alaha*, açıklamalar, *agada* ve *Kabala* konularında onlarca kitap yazmıştır. Bunların en iyi bilinenleri “*Urim VeTumim*”, “*Kereti Ufleti*”, “*Yaarot Devaş*” ve “*Aavat Yeonatan*” adlı eserlerdir. Kitaplarının çoğu henüz basılmamıştır.

Daha çocukluğunda, Rabi Yeonatan, üstün zekâya sahip bir harika çocuk olarak ünlenmişti ve keskin zekâsını öne çıkaran birçok hikâye anlatılır. Devlet yetkilileri ve Kilise’nin yöneticileriyle iyi ilişkiler

kurmuştu ve birçok kez, aralarındaki tartışmalarda onları keskin zekâsıyla yenerdi.

Rabi Yaakov Emden, Rabi Yeonatan’ın, sahte mesih Şabetay Tsevi’nin tarikatına mensup olduğundan şüphelenmiştir. Ona karşı sert bir mücadeleye çıkmış ve bu mücadele Avrupa hahamları arasında büyük ihtilaflar doğurmuştur. Sonunda Rabi Yeonatan’ın haklılığı ve dürüstlüğü anlaşılmış ve hakkındaki şüpheler çürütülmüştür.

**Rabi
Yeonatan
Eibenschutz
(1690-1764)**

Arabacı Hanina'nın Hikâyesi

Yaprak

48

Arabacı Hanina, Koen Yeuda'nın avlusuna yaklaşırken, arabasından üzümleri indirmeye hazırlandı. Bunlar *teruma* (Koenlerin payı) üzümleriydi ve bağ sahiplerinden biri tarafından Koen Yeuda'ya gönderilmişti. Avluya varmadan önceki son dönemde arabanın tekerleklerinden biri çukura gömüldü ve araba... içindeki tüm üzümlerle birlikte devrildi. Üzümler arabadan döküldü ve vadiye doğru yuvarlanmaya başladı. Bu vadinin içinde, *teruma* olarak yenmeye uygun olmayan, sadece *hulin* (kutsal olmayan) olarak yenebilen *tame* üzümler vardı.

Dikkat edin: Şu anda *tame* üzümleri yemekte bir sakınca yoktur, çünkü *tame* bir yiyeceği yemek yasak değildir. Ama eğer *teruma* üzümleri aşağıya ulaşırsa oradaki tüm üzümlerin yenmesi yasak hale gelecektir, çünkü *teruma* üzümleri *tame* olacaktır ve kurala göre, *tame* olmuş bir *teruma* yiyeceğini yemek yasaktır ve iki tür üzüm birbirine karıştığı zaman hangi üzümlerin *teruma* olduğu, hangilerininse *hulin* olduğu artık belirlenemeyeceğinden, *hulin* sınıfındaki üzümleri yemek de yasak olacaktır.

Arabacı Hanina ne yapsın? Belki “Üzümler vadiye yuvarlanmasın diye onları elleriyle yakalasın” diye önereceksinizdir, ama bir sorun vardı: Hanina'nın elleri *tameydi* ve *teruma* türünden yiyecekleri bilerek *tame* yapmanın yasak olduğunun farkındaydı!

Peki, arabacı Hanina ne yapsın?

Rabi Yeoşua, eğer başka çare yoksa, böyle bir durumda üzümleri yine de elleriyle durdurması gerektiği görüşündedir. Her ne kadar onlara dokunduğu zaman üzümlerin *tame* olmasına sebep olacaksa da böyle davranmalıdır, çünkü öyle yapmasa bile, üzümler aşağıya düşüp diğer *tame* üzümlerle temas edince nasılsa *tame* olacaktır. Bu şekilde, en azından *hulin* sınıfındaki diğer üzümlerin [*tame* hale gelmiş] *teruma* üzümleriyle karışarak yasak hale gelmesini engelleyebilecektir.

Ekşiyen Şarap (devam)

“... Öyleyse, Rav Una, eylemlerinizi dikkatli bir şekilde süzgeçten geçirmeniz gerekir. Tanrı esirgesin, belki de aralarında uygun olmayan bir eylem vardır. Bu çok ufak bir eylem de olabilir; ama böyle bir şey varsa tam bir *teşuva* yapmanız gerekir!”

Rav Una Hahamların sözlerini dinledi ve cevap verdi: “Hocalarım!

Acaba eylemlerimi süzgeçten geçirmemi söylemenizi gerektiren, işlediğimi bildiğiniz bir kabahat mi var? Şundan kesinlikle emin olabilirsiniz ki, mallarıma gelen zararı gördüğüm zaman bizzat kendim, eylemlerimi dikkatli bir değerlendirmeye tabi tutmam gerektiğini düşündüm...”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
189'da

Neden “Hanuka”?

Yaprak

49

Bet-Amikdaş’taki işlemlerde kullanılan her eşyanın, belirli bir uygulamayla hizmete adanması (İbranice *hanah* fiili) gerekir. Örneğin, Bet-Amikdaş’ın *Kodeş* [veya *Ehal*] kısmında bulunan altın *Mizbeah*, akşam vakti, üzerinde tütsü yakılma suretiyle hizmete adanırdı. Bu yapılmadığı sürece, bu *Mizbeah*’ın üzerinde, sabah vakti gerçekleştirilen tütsü işlemi yapılamazdı.

Bet-Amikdaş’ın avlusunda yer alan *Mizbeah*’ın adanması, sabah vakti yapılan *Tamid-korbanı* ile yapılır. Eğer sabaha ait *Tamid-korbanı*’nın gerçekleştirilmesiyle bu adama işlemi yapılmazsa, bu yapılan kadar *Mizbeah*’ın üzerinde başka bir *korban* gerçekleştirmek yasaktır.

Ve buradan, Hanuka bayramına geçelim.

Bu bayrama neden “Hanuka”, yani “adama” adı verilmiştir?

Yunanlar Yeruslayim’i ele geçirdikleri zaman, Bet-Amikdaş’ı *tame* hale getirmişler ve *Mizbeah*’ı da putperest kurbanlarla kirletmişlerdi. Haşmonayların zaferinden sonra, eski *Mizbeah*’ın taşları gömüldü ve Kislev ayında yeni bir *Mizbeah* inşa edildi (*Avoda Zara* 52b). İşte bu bayrama “Hanuka”, yani “adama” adının verilme sebebi budur, çünkü bu günlerde yeni bir *Mizbeah* inşa etmişler ve onu hizmete “adamışlardı” (*Maarşa*, Şabat 21b).

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

18.yüzyılın büyük hahamlarındandır. Dehası ve ödün vermeyen sert karakteriyle tanınırdı. “Haham Tsevi” olarak tanınan Rabi Tsevi Hirş Aşkenazi’nin oğludur. Yaşadığı Emden şehri nedeniyle kendisine “Emden” lakabı takılmıştır.

Rabi Yaakov, çeşitli bilimlerin öğrenimiyle de uğraşmıştır. Bağımsızlığını korumak ve kimseye tabi olmamak için, herhangi bir resmi hahamlık görevi kabul etmemiştir ve her gün “[Tanrım, Sen Mübarek’sin ki] Beni bir *av bet bin*

yapmadın” şeklinde *beraha* söylediğini ifade ederdi. Geçimini sağlamak için bir matbaa açmış ve ticaretle meşgul olmuştur.

Rabi Yaakov Yahudiliğin tüm alanlarında onlarca kitap yazmıştır. Bunlar arasında en bilinenleri “*Şeilat Yaavets*”, “*Mor Uktsia*”, “*Mitpahat Sefarim*” ve “*Megilat Sefer*” adlı eserlerdir. Rabi Yaakov, Şabetaycılığa karşı çok sert bir mücadele vermiş ve bu akımla ilgisi olduğundan şüphelenilen herkese açıkça karşı çıkmıştır.

**Rabi
Yaakov
Emden
[Yaavets]
(1698-1776)**

Minhat Havitin

Yaprak
50

Her gün, *Koen Gadol* “Minhat Havitin” adı verilen bir Minha-korbanı (irmikle gerçekleştirilen bir korban türü) yapardı.

Bu korbana neden “Minhat Havitin” adı verilmiştir? Çünkü onu bir tavada (İbranice: *mahavat*) hazırlarlardı. Tora’da söylendiği gibi (Vayikra 6:14): “Tava üzerinde yağla yap.”

Minhat Havitin’in miktarı, onda bir efadır. *Koen Gadol* bu miktarın yarısını sabah ve diğer yarısını da öğleden sonra sunardı.

Masehet Şekalim’de, Minhat Havitin’den veya Minhat Havitin satın almaya ayrılmış paradan artanlarla ne yapmak gerektiği konusunda bir tartışma yer alır. Rabi Yohanan’ın görüşüne göre, bu artan kısımlardan faydalanmak yasaktır ve eğer geriye para kalmışsa, onu “Yam A-Melah’a (Tuz Gölü; Lut Gölü) atmak” gerekir. [Bu, “imha etmek” anlamına gelen bir deyimdir.]

Eğer *Koen Gadol* vefat ettiyse ve henüz yerine yeni bir *Koen Gadol* atanmadıysa, Bet-Amikdaş’ta Minhat Havitin yapılmaz mıydı?

Masehet Şekalim’de söylendiğine göre, *bet din*, böyle bir durumda, Bet-Amikdaş’ta korban masrafları için toplanmış olan paradan yararlanılarak Minhat Havitin yapılmasını öngörmüştür.

Ekşiyen Şarap (devam)

“... Ve öyle de yaptım. Ama ne yapayım ki, eylemlerim içinde başıma gelen bu kötü olayı haklı çıkaracak herhangi bir yanlış eylem bulamadım.”

“Peki, Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın, bir insana suçsuz yere, adaletsiz bir

şekilde ceza vermeyeceği konusunda şüpheniz mi var?” diye sordular Hahamlar kesin bir ifadeyle. “Rav Una; siz de kendi yüksek seviyenizde, mutlaka böyle bir şeyin mümkün olmadığını düşünüyor olmalısınız...”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
191’de

Ölen Ger Tsedek'in Korbanı

Yaprak

51

Ribi Berel köy boyunca eşeğiyle dolaşüyor ve “Ribi Avraam ben Ribi Avraam’ın, *zihrono livraha*, cenazesi...” diye duyuruda bulunuyordu.

Tüm köy halkı bir *ger tsedek* (Yahudiliği samimiyetle kabul etmiş bir kişi) olan Ribi Avraam’ı ebedi istirahatına uğurlamak üzere toplandı. Ribi Avraam *tsadik* ve sevilen bir simaydı, Tora öğrenimi için sabit vakitler ayırırdı ve iyiliksever biriydi.

Ama ardında hiç çocuk bırakmadığından, ruhunun yükselmesi için bir yıl boyunca *kadiş* söyleme görevini köyün hahamı üstlendi.

Cenazenin ardından evinin avlusuna girdiklerinde orada bir kuzu buldular. Üzerine küçük bir tabela asılıydı: “*Ola-korbanı* olarak adanmıştır”.

Haham şöyle dedi: “Ölmüş bir kişinin adadığı *Ola-korbanı* Bet-Amikdaş’ta gerçekleştirmek gerekir. *Korbanın* yanında *neseh* (şarap dökme) işlemi için getirilmesi gereken malzemeler de müteveffanın varisleri tarafından satın alınır. Ama çocuksuz vefat eden bir *ger tsedek*in hiçbir varisi olmadığı için, *alahaya* göre, *neseh* için gereken malzemeler, Bet-Amikdaş’taki *terumat a-lişka* (Bet-Amikdaş’ın hazine dairesine yapılan bağış; bkz. II. Kitap, sayfa 22) paralarından karşılanır.”

Özel Şifa

Yaprak

52

Bu yaprakta, kızıl ineğin (*para aduma*) külleriyle ilgili ilginç bir bilgiyi öğreneceğiz. Ama bunu anlayabilmek için öncelikle, daha önce birkaç kez öğrendiğimiz bir *alahayı* hatırlatalım: *Ekdeşe* (Bet-Amikdaş’ın mal ve paraları; bkz. sayfa 219) ait bir maldan kişisel amaçlarla faydalanmaya “*meila*” adı verilir ve bunu yapan kişi hem bir *korban* getirmekle hem de o malın bedelini *ekdeşe* ödemekle yükümlüdür.

Para adumayla ilgili özel bir *alahaya* göre *meila* kanunları *para adumanın* külleri için geçerli değildir.

Belirli bir dönemde, *para adumanın* külleri, hastaların rahatsızlıklarını iyileştirme amacıyla alan insanlar vardı, çünkü o zamanlarda yaraları iyileştirmek için külden yararlanırlardı. *Para adumanın* küllerinden almakta bir sakınca görmüyorlardı, çünkü bu konuda bir *meila* yasağının olmadığını biliyorlardı. Hahamlarımız bunu görünce, halkın *para aduma* küllerini önemsiz görüp sıradan şeyler için kullanmayı bırakması amacıyla, *para adumanın* külleri için de *meila* yasağı koydular.

Ancak bir süre sonra Hahamlarımız bu yasaklamayı kaldırmışlardır. Neden? Çünkü *para aduma* küllerini kullanan kişilerin *meila* yasağını çiğnemiş olacağı herkesçe öğrenildikten sonra, *tame met* (ölü nedeniyle *tame* olmuş) kişiler de bu küllerin karıştırıldığı suyun üzerlerine serpilmesinden kaçınmaya başlamışlardı. Bu kişiler tabii ki hatalıydılar, zira bu konudaki *meila* yasağı yalnızca, söz konusu küllerin, asıl amacı olan “*tame met* durumundaki kişilerin arındırılması” haricindeki kullanımına karşı konmuştu. Ama insanlar arınma işleminden de kaçınmaya başladığı için Hahamlarımız *para adumanın* külleri hakkında koydukları *meila* yasağını kaldırmışlardır.

MASEHET MENAHOT
PEREK 5:
KOL AMENAHOT BAOT MATSA

Avraam Avinu, Yisrael Halkı İçin Ağlıyor

Yaprak

53

Rabi Yitshak şöyle demiştir: Bet-Amikdaş'ın yıkıldığı sırada, Kutsal ve Mübarek Tanrı, Avraam Avinu'yu Bet-Amikdaş'ta dururken buldu.

A-Şem ona "Dostumun evimde ne işi var?" diye sordu.

"Şimdi ülkelerinden sürülmekte olan evlatlarım için geldim" dedi Avraam.

Avraam haykırıyor ve ağlıyordu, çünkü *A-Şem*'in bu kadar öfkelenmesine sebep olacak düzeyde günah işlemelerinden sonra, Yisrael halkı için artık hiç ümit olmadığından endişelenmekteydi.

Göksel bir Ses çıktı ve Avraam Avinu'ya, Yirmeyau kitabındaki bir pasuğu söyledi: "*Güzel görünümlü meyveleri olan ferah bir zeytin ağacı ' diye çağırdı A-Şem senin ismini*" (Yirmeyau 11:16). Başka bir deyişle, Yisrael halkı, dikildikten ancak uzun bir süre sonra bol ve kaliteli zeytinler veren bir zeytin ağacına benzetilmiştir. Bu ağaca benzer şekilde, bu aşamada topraklarından sürülmüş olsalar da, Yisrael halkının sonu iyi olacaktır.

Ekşiyen Şarap (devam)

"... Kutsal ve Mübarek Tanrı, ne kadar ufak ve önemsiz görünürse görünsün, hiçbir ayrıntıyı sebepsiz bir şekilde gerçekleştirmez. Bu nedenle, her ne kadar eylemlerinizi dikkatli bir şekilde araştırıp süzgeçten geçirmiş ve onlarda herhangi bir kusur bulamamışsanız da, kanımızca yeteri kadar inceleme yapmadınız ve eylemlerinizi tekrar ayrıntılarına inerek değerlendirmeniz gerekiyor!"

Rav Una, Hahamların, yapmış olduğu hatalı bir eylemden haberdar olduklarını anladı ve onlardan ricada bulundu: "Hocalarım; sözlerinizden, benim bir kusurumu bildiğiniz ve beni bu konuda ikaz etmek istediğiniz sonucunu çıkarıyorum. Lütfen bana bir iyilik yapın ve kabahatimin ne olduğunu söyleyin ki tam olarak *teşuva* yapabileyim!"

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
193'te

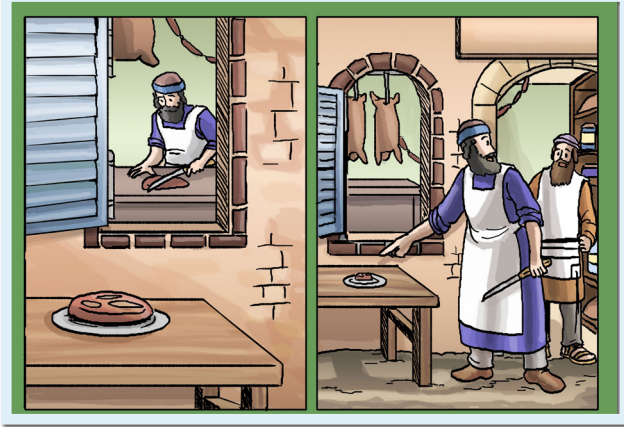
Büzülen Et

Yaprak

54

Bu yazımızda ilginç bir *alaha* öğreneceğiz.

Şehita dışındaki bir sebeple ölmüş bir hayvana “*nevela*” (leş) adı verilir. *Nevela* eti yemek yasaktır ve bir kişi “*kazayit*” miktarında *nevela* eti yediği zaman cezayı hak eder. [Yetkili bir *bet dinin* olduğu dönemlerde kırbaç cezası verilirdi.] “*Kazayit*”, “zeytin kadar” anlamına gelir ve ağırlık değil, yaklaşık 27 cc miktarında bir hacmi belirtir.

Bir keresinde bir kasap, bir *kazayit* miktarında *nevela* etini alıp, dışarıda, yenmesi yasak etlere ayrılmış olan bir yere koydu. Akşamüstü, kasap avlusunu düzenlemek için geri geldiğinde, etin güneşin sıcaklığında büzülüp daha küçük bir boyuta düştüğünü gördü. Dükkâna geri dönerek, *maşgiaha* (*kaşerut* denetçisi) “Gördün mü?” dedi. “Artık bu *nevela* eti bir *kazayit* kadar değil! Acaba onunla ilgili kural da artık geçerli değil diyebilir miyiz?”

Maşgiah “Evet öyle!” diye cevap verdi. “Başta *kazayit* kadar olmasına rağmen, şimdi artık büzüldüğü için, eğer bir kişi onu yerse cezayı hak etmez. Tabii ki, *kazayitten* küçük bir *nevela* etini yemek de yasaktır; ama buna rağmen ceza yükümlülüğü yoktur.”

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

“*Or A-Hayim A-Kadoş*” olarak tanınır. Fas'ta Sefaradi bir ailenin oğlu olarak dünyaya gelmiş ve sonraları İtalya'ya geçmiştir. Oradayken Erets-Yisrael'e büyük bir *aliya* organizasyonu yapmıştır. Erets-Yisrael'e çıkmasıyla birlikte Ako şehrine yerleşmiş ve daha sonra Yerusalayim'e geçmiştir. Burada iki *yeşiva* kurmuştur – biri *Torat A-Nigle* (Tora'nın gizli olmayan bilgileri), biri de *Torat A-Nistar* (Tora'nın gizli sırları) öğrenimi içindi.

Rabi Hayim toplumsal ihtiyaçlar ve *talmid hahamların* geçimi konusunda

bol faaliyet gerçekleştirmiş ve Erets-Yisrael'deki Yahudi yerleşiminin güçlendirilmesine katkıda bulunmuştur. Tora hakkındaki “*Or A-Hayim*” adlı açıklama eseriyle ünlenmiştir. Bu eserinde Tora'nın *peraşalarını*, *Kabala*'ya dayanarak derin bir şekilde açıklamıştır. Açıklamaları büyük başarı elde etmiş ve özellikle *Hasidizm* akımına mensup cemaatlerde çok sevilmiştir.

Kendisiyle mektup alışverişinde bulunan *Baal Şem Tov*, onun *Maşiah* olmaya uygun bir kişi olduğunu söylemiştir.

**Rabi Hayim
ben Atar
[Or A-Hayim]
(1696-1743)**

İncirlerden *Maaser* Ayırmak

Yaprak 55 İncirlikteki işler büyük emeklerden sonra sona ermişti. Tüm incirler ağaçlardan toplanmış ve buna ayrılan özel bir yerde yığınlar halinde bir araya toplanmıştı.

İncirliğin sahibi incirlerden *teruma* ve *maaser* paylarını ayırmak istiyordu. Ama bundan önce, bir atlı ulağın, şehirde *teruma* payını alabilecek bir Koen olup olmadığı konusunda

haber getirmesini bekledi. Niçin mi? *Teruma* payını taze incirlerden mi yoksa kurutulmuş incirlerden mi ayracağını bilmek için.

Arada ne fark vardır? Kurutulmuş incirlere “*gerogeret*” adı verilir. Bunlar daha az lezzetlidir, ama uzun zaman dayanır. Taze incirler daha lezzetlidir, ama kısa süre içinde bozulur. Eğer şehirde *terumayı* almak üzere gelebilecek Koenler varsa, incirliğin sahibi *teruma* payını taze incirlerden ayırmalıdır, çünkü *teruma* payını güzel meyvelerden ayırmak *mitsva*dır. Ama eğer şehirde Koen yoksa *teruma* payı olarak taze incirleri ayırmayacaktır, çünkü uzaktan Koenler gelene kadar bu incirler artık yenebilirliklerini kaybedecektir. Bu nedenle böyle bir durumda *teruma* olarak *gerogeret* ayırmalıdır.

Ekşiyen Şarap (*devam*)

Hahamlar, Rav Una'yı kâzematlarının bir *mitsva* olduğuna kanaat getirdiler ve ona anlatmaya başladılar: “Rav Una; duyduğumuza göre, tarlanızda çalışan bir işçiye, en başta kararlaştırmış olduğunuz hakkı olan payını ödemiyoymuşsunuz.”

Rav Una onları duyunca, bu büyük Hahamların kendisinden şüphe ettikleri

için büyük üzüntü duydu. Ve ismini temize çıkarabilmek için açıklamaya başladı: “Lütfen sözlerimi dinleyin. Bahsettiğiniz işçim, sadece kendi payını almakla kalmadı, benden bunun çok daha fazlasını da çaldı. Ve ben sadece, onun benden haksız yere çalmış olduğu payımı geri aldım!”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
195'te

Buzağının Kulağındaki İncir

Yaprak

56

Bir buzağının kulağına incir yapıştırmak mı? Kim böyle bir şey yapmak ister ve neden?

Kutsal Tora'mız, *kaşer* bir çiftlik hayvanının *behor* yavrusunun bir *korban* olarak kutsal ve Koen'e ait olduğunu söylemektedir. Bu *behor* yavruyu herhangi bir şekilde kullanmak yasaktır, çünkü *korban* edilmelidir. Bet-Amikdaş varsa sorun yoktur; *korban* gerçekleştirilir ve konu kapanır. Ama Bet-Amikdaş yoksa ne yapılacaktır?

Bir ağıl sahibi, bir fikri olduğunu düşünmüştü. Bir keresinde, bir hahamdan, bedensel bir kusura sahip bir *behor* yavrunun, *korban* kutsiyeti açısından artık geçersiz olduğunu ve bu hayvanın yenebileceğini duymuştu. Bir *korban*ın bedeninde kasten bir kusur oluşturma yasak olduğunu da biliyordu ve bu nedenle aklına bir fikir geldi. Sürüsünde doğan *behor* bir buzağının kulağına bir incir yapıştıracaktı; daha sonra, bu inciri yemek isteyen büyük köpeği inciri kapıldığı anda buzağının kulağından da küçük bir lokma koparmış olacak, bu şekilde buzağıda bedensel bir kusur oluşacaktı...

Ne var ki, böyle bir şeyde yapılamaz. Bir *Behor-korban*ında her ne şekilde olursa olsun bir bedensel kusur oluşturmak yasaktır.

Ünlü Soyguncu

Yaprak

57

Gemara, “*maahal Ben Derusay*” (Ben Derusay yiyeceği) kavramından bahsetmektedir.

Nedir bu yiyecek?

Uzun yıllar önce, “Ben Derusay” adıyla bilinen bir soyguncu vardı. İnsanlar veya devlet güvenlik görevlileri tarafından yakalanma endişesiyle hiçbir yerde uzun süre kalmaz, her yerde son derece kısa bir süre durur ve sonra hemen yer değiştirirdi. Bu telaşlı yaşam koşulları altında, yemeklerini sadece kısmen pişmiş olarak yemeye alışmıştı, çünkü hiçbir zaman bir yiyeceğin yeteri kadar pişmesini bekleyecek kadar vakti olmazdı...

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Hasidut (Hasidizm) akımının kurucusudur. Hayatı hakkında çok fazla bilgi yoktur. Ukrayna'da yaşamış, küçük yaşta yetim kalmış ve küçük çocuklara Tora öğreten bir *melamedin* yardımcısı olarak çalışmış olduğu bilinmektedir.

Baal Şem Tov doğanın kucağında inzivaya çekilir ve *A-Şem*'e, neşe, dua ve derin düşüncelere dalarak ibadet ederdi. Şifacı olarak çalışmaya başlamış ve mucizeler yaratan biri olarak tanınmıştı. Zaman içinde etrafına öğrenciler toplanmaya başladı; bunların arasında büyük ve önemli hahamlar da vardı. Baal Şem Tov onlara Hasidut öğretilerini ve

A-Şem'e ibadetin yollarını öğretti.

Kurduğu Hasidut akımı Avrupa çapında hızla yayılmaya başladı ve kalabalık Yahudi kitleleri bu akıma katılarak onu *A-Şem*'e ibadetin bir yolu olarak benimsedi. Baal Şem Tov, bir keresinde bir rüyasını anlatmıştı. Bu rüyasında, Göklerdeki *yeşivaya* yükselmiş ve kendisine, *Maşiah*'ın, Baal Şem Tov'un “pınarları dışarı yayıldığı zaman” geleceği açıklanmıştı.

Baal Şem Tov ardında yazılar bırakmamıştır ve öğretisini, öğrencilerinin yazılarından tanımaktayız.

**Rabi
Yisrael
ben Eliezer
[Baal Şem
Tov (Beşt)]
(1690-1760)**

O zamandan itibaren, yeteri kadar pişmemiş yiyecekler “*maahal Ben Derusay*” terimiyle anılmaya başlamıştır. Bu terim genellikle Şabat günü yemek pişirme yasağı bağlamında kullanılır. Buna göre, bir yemeğin sadece “*maahal Ben Derusay*” düzeyinde pişirilmesi bile bu yasağın ihlali anlamına gelir.

“*Maahal Ben Derusay*” terimi *korbanların* pişirilmesi bağlamında da kullanılır ve içinde bulunduğumuz yaprakta böyle bir kullanım vardır.

Bikurimle Birlikte Kuş Yavruları

Yaprak
58

Bu yazımızda, eskiden *Bikurim mitsvasını* yerine getirirken âdet edindikleri bir geleneği öğreneceğiz.

“*Bikurim*” sözcüğü, *behor* sözcüğünden gelir. Kişi meyve bahçesine çıkar ve işte, bir ağacın yaprakları arasında bir meyvenin bitmekte olduğunu fark eder. Bir iplik alıp meyveye bağlar ve “Bu, *bikurim* olacak” der. Buradan anlaşılacağı üzere “*bikurim*”, yılın ilk meyvelerine verilen isimdir. Meyve olgunlaştığı ve yemeye uygun hale geldiği zaman onu koparacak, bir kabin içine koyarak Yerusalayim’e, Koenlere getirecektir.

Bikurim getirenler, meyveleri güzelleştirmek ve *A-Şem*’in onlara bahsetmiş olduğu bolluğu göstermek için, meyve sepetlerinin üzerine kuş yavruları koymayı âdet edinmişlerdi.

Bu yavruları ne yaparlardı?

Onları birer *Ola-korbanı* olarak sunarlardı.

Bikurim getirenler ayrıca yanlarında başka kuş yavruları da getirirler ve bunları Koenlere hediye ederlerdi (Rambam, *İlhot Bikurim* 3:9).

Ekşiyen Şarap (devam)

“Başınıza bu üzücü olayın neden geldiğini şimdi anlayabiliyoruz” dediler Hahamlar ve sözleriyle Rav Una’ya da bilgelik kattılar: “Bir deyim vardır: Bir hırsızdan çalan da hırsızlığın tadını almış olur. Her ne kadar işçinizden esirgediğiniz ücret sizin haklı payınız ise de, bunu yapma şekliniz sizin gibi saygın bir kişi için uygun değil. Zira insanlar,

bizzat kutsal *Amora Rav Una*’nın bu şekilde davrandığını görüyorlar, ama sizi bu davranışa sevk eden sebeplerden kimsenin haberi yok. Bu şekilde insanların gözünde şaibeli bir duruma düşüyorsunuz. İnsanlar ‘Rav Una böyle bir eylemde bulunuyorsa, o zaman ben de yapabilirim’ diyeceklerdir! Bu da onları, uygunsuz davranışlara itecektir.”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
199’da

Tek Bir Damla

Yaprak

59

Koen biraz yağ aldı ve bundan bir damlayı *Minha-korbanının* üzerine döktü. Ve aniden hatırladı: “Eyvah! Bu bir *Minhat Hote* (günah işlemiş fakir bir kişinin, *Hatat-korbanı* olarak getirdiği bir *Minha-korbanı*)! Üzerine yağ dökmek yasak. Tora’da böyle yazıyor: ‘Üzerine yağ koymayacak ve üzerine günlük (tutsüde kullanılan bir madde) yerleştirmeyecek – çünkü bu bir *Hatat-korbanıdır*.’” Gerçekten de Koen, günah işlemiş bir kişinin bu nedenle getirdiği *Minha-korbanına* yağ koymamalıdır. Neden? Çünkü yağ, *Minha-korbanına* güzellik ve kalite katar ve Tora, günah kefareti amacıyla getirilen bir *Minha-korbanının* “güzel” olmasını istememiştir.

Peki, bir Koen’in, üzerine bir damla yağ damlatmış olduğu bir *Minhat Hote*’nin kanuni durumu nedir?

Böyle bir *Minha-korbanını*, üzerine damlatılan tek bir damla yağ bile geçersiz hale getirir. Çünkü Tora, “üzerine yağ **koymayacak**” demektedir – tek bir damla yağ koysa bile, *Minha-korbanı* geçersizdir. Ama yağın *Minha-korbanını* geçersiz kılmadığı belirli bir durum vardır. Buna göre, eğer yağ, *Minha-korbanının* bir *kazayit* miktarından daha küçük bir kısmına konmuşsa, o zaman *Minhat Hote* geçerliliğini yitirmez.

Bir Yabancı *Minha-korbanı*

Yaprak

60

Bu yaprakta öğrenilen *mişnada*, Bet-Amikdaş’a Yahudi olmayan biri tarafından getirilen bir *Minha-korbanının*, tıpkı diğer *Minha-korbanlarında* olduğu gibi *Mizbeah*’a sunulması gerektiği belirtilmektedir.

Yahudi olmayan birinin *Minha-korbanı* mı?

Evet öyle. Hahamlarımız arasındaki görüşlerden birine göre, eğer Yahudi olmayan biri Bet-Amikdaş’a bir *Minha-korbanı* getirirse, bu *korbanın* işlemleri gerçekleştirilir. Ama bir Yahudi tarafından getirilen *Minha-korbanı* ile Yahudi olmayan biri tarafından getirilen *Minha-korbanı* arasında fark vardır. Bir Yahudi’nin getirdiği *Minha-korbanında* Koen bundan bir *komets* (bkz. sayfa 157) kadar alarak onu *Mizbeah* üzerinde tütürür ve *Minha-korbanının* geri kalanı Koenler tarafından yenir. Buna karşılık, Yahudi olmayan biri tarafından getirilen *Minha-korbanı*, *Mizbeah* üzerinde bütünüyle yakılır ve Koenler bu *korbandan* hiçbir şey yemezler.

Aynı kural, Bet-Amikdaş’a Yahudi olmayan biri tarafından getirilen bir *Şelamim-korbanı* için de geçerlidir. Bu *korban* bir *Ola-korbanı* şeklinde gerçekleştirilir. Başka bir deyişle, normal bir *Şelamim-korbanından* farklı olarak Koenler *korbanın* etini yemezler, onu bütünüyle *Mizbeah*’ın üzerinde tütürürler.

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

Baal Şem Tov’un öğrencilerinin en büyüklerinden olup, Hasidut akımının yayılmasında onun halefi konumundaydı. Tora’yı Rabi Yaakov Yeoşua Falk’ın yanında öğrenmiş ve bir *melamed* ve halka konuşmalar yapan bir *magid* (vaiz) olarak görev yapmıştı. Baal Şem Tov’un ününü duyduğu zaman onun yanında öğrenim görmeye karar verdi. Zaman içinde ona yakınlaştı ve onun en önemli öğrencisi haline geldi.

Baal Şem Tov’un vefatından sonra

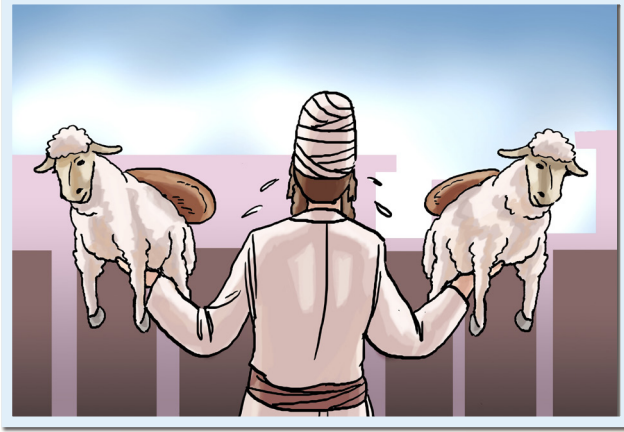
Rabi Dov Ber, hocasının ölmeden önce verdiği talimat doğrultusunda Hasidut’un liderliğinde onun yerini aldı. Birçok *talmid haham* onun öğretisini öğrenmek üzere çevresinde toplandı ve Hasidut, onun liderliği altında tanındı, birçok cemaatte yaygınlaşarak, küçük bir gruba ait olmaktan çıkıp geniş bir halk hareketine dönüştü. *Magid* kitaplar yazmamış ve sözleri, öğrencileri tarafından “*Magid Devarav LeYaakov*” ve “*Or Tora*” adlı eserlere kaydedilmiştir.

**Rabi
Dov Ber
[A-Magid
MiMezriç]
(1710-1772)**

Kuzuların Sallanması

Yaprak 61 Bet-Amikdaş'ta Koenlerin yerine getirdiği görevlerden biri de “*tenufa*” (sallama) terimiyle bilinir.

Bu yaprakta öğrenilen *mişna*, Koen'in uygulama öncesinde “sallaması” gereken *korbanları* saymaktadır. Başka şeylerin yanında, *mişna*, “*şete alehem*” (“iki ekmek”; I. Kitap, sayfa 195) ve “*şene kisve Atseret*”ten (*Atseret*'e [= Şavuot bayramı] ait iki kuzu) bahsetmektedir (bkz. sayfa 186).

Koen bunları birlikte sallardı. Bunu nasıl yapardı?

Kuzular henüz hayattayken ekmekleri onların üzerine koyar, iki elini kuzuların altına sokar ve onları havaya kaldırarak ileri ve geri, yukarı ve aşağı sallardı.

Aynı anda iki kuzuyu, üzerlerinde ekmekler de olmak üzere sallamak, fiziksel açıdan oldukça zor bir görevdir. Ve gerçekten de, eğer Koen her bir kuzuyu ayrı ayrı sallarsa da yükümlülüğü yerine getirmiş olur ve kuzuları tekrar birlikte sallamasına gerek yoktur.

Rabi Hanina ben Hahinay

Yaprak 62 II. Bet-Amikdaş'ın yıkılışından sonra, Yavne şehri, Raban Yohanan ben Zakay'ın çabaları sayesinde bir ruhani merkez haline gelmişti. Büyük *bet din* burada otururdu ve şehirde, çok sayıda *talmid hahama* hizmet eden büyük bir *bet midraş* (öğrenim yeri) kurulmuştu. Bu *bet midraş*ta öğrenim gören öğrenciler, bir sonraki neslin büyük otoriteleri haline gelecekti.

O dönemde Yavne *yeşivasında* öğrenim gören gençler arasında sözlerine bu yaprakta yer verilen ve Rabi Şimon bar Yohay'la birlikte Rabi Akiva'nın en önde gelen öğrencilerinden biri olan Rabi Hanina ben Hahinay da vardı. Rabi Hanina ben Hahinay Yavne'deki öğreniminin ardından sürekli on üç yıl boyunca Bene Berak'ta Rabi Akiva'nın ağzından Tora öğrenmiştir ve gerek Talmud'da gerekse de *Midraş* eserlerinde, hem *alaha* (kanuni öğretiler) hem de *agada* (kanuni olmayan öğretiler) alanlarında onun adıyla aktarılan çok sayıda öğreti yer alır.

Midraş'ta Rabi Hanina ben Hahinay'ın *tsadik* kişiliği tarif edilirken, onun, on iki yaşından doksan beş yaşına kadar, hayatının büyük çoğunluğu boyunca oruç tuttuğu anlatılır.

MASEHET MENAHOT PEREK 6: RABİ YİŞMAEL

Kutsal Şabat Gecesinde Hasat

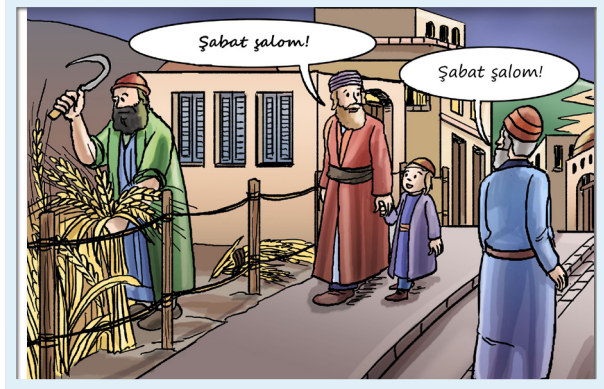
Yaprak 63 Bu yaprakta “Rabi Yişmael” başlığını taşıyan altıncı *perek* başlamaktadır.

*Perek*teki ilk *mişna* Şabat günü ürün biçme konusunu ele almaktadır! Birkaç yılda bir bazı ürünleri Şabat günü biçmeyi gerektiren bir *mitsva* vardı!

Ama bu nasıl olabilir? Şabat günü hasat ve ürün biçmenin, yasak olan otuz dokuz *melahadan* biri olduğunu hepimiz biliriz! Açıklayalım...

Minhat A-Omer, yani [*Minha*-korbanının bir türü olan] *Omer*-korbanı 16 Nisan tarihinde, başka bir deyişle Pesah bayramının ikinci gününde gerçekleştirilir. Bu *korban*, yılın ilk arpa hasadından getirilir ve bu arpayı, uygulamadan önceki son gece biçmek *mitsva*dır. Bu nedenle Pesah’ın ikinci günü Şabat’a rastladığı zaman, arpa da Şabat gecesi biçilirdi. Ve bu, Tora’nın bir *mitsvası* olduğu için, Şabat’ın bir ihlalini teşkil etmezdi.

Biçme işlemini yapacak olan adam, işleme başlamadan önce, etrafında duran insanlara “gün battı mı?” diye sorar, onlar da “evet” diye cevap verirlerdi. Bu soru-cevap üç kez tekrarlanırdı. Adam bunun yanında biçme işlemiyle ilgili başka sorular da sorardı ve diğerleri ona işlemi gerçekleştirmesi için onay verdikten sonra arpaları biçerdi.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

En büyük ve en çok etki sahibi olmuş Kabala ustalarındandır. İtalya’da doğmuş, Rabi Yeşayau Basan’ın yanında hem kutsal konularda hem de dünyevi konularda öğrenim görmüştür. Tüm *Şas*’ı (Talmud), Ari’nin yazılarını ve *Zoar* kitabını henüz on dört yaşındayken ezbere bildiği anlatılır.

Ramhal “*Mevakeşe A-Şem*” (*A-Şem*’i arayanlar) adlı bir gençler grubuyla birlikte *Zoar* ve *Kabala* öğrenimiyle çokça meşgul olmuştur. Yirmi yaşına geldiğinde, Göklerden gelen ve *Magid* (anlatan) adı verilen meleklerin kendisiyle manevi iletişim kurmalarına nail olmaya başlamış ve ismi geniş kitleler arasında

ünlenmiştir. Onun Şabetay Tsevi taraftarı olduğu ve *tuma* kuvvetleriyle uğraştığı yönünde kendisinden şüphelenen ve ona sertçe karşı çıkan hahamlar olmuş, bunun üzerine Ramhal, yazmış olduğu *Kabala* kitaplarını gömmek durumunda kalmıştır. Daha sonraları Erets-Yisrael’e çıkmış ve Ako’ya yerleşmiştir. Zaman içinde ona karşı muhalefet de dinmiş ve herkes onun büyüklüğünü tanımıştır.

Ramhal çok sayıda kitap yazmıştır ve bunlar esas olarak *Kabala* alanındadır. En ünlü eseri olan “*Mesilat Yeşarim*”, en önemli *musar* (etik) kitaplarından biri olarak kabul edilir.

**Rabi Moşe
Hayim
Luzzato
[Ramhal]
(1707-1746)**

Mordehay A-Yeudi ve Kulübe

Yaprak
64

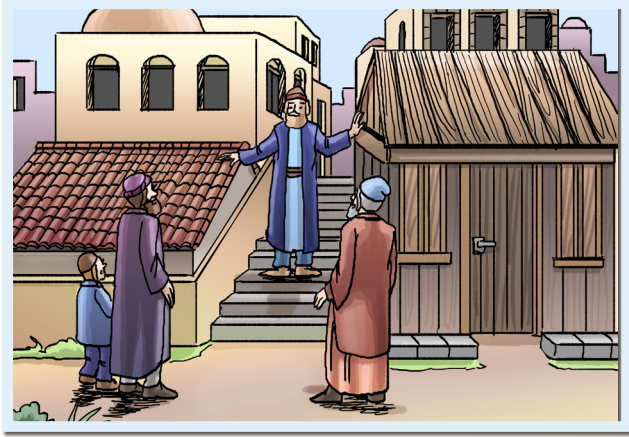
Bet-Amikdaş'ta kuşlarla (kumru ve güvercin yavruları) gerçekleştirilen *korbanları* getirmekle yükümlü olanların kasasından sorumlu olan özel bir adam vardı. Kuşlarla gerçekleştirilen *korbanlara* dair *alahaların* sayısı çok olduğundan, bu *alahalar* konusunda uzman olan büyük bir haham tayin edilmişti.

Bu kasanın başına atanan adamdan “*Petahya*” diye bahsedilmektedir.

Petahya kimdi? Purim hikâyesinden tanıdığımız Yahudi Mordehay'ın ta kendisi! Purim mucizesinden sonra Mordehay, Ezra'nın liderliğinde Erets-Yisrael'e gelen Yahudilerle birlikte buraya gelmiş ve II. Bet-Amikdaş'ın inşasına iştirak etmişti. Peki, kendisine neden *Petahya* adı verilmişti? Çünkü Mordehay yetmiş dil biliyordu ve bu bilgisi sayesinde, dillerdeki bozulmaları ayırt ederek farklı anlamları çözümleyebiliyordu. Bu da bir bakıma kilitli kapıları açmak (İbranice *patah* fiili) gibi olduğundan, ona bu isim verilmişti.

Gemara, Mordehay'ın keskin zekâsını ortaya koyan ilginç bir olay anlatmaktadır.

Rav Hisda şöyle demiştir: Bir keresinde Erets-Yisrael'de kuraklık baş göstermişti ve *Omer-korbanı* için gereken arpa demetlerini nereden biçebileceklerini bilmiyorlardı. Dilsiz bir adam geldi, bir elini bir evin **çatısına** diğer elini de bir **kulübeye** yerleştirdi, ama kimse onun ne demek istediğini anlayamadı. Onu Mordehay'ın önüne getirdiler ve Mordehay hemen sordu: “Acaba ‘*Gagot Tserifin*’ (kulübelerin çatıları) veya ‘*Tserifin Gagot*’ adı verilen bir yer var mı?” Ve gerçekten de “*Gagot Tserifin*” diye bir yer olduğu ve orada arpa yetiştiği öğrenildi.

Ekşiyen Şarap (devam)

Rav Una Hahamları dinledi, hatasını anlayıp üzüntü duydu. Sonra Hahamlara sordu: “Peki, ne yapmalıydım? Bu benim param ve benim adil hakkım!”

“Dışarıdan hırsızlık gibi görünen eylemlerde bulunmak yerine, hakkınızı bir *bet dinde* aramanız gerekirdi”

dediler Hahamlar. “Ve şunu bilin ki, bu davranışınız yüzünden Göklerden, hakkınızda *mida keneged mida* (kısasa kısas) bir cezaya karar verildiği için fiçılar dolusu şarabınız ekşidi ve büyük bir maddi zarara uğradınız.”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
201'de

Yargıçlar Neden Büyü Bilmeliydi?

Yaprak

65

Sanedrin'e bir *dayan* (yargıç) olarak atanmak herkesin erişebileceği bir ayrıcalık değildi. Yalnızca Tora bilgisi konusunda en üst düzeylere erişmiş, bilge ve derin anlayış sahibi kişiler bu göreve atanırdı. Ayrıca *Sanedrin* üyelerinin farklı fikirlere aşına ve birçok farklı meslek ve bilim alanında da (örneğin tıp, matematik, yılın mevsimlerinin hesaplanması vb.) belli düzeyde bilgili olmaları gerekirdi. Tüm bunlar, önlerine getirilen çeşitli konularda yargılama işlemini gerektiği şekilde yapabilmeleri için gerekliydi.

Gemara, *Sanedrin* üyelerinin, büyüçülük bilgisi alanında da uzman olmaları gerektiğini söylemektedir!

Büyüçülük mü? Ne amaçla?

Bunun cevabı oldukça ilginçtir: Tora büyü uygulamalarını kesin bir dille yasaklamış ve büyüçüler için en ağır cezayı öngörmüştür. Böylece eğer *Sanedrin*'in huzuruna, yargılanmak üzere bir büyüçü çıkarıldığı ve *Sanedrin* onu cezaya mahkûm ettiği takdirde, büyüçü, *bet din* görevlilerini onu cezalandırmaktan alıkoymak üzere karanlık hünerlerini kullanma yoluna gidebilirdi. Bu durumda, *Sanedrin* üyelerinin onun büyüüne üstün gelmek amacıyla büyü alanındaki bilgilerini kullanmaları gerekecekti...

Minhat A-Omer Böyle Hazırlanırdı

Yaprak

66

Yaprak 63'te görmüş olduğumuz gibi, Pesah bayramının ikinci gününde yılın ilk arpa hasadından elde edilen ürünlerle *Minhat A-Omer*, yani *Omer-korbanı* gerçekleştirilir (Bet-Amikdaş zamanında). Bu yaprakta öğrenilen *mişna*, arpaların bu işlem için nasıl hazırlanması gerektiğini öğretmektedir.

Arpa başakları biçilir ve Bet-Amikdaş'ın *Azara* adı verilen avlusuna getirilir. *Azara*'da arpa başakları, sap ve kabuklarını ayıklama amacıyla dövülür, havaya savrulur ve taneler de bu şekilde ayrılır. Daha sonra arpalar alınarak "*abuv*" adı verilen, bakırdan yapılmış delikli bir kabın içine konarak ateş üzerinde kavrulur.

Kavurma işleminden sonra arpa taneleri *Azara*'da yere serilir. Böylece, tanelerin üzerinde kalmış olabilecek nemlilik de esen rüzgâr tarafından kurutulur. Bunun ardından arpa taneleri değirmende öğütülür ve elde edilen un, on üç elekten geçirilir. Sonrasında bundan bir "*isaron*" miktarında elenmiş un (irmik) alınarak *Minhat A-Omer korbanı* gerçekleştirilir.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Aharonim Dönemi'nin en büyük poseklerinden (*alaha* kararı veren uzman) biridir. Babasının adı Yeuda'ydı ve Rabi Yehezkel Landa, kitabına babasının adıyla vermiş olduğu "*Noda BiYuda*" ismiyle tanınmıştır. Köklü bir ailenin mensubu olarak Polonya'da doğmuş ve kısa süre içinde yüksek düzeyli bir *talmid haham* ve *posek* olarak ünlenmiştir. Prag şehrinin hahamı olarak atanmış, buradaki Yahudi cemaatine liderlik etmiş, birçok *takana* (uygulama kuralı) koymanın yanında, kurmuş olduğu *yeşivada* da çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir. Devlet görevlileriyle iyi ilişkiler geliştirmiş ve Yahudilere daima

devlete sadık kalmaları talimatını vermiştir.

Alaha kararlarında ödün vermez ve fikrini sonuna kadar savunurdu; herhangi bir konuda, kendisinden farklı görüşte olanlara karşı daha hafif veya daha ağır bir uygulama kararı vermekte tereddüt etmezdi. Kendi döneminde yayılmaya başlayan Hasidut ve Askala (aydınlanma) akımlarına karşı durmuştur.

Başlıca kitapları arasında, "*Noda BiYuda*" adlı soru-cevap eseri, "*Tsiyun LeNefesh Haya*" (kısaca *Tselah*) ve *Şulhan Aruh* üzerindeki incelemelerini kaydettiği "*Dagul Merevava*" sayılabilir.

Rabi
Yehezkel
Landa
[*Noda
BiYuda*]
(1713-1793)

Bıçebilir miyim?

Yaprak
67

Kutsal Tora'mız, Bet-Amikdaş'ta *Minhat A-Omer* (bkz. sayfa 198) gerçekleştirilene kadar, tarlada yetişen yeni ürünlerden yemenin yasak olduğunu söylemektedir.

Bu yasağa “*isur hadaş*” (yeni ürün yasağı) adı verilir. Başka bir deyişle, **yeni** üründen yemek [*Minhat A-Omer* gerçekleştirilene kadar] yasaktır.

Bu yaprakta öğrenilen *mişna*, *Omer-korbanının* gerçekleştirilmesinin hemen ardından Yeruslayim'deki pazaryerinin yeni mahsulden elde edilmiş unla dolduğunu, zira *Omer-korbanı* gerçekleştirildikten sonra bu unu yemenin artık serbest hale geldiğini anlatmaktadır. Ancak *Tannalar* arasında, bu uygulamayı Hahamlarımızın uygun bulup bulmadıkları konusunda bir görüş ayrılığı vardır. Rabi Meir, Hahamlarımızın bunun yapılmasını istemedikleri görüşündedir; çünkü söz konusu unun *Minhat A-Omer*'in gerçekleştirilmesinden hemen sonra hazır olabilmesi için, Pesah bayramından önce hasat edilmiş olması gerekir ve o aşamada bu mahsulden yemek henüz yasaktır. Hahamlarımız, bu ürünün önceden kesilmesi halinde onu yanlışlıkla yeme hatasına da düşülebileceğinden endişe ettikleri için bu uygulamayı uygun görmemişlerdir. Buna karşılık Rabi Yeuda “Bunu Hahamların isteğiyle yaparlardı” der. Başka bir deyişle Rabi Yeuda'ya göre Hahamlarımız, insanların yeni mahsulü vaktinden önce yiyeceklerinden endişe etmemişler ve onu Pesah bayramından önce, yani onu yemenin yasak olduğu bir zamanda hasat etmelerinde bir sakınca görmemişlerdir.

Raban Yohanan ben Zakay'ın *Takanası*

Yaprak
68

Artık hepimizin bildiği gibi, Bet-Amikdaş'ta, 16 Nisan tarihinde yani Pesah bayramının ikinci gününde *Minhat A-Omer* gerçekleştirilmeden önce yeni yıla ait mahsulden yemek yasaktır.

II. Bet-Amikdaş'ın yıkıldığı dönemde yaşamış olan Raban Yohanan ben Zakay bir dizi önemli *takanaya* (Hahamlarca koyulmuş kanun) imza atmıştır ve bunlardan biri de yeni mahsulden yeme yasağı konusundadır.

Bet-Amikdaş var olmadığı zaman, *Minhat A-Omer* gerçekleştirilemediği için, yeni yıla ait mahsulden yemek, 16 Nisan sabahından itibaren serbest hale gelir; çünkü bu durumda belirleyici olan, tarihtir. Ancak Raban Yohanan ben Zakay, Bet-Amikdaş'ın yıkık durumda olduğu dönemlerde de 16 Nisan günü sona ermeden önce yeni yıla ait mahsulden yememek yönünde bir kanun koymuştur. Neden?

Açıklamalardan biri şöyledir: Raban Yohanan ben Zakay, Bet-Amikdaş tekrar inşa edileceği zaman, insanların, yeni yıla ait mahsulü yemek için *Minhat A-Omer*'in gerçekleştirilmesini beklemeyip, 16 Nisan sabahından itibaren bunu yemeye başlayabileceklerinden endişe etmiştir. Sürgün yılları boyunca insanlar, yeni yıla ait mahsulü 16 Nisan sabahı hemen yeme olanağına alıştıklarından, Bet-Amikdaş tekrar inşa edildikten sonra da, bu ürünlerden yemeye başlayabilmek için öncelikle gün içinde *Minhat A-Omer*'in gerçekleştirilmesini beklemeleri gerektiğini hatırlamayıp, 16 Nisan sabahı geldiğinde bunların hemen yenebileceğini düşünerek hataya düşebilirler.

Ekşiyen Şarap (devam)

Rav Una, Hahamların sözlerini sevinçle kabul etti. Artık gerektiği gibi *teşuva* yapabilecekti. Kendisini ikaz ettikleri ve *teşuva* yapmasına yardım ettikleri için onlara teşekkür etti.

Rav Una hemen, işçiden esirgemiş olduğu payı ona derhal iade etmeye karar verdi.

Ve o zaman inanılmaz bir şey oldu! Rav Una *teşuva* yaptıktan hemen sonra kendisi için büyük bir mucize gerçekleşti ve ekşiyen şarap tekrar eskisi gibi kaliteli ve lezzetli hale geldi!

Rav Una bu şekilde hiçbir maddi kayba uğramadı ve yaptığı her işte başarılı olmaya devam etti (*Berahot* 5b).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Buğday Yağmuru

Yaprak
69

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*... buğday yağmuru konusunu ele almaktadır. Üzerinde durulan soru şudur: Acaba buğday yağmurundan gelen buğdaylar, Bet-Amikdaş'ta *şete alehem* (bkz. sayfa 186) olarak veya *Minha-korbanları* için kullanılabilir mi?

Bir dakika... Buğday yağmuru mu? Böylesine hayret verici bir şey nasıl olmuştur?

Raşi'nin açıklamasına göre, denize açılan buğday yüklü bir gemi söz konusudur. Meydana gelen bir hortum fırtınasında buğdaylar havaya emilmiş ve Erets-Yisrael'e kadar gelerek orada yere düşmüştür. Bu gibi olaylar günümüzde de görülebilmektedir. Örneğin muazzam bir fırtınayla denizden emilen balıklar rüzgârın etkisiyle uzaklara taşınarak karaya balık yağmuru şeklinde düşebilmektedir.

Buna karşılık Rabenu Tam, *Gemara*'nın burada doğal bir olaydan değil, bir mucizeden bahsettiği görüşündedir. Başka bir deyişle *Gemara*, mucize eseri bulutlardan yağın buğdaylarla ilgili kanunun ne olduğunu ve bunların Bet-Amikdaş'ta *korban* amacıyla kullanılıp kullanılmayacağını ele almaktadır.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Hasidizm akımının kuruluşunu takip eden üçüncü nesildeki *Admor*ların ve Hasidizm'i yayanların büyüklerindendir. ["*Admor*" sözcüğü "*Adonenu Morenu ve Rabenu*" (efendimiz, hocamız ve ravımız) sözcüklerinin baş harflerinden oluşturulmuştur ve Hasid gruplarının liderlerine verilen bir unvandır.] Lijensk'li (Leżajsk) Rabi Elimeleh, *Hasidut* öğretisini, kardeşi Anipoli'li Rabi Zuşa ile birlikte, A-Magid MiMezriç'in yanında öğrenmiştir. İkisi, çeşitli cemaatler arasında "sürgün" yolculuklarına çıkmış ve "*A-Ahim A-Kedoşim*" (kutsal kardeşler) diye anılmışlardır. Yolculukları esnasında *Hasidut* öğretisini yaymakta, halk içindeki Tora ve *mitsva* uygulamasını güçlendirmekte ve Yahudilere nasıl

teşuva yapacaklarını ve nasıl *A-Şem*'e yaklaşacaklarını öğretmekteydiler. O dönemde başlarından geçen olaylar ve faaliyetleri hakkında birçok hikâye anlatılır.

Vefat etmeden önce Rabi Elimeleh, dört büyük öğrencisini çağırmış ve her birine, sahip olduğu manevi gücünden bir parça vermiştir. Benzer şekilde, Rabi Elimeleh, mezarına giden kimsenin bu dünyadan *teşuva* yapmadan ayrılmayacağına dair söz vermiştir.

Rabi Elimeleh, *Hasidut* eserlerinin ilklerinden olan *Noam Elimeleh* adlı kitabı yazmıştır. Bu eser, onun Şabat günleri yaptığı *deraşa* konuşmalarını içerir. Benzer şekilde, bazı dualar oluşturmuş ve melodiler bestelemiştir.

**Rabi
Elimeleh
MiLijensk
(1717-1787)**

Afraşat Halâ

Yaprak

70

Bu yaprakta, *afraşat halâ* (*halâ* ayırma) *mitsvasına* dair *alahalardan* birini öğreniyoruz.

Tora'nın emrine göre, hamur açıldığında, hamurun bir parçasını ayırmak ve Koen'e vermek gerekir. Koen'e verilen bu parçaya "*halâ*" adı verilir. Bu *mitsvayı* ilgilendiren çok sayıda *alaha* ve ayrıntı vardır ve biz bu yazımızda bu ayrıntılardan birini öğreneceğiz.

Acaba her hamurdan *halâ* ayırmak gerekir mi?!

Hayır! Bu gereklilik için hamurun yalnızca beş tahıl cinsiyle açılmış olması gerekir. Bu beş tahıl cinsi şunlardır: **a.** Buğday. **b.** Arpa. **c.** Çavdar. **d.** Yulaf. **e.** *Kusmin* adı verilen bir buğday türü. Ama eğer pirinç unu veya benzeri şeylerle hamura benzer bir yiyecek hazırlanırsa bundan *halâ* ayırma şeklinde bir *mitsva* yoktur.

Mutlaka merak ediyorsunuzdur: *Halâ* ayırmak için hamurun en az ne miktarda olması gerekir? Bu konuda *posekler* (*alaha* otoriteleri) arasında bir görüş ayrılığı vardır. Uygulamada, eğer bir hamur en az bin iki yüz gram un kullanılarak açıldıysa *halâ* ayırmak gerekir. Ancak bu miktar konusunda herkes hemfikir olmadığından bu işlem için *beraha* söylenmez. *Beraha* söylemek için hamurda kullanılan un miktarının en az 1666 gr. olması gerekir.

Yeriho Halkı

Yaprak

71

Gemara, Hahamlarımızın, Yeriho halkını, Hahamların görüşlerine üç konuda karşı geldikleri için eleştirdiklerini anlatmaktadır:

Yeriho halkı, Bet-Amikdaş'a babaları tarafından adanmış olan keçiboynuzu ve firavun inciri ağaçlarının dallarını kesmeyi kendilerine serbest kılmışlardı, çünkü hatalı bir düşünceyle, ağaçlar Bet-Amikdaş'a vakfedildikten "sonra" yetişen kısımların kutsal olmadığını ve onlardan faydalanılabileceğini zannediyorlardı.

Yeriho halkı, Şabat günü, bu gün içinde ağaçtan düşmüş meyveleri toplayıp yemişlerdi. Oysa bu, Hahamlarımızın, Şabat günü ağaçtan düşen meyvelerin Şabat bitene kadar yasak olması yönündeki *takanalarına* aykırıydı.

Yeriho halkı, tıpkı tahıl ürünleri hasat edilirken en sonda bir kısmı "*pea*" adı altında fakirlere bırakmak gerektiği gibi, sebze gibi ürünlerin de bir kısmını tarlada bırakıyorlardı. Bu bir yandan çömert bir davranış olmasına rağmen, diğer yandan bu uygulama önemli bir yanlışa yol açmaktaydı. Çünkü "*pea*" olarak bırakılan tahıl ürünleri *teruma* ve *maaser* paylarının ayrılmasından muaftır. Fakirler, tarlalarda bırakılan sebzelerin de "*pea*" sınıfında olduğunu düşünerek onları, içlerinden *teruma* ve *maaser* paylarını ayırmaksızın tüketiyorlardı. Bu şekilde fakirler, önemli bir yasak olan *tevel* (gerekli payların ayrılmadığı ürün) yeme yasağını ihlal etmekteydiler.

Sadık Emanetçi

Amora Şemuel'in babası Aba dürüst ve namuslu biriydi. Bu nedenle insanlar onun eline büyük miktarda para emanet ediyorlardı. Hatta bu paraların içinde, büyüdükleri zaman ihtiyaçlarının giderilmesinde kullanılmak üzere

yetimler için saklanan paralar da vardı. Paralar, Aba'nın elinde büyük bir özenle korunmaktaydı. Aba bu paraları yetimler ihtiyaç duyup onları geri alana kadar büyük bir dikkatle saklıyordu.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
205'te

Neredeyse Yapılamayan *Berit Mila*

Yaprak

72

Tarımcı Avigdor'un evinde büyük bir sevinç hüküm sürmekteydi. İlk torunu doğmuştu. *Berit Mila*'nın kutsal Şabat günü gerçekleşmesi gerekiyordu, çünkü doğan bir bebeğin *Berit Mila* işlemini doğumun sekizinci gününde yapmak *mitsvad* ve bu sekizinci gün kutsal Şabat gününe rastlıyorsa bile, *Berit Mila* o gün gerçekleştirilir; zira kutsal Tora'mız, vaktinde yapılan bir *Berit Mila*'nın Şabat yasaklarına göre öncelikli olduğuna hükmetmiştir.

Şabat sabahı *tefilan*ın ardından bebek sinagoga getirildi ve aniden *Moel*'in (*Berit Mila*'yı yapan uzman) yüzü bembeyaz oldu. Anlaşılan, *Berit Mila*'da kullanacağı bıçağı bilemeyi unutmuştu ve bıçağın bu haliyle *Berit Mila* yapılamazdı. Dua edenler arasından biri *Moel*'e "Sorun ne ki? *Berit Mila* Şabat yasaklarına göre önceliklidir! Bu durumda bıçağı Şabat günü bilemekte de bir sorun olmaması gerekir!" dedi. Ama *Moel* ona hemen cevap verdi: "Rabi Akiva bir kural söylemiştir: Şabat öncesinde yapılabilecek hiçbir iş, Şabat yasaklarına göre öncelikli değildir."

Sonunda hem çocuğun ebeveynini hem de *Moel*'i rahatlatan bir şey oldu. Cemaatten birinin evinde, keskin ve kullanılabilir durumda bir *Berit Mila* bıçağı bulundu ve *Berit Mila* da vaktinde gerçekleştirilebildi.

MASEHET MENAHOT
PEREK 7:
ELU MENAHOT NİKMATSOT

Teşuva Yapan Hırsız

Yaprak
73

“Teşuva yapmak istiyorum” diye söze başladı hahamın karşısına oturan adam. “Geçmişte çeşitli günahlar işledim, ama doğru yola geri dönmek istediğime karar verdim. Sayın haham, bir *ger tsedekten* para çalmıştım. Daha sonra kendisi, ardında varis bırakmadan öldü. Şimdi ben bu parayı ne yapacağım?”

“Para senindir” dedi haham. “Çünkü bir *ger tsedek* ardında varis bırakmadan öldüğü takdirde, ortada sahipsiz kalan parayı herkes alabilir.”

Haham devam etti: “Bildğin gibi, hırsızlık yapan, ama bunu inkâr ederek üzerine bir de yemin eden kişi, *teşuva* yapmak istediği zaman öncelikle parayı sahibine iade etmeli, sonra da bir *Aşam-korbanı* getirmelidir. Eğer senin durumun böyle olsaydı, parayı Koenlere vermen gerekirdi.” Bu konuyu içinde bulunduğumuz yaprakta öğreniyoruz. Buna göre eğer bir kişi bir *ger tsedekten* para çalmış ve bunu yapmadığına dair yemin de etmişse, ardından *ger tsedek* ardında varis bırakmadan vefat ettiği takdirde, hırsız parayı kendisine alamaz ve bunu Koenlere vermekle yükümlüdür.

Bir Koen Kendi Korbanını Gerçekleştirir

Yaprak
74

Gidon, evinde ilginç ve önemli bir geleneği yerleştirmeye karar vermişti: Haftada bir kez çocuklarına, gün içinde öğrendiği Talmud yaprağında verilen bir bilgiyi anlatacaktı.

Gidon çocuklarının bu fıkirden dolayı heyecanlandıklarını görünce onu hemen uygulamaya geçirdi. Herkes rahatça daire şeklinde oturdu ve Gidon şöyle dedi: “Mutlaka biliyorsunuzdur; bir kişi *beşogeg*, yani bilmeden, kasıtsız bir şekilde bir ihlalde bulunduyorsa, Bet-Amikdaş’a bir *Hatat-korbanı* getirmelidir.” “Doğru!” diye cevap verdi çocuklar koro halinde.

Sadık Emanetçi (devam)

Bir gün bir felaket meydana geldi ve Aba, ebediyet âlemine alındı. Ardında, babasının vefatı nedeniyle son derece üzgün olan oğlu *Amora* Şemuel’i ve kendisine emanet bırakılmış olan yetim paralarını bırakmıştı.

Paraları ona emanet olarak bırakmış olan kişiler Aba’nın vefatını duydukları

zaman, paralarını almak üzere onun varisi olan oğlu Şemuel’e geldiler. Ama eyvah! Babası vefat ettiği sırada Şemuel onun yanında değildi ve babası da ona yetimlerin parasıyla ilgili faaliyetini nasıl devam ettireceği konusunda herhangi bir talimat vermemişti.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
207’de

“Çok güzel çocuklar. Şimdi dikkatle dinleyin: Eğer bir Koen böyle bir ihlalde bulunduyorsa, getirdiği *Hatat-korban*ının işlemlerini kim gerçekleştirir? İşte bu konuyu bu yaprakta öğrendim. Bir Koen, kendisine ait *Hatat-korban*larının işlemlerini kendisi gerçekleştirir. Başka bir deyişle, ihlali için ihtiyaç duyduğu kefareti, işlemlerini bizzat kendisinin gerçekleştirdiği *korban*la elde eder. Ayrıca bir Koen, kendi *korban*ını bizzat gerçekleştirmek üzere Bet-Amikdaş’a istediği zaman gelme hakkına da sahiptir. Hatta o hafta Bet-Amikdaş’ta görev yapan Koenler vardiyasında kendisi görevli olmayıp başka bir vardiya görevliyse bile bu hakkı yine de geçerlidir.”

“Şeeheyanu” Bilmecesi

Yaprak

75

Melamed Rabi Şimşon, hastanede babasının yatağının yanı başında durmak zorunda kaldığı iki haftanın ardından sınıfındaki öğrencilere geri dönmüştü. Onları rahatlatarak babasının, *baruh A-Şem*, sağlığına kavuştuğunu ve evine döndüğünü anlattı. Sonra da haftanın bilmecesine geçti:

“Bir adam var. Pesah olmayan bir zamanda *matsa* için ‘şeeheyanu’ *berahası*nı söylüyor. Bu adam kimdir ve bunu neden yapmaktadır?”

“*Gemara*larınızı açın; bakalım cevabı ilk önce hanginiz bulacak?”

Öğrenciler hemen *Gemara*ların sayfalarını çevirdiler ve 75. yaprağa geldiler. Çok geçmeden birçok parmak havaya kalkmıştı bile. Rabi Şimşon, düzenli olarak tuttuğu not defterini çıkardı ve sıraya göre cevap verme hakkının kimde olduğuna baktıktan sonra Yosef’e söz verdi. Yosef “*Minha-korbanı*!” diye cevap verdi ve açıkladı: “*Minha-korbanı*, *hamets* olmamış hamurla, yani *matsa* olarak getirilir. Ve hayatında ilk kez bir *Minha-korbanı* gerçekleştiren bir Koen de *şeeheyanu berahası*nı söyler. Ardından onu yemek için eline aldığı da *amotsi berahası*nı söyler.”

“Çok güzel” dedi Rabi Şimşon keyifle ve o günün öğrenimine coşku içinde başladı.

Beş Yüz Kez!

Yaprak

76

Bet-Amikdaş’ta *A-Şem*’in onuruna *korban*lar gerçekleştirilirdi.

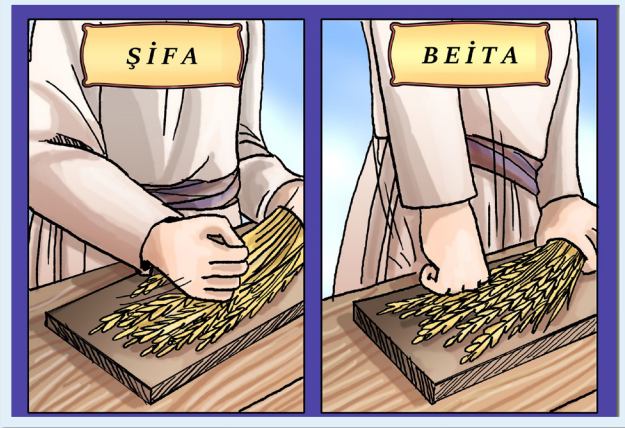
Bu yaprakta öğrenilen *mişna*da, Mübarek *A-Şem*’in onuruna gerçekleştirilen *Minha-korban*larının hazırlanması için verilen büyük emek anlatılmaktadır. Şöyle demektedir *mişna*: “Tüm *Minha-korban*ları üç yüz *şifa* ve beş yüz *beita* gerektirir.”

Bu sözlerle kastedilen nedir?

“*Şifa*” sözcüğü “ovma” anlamına gelir. Buğdaylar kabın üzerine koyulur ve orada elle ovulur. “*Beita*” sözcüğü ise “sert vuruş” anlamına gelir. Buğdaylar yumruk haline getirilen parmakların dış taraflarıyla dövülür. Bu işlemlerin amacı, buğday kabuklarının buğday tanelerinden ayrılmasını sağlamaktır.

Peki, buğdaylar kaç kez ovulur ve dövülür?

Üç yüz kez ovulur ve beş yüz kez dövülür – Mübarek *A-Şem*’in onuruna!

MASEHET MENAHOT
PEREK 8:
ATODA AYETA VAA

Fiyatlar Üzerinde Denetim

Yaprak

77

Bir kişi, bir malı – eğer alıcı fiyatın pahalı olduğunu bilmiyorsa – gerçek değerinden daha yüksek bir fiyata satma yetkisine sahip değildir. Bazı durumlarda, eğer satıcı alıcıdan bir mal için onun gerçek değerinden altıda birlik oranda daha yüksek fiyat talep ettiyse, alıcı bu alım işleminin iptalini talep edebilir.

Ama eğer satıcı alıcıya “Ben bu malı on *šekele* satın aldım ve onu yüz *šekele* satmak istiyorum! Almak istiyorsan buyur!” demiş ve alıcı da bunu kabul etmişse – bu durumda satıcı yasağı ihlal etmiş olmaz, çünkü alıcı pahalı fiyat ödemekte olduğunu bilmektedir.

Rambam (*İlhot Mehira* 14:1) *bet dinin*, satıcıların aşırı yüksek fiyatlarla satış yapmadıklarından emin olmak üzere zabıta ataması gerektiğini yazar. Bu sadece insanların ihtiyaç duyduğu şarap, un ve yağ gibi tüketim maddeleri için geçerlidir.

Bet dinin fiyatları denetim altında tutmadığı ve satıcıların yüksek fiyatlarla satış yaptıkları yerlerde her satıcı – hatta Tanrı korkusuna sahip biri bile – yüksek fiyat talep etme hakkına sahiptir (*Şulhan Aruh Hoşen Mişpat* 231:20).

Minhat Hinuh

Yaprak

78

Hayatında ilk kez Bet-Amikdaş'ta görev yapmaya başlayan bir Koen “*Minhat Hinuh*” adı verilen bir *korban* gerçekleştirir. *Minhat Hinuh*, tavada getirilen normal bir *Minha-korbanıdır* ve “*Minhat Hinuh*” olarak adlandırılmasının sebebi, Koen'in bu kutsal görevine başlamasını işaretliyor olmasıdır. Bir şeye yeni başlama anlamındaki İbranice fiil “*hanah*” köküdür.

Bet-Amikdaş, hızla günümüzde tekrar kurulacağı ve ölümler tekrar dirileceği zaman, dirilen tüm Koenler, yeni birer Koen olarak kabul edilecekler ve bu nedenle, geçmişte Bet-Amikdaş'ta görev yapmışlarsa bile, sanki Bet-Amikdaş'taki göreve ilk kez, yeni başlıyorlarmış gibi hepsinin birer *Minhat Hinuh* getirmesi gerekecektir.

Geçmişte, hayatlarında ikişer kez *Minhat Hinuh* getirmiş olan Koenler olmuştur. Kimdir bu Koenler?

Sadık Emanetçi (devam)

Şemuel paraların nerede olduğunu bilmiyordu! Paraları emanet eden kişiler bunu anlayışla karşılamadılar ve Şemuel'in paraların yerini biliyor olup onları kendilerine iade etmek istemediğinden şüphelendiler.

Şemuel paraları emanet eden yetimlerin karşısında şaşkınlık içindeydi.

Sıkıntıları nedeniyle üzülyordu, ama ne yapacağını bilemiyordu: Üzerinde toplanan şüphe bulutlarını nasıl dağıtabilecekti?! Ne yapabilirdi? Şayet paralara dair en ufak bir ayrıntıdan haberdar olsaydı, onları sahiplerine iade etmekten çok büyük bir mutluluk duyacaktı – ama bilmiyordu!

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
209'da

I. Bet-Amikdaş'ın son dönemlerinde ilk görev yaptıkları gün *Minhat Hinuh* getirmiş olan genç Koenlerin, yıkımdan yetmiş yıl sonra II. Bet-Amikdaş inşa edildiğinde, burada göreve başladıkları gün birer *Minhat Hinuh* daha getirmeleri gerekiyordu. Çünkü kural böyledir. Bet-Amikdaş yıkıldıktan sonra, yeni Bet-Amikdaş'ta göreve başlandığı zaman da bir kez daha *Minhat Hinuh* getirmek gerekir (Malbim'in Yehezkel 44:27 açıklamaları).

Nesahim ve Kan

Yaprak

79

Korbanların çoğu, yanında “nesahim” adı verilen ilavelerle getirilir. Bu ilaveler şarap, yağ ve ırmiktir.

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*, *nesahim* olarak getirilen malzemelerin hangi aşamada kutsiyet kazandıkları konusunda bir görüş ayrılığı aktarmaktadır. Bazı Hahamlara göre bu malzemeler *korban* kesildiği anda kutsiyet kazanırken, diğer görüşe göre bu kutsiyet yalnızca, *Mizbeah*'ta *korbanın* kanı ile gereken işlemlerin yapılmasıyla başlar.

Buna rağmen, *korbanın* kesilmesinin, *nesahimi* henüz kutsal hale getirmediği görüşündeki Hahamlara göre de, *nesahim* olarak getirilen ilavelerin, *Mizbeah*'taki kan işlemleri gerçekleştirilmeden önce, *korbanın* kanı bu işlemde kullanılacak kabın içine alındığı andan itibaren kutsiyet kazanması mümkündür.

Nasıl?

Hatırd tutulması önemli olan bir görüş vardır. Buna göre “atılmak üzere olan her şey atılmış gibidir”. Başka bir deyişle: Kan *Mizbeah*'ın üzerine atılmaya hazır olduğu andan itibaren, sanki *Mizbeah*'a atılmış gibi kabul edilir.

Bu görüş doğrultusunda, kan *Mizbeah*'a atılmak üzere hizmet kabına alındığı andan itibaren *nehasim* de kutsiyet kazanmış olur, çünkü bu aşamada kan *Mizbeah*'a atılmış gibi kabul edilmektedir.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Tüm nesillerde Yisrael'in en büyüklerinden biridir. Adı Rabi Eliyau Kremer'dir ve kendisinden “*A-Gaon MiVilna*” (Vilna'lı Gaon) olarak da bahsedilir. Henüz gençliğinde büyük bir yetenek olarak tanınmıştır. Sıra dışı dehası, *hasid*, yani Tanrı'ya kayıtsız şartsız bağlı biri olması ve kutsiyeti, onu tüm Yisrael halkının gözlerinde hayranlık uyandıran üstün bir sima haline getirmiştir. Tora'nın tüm alanlarında kitaplar, açıklamalar ve eserler yazmıştır.

A-Gra (A-Gaon Rabi Eliyau) Tora öğrenimindeki müthiş devamlılığıyla ünlenmişti. O kadar ki neredeyse hiç ara vermeksizin Tora'yla meşgul olurdu.

Tora'nın tüm alanlarına, *alahaya* ve *Kabala*'ya hâkimdi ve Tora öğrenimine yardımcı olarak doğa bilimlerinin öğrenimini de destekledi. A-Gra, Tora öğreniminden hiç vakit kaybetmemek için, resmen bir *rav* olarak görev yapmayı veya buna benzer bir görevde bulunmayı reddetmiştir.

A-Gra, Hasidizm akımında bazı olumsuz yanlar olduğunu düşünmekteydi ve bu harekete sertçe karşı çıkmış, ona karşı mücadeleye liderlik etmiştir. Erets-Yisrael'e göç etmek istemiş hatta bu amaçla yola da çıkmış, ama bilinmeyen nedenlerle bundan vazgeçerek Erets-Yisrael'e gelmeden geri dönmüştür.

**Vilna'lı Gaon
Rabi Eliyau
[A-Gra]
(1720-1797)**

Neden Kırk?

Yaprak
80

Hayati tehlike içeren bir hastalıktan kalkan veya hapishaneden çıkan vb. bir kişi, Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya, kendisi için yapmış olduğu mucize nedeniyle teşekkür etmek üzere Bet-Amikdaş'a bir *Toda-korbanı* (şükran *korbanı*) getirmelidir.

Korban olarak kendisine bir koyun, koç, keçi, buzağı veya boğa seçebilir. *Korban* kesildikten sonra hayvanın bir kısmı *Mizbeah* üzerinde yakılır ve başka kısımlar da *korbanın* sahibi tarafından kutsal şehir Yeruslayim'in sınırları içinde kutsiyet ve saflık içinde tüketilir.

Korban sahibi, *Toda-korbanının* yanında kırk adet özel hamur işi getirmelidir. Bunlara "*arbaim lehem*" (kırk ekmek) adı verilir. Tüm bunları, *korbanın* getirildiği gün ve onu takip eden gece zarfında yemek gerekir.

Beraberinde bu kadar büyük miktarda yiyecek getirilen başka hiçbir *korban* yoktur. Acaba *Toda-korbanının* yanında neden kırk adet hamur işi getirmek gerekir? Otoriteler bunu şöyle açıklarlar: *Korban* sahibinin bu kırk hamur işini tek başına yemeyi başarması tabii ki mümkün değildir. Durum böyleyken, hamur işlerini yeme işlemini vaktinde tamamlamasına yardım etmek üzere yemeğe birçok misafir davet edecektir. Ve bu şekilde, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın *korban* sahibi için yapmış olduğu mucize de herkesçe bilinmiş olacaktır. (Bu konuda bkz. Sforno, Abravanel ve *Aamek Davar*'ın, Tsav *peraşasında*, *Toda-korbanı* ile ilgili pasuklar üzerindeki açıklamaları.)

Sadık Emanetçi (devam)

Kalp ağrısı ve derin bir keder içinde, Şemuel insanların kendisi hakkında nasıl konuştuklarını duyuyordu: "Yetimlerin parasını yiyen oğul" diye bahsediyorlardı kendisinden. Herkes paraların onun elinde olduğundan, ama onları iade

etmeyi reddettiğinden şüphelenmekteydi.

Bu sıkıntı içinde, Şemuel, elinde kalan tek çareye başvurdu. Babasının, paranın nerede olduğu konusunda kendisine cevap vermesi ümidiyle, yalvarmak ve yakarmak için mezarlığa gitti.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
213'te

Kısmi Söylem

Yaprak

81

Melamed Rabi Şimşon, her zaman olduğu gibi haftayı büyük bir enerjiyle açtı ve başka hiçbir şey söylemeden, öğrencilerinin dört gözle beklediklerini bildiği haftalık bilmeceyi başladı:

“Sevgili çocuklar! İşte bilmece: **Bir kısmını söyledim, ama hepsini getirmem gerekiyor. Kimim ben?** Şimdi lütfen *Gemara*larınızı açın ve aramayı deneyin. Bu sefer bilmece biraz zor. Bu yüzden, eğer ihtiyacınız olursa birkaç ipucu verebilirim.” Rabi Şimşon öğrencilerin yalvarırcasına bakan gözlerini fark etti ve hemen ilk ipucunu verdi: “Teşekkür”.

Çok geçmeden on tane parmak kalkmıştı bile.

“Evet” diye işaret etti Rabi Şimşon öğrencilerden birine doğru. Çocuk cevap verdi: “Eğer bir kişi [*Toda-korbanı* getireceğini söylemeksizin] ‘*Toda-korbanı*’na ait kırk ekmeği getirmeyi üstleniyorum’ derse, bu kişi ekmeklerle birlikte *korbanı* da getirmekle yükümlüdür.”

“Çok güzel” diye sevindi Rabi Şimşon ve açıkladı: “*Nederde* bulunan kişi, Bet-Amikdaş’a bir *Toda-korbanı* getirmeksizin, sadece onunla birlikte getirilen ekmekleri getirmenin mümkün olmadığını bildiği için, onun, *nederde* bulunduğu sırada sadece kırk ekmeği değil, *korbanın* kendisini de getirmeye niyetlendiği açıktır.”

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Aharonim Dönemi'nin en büyük poseklerinden, bir *ray*, *Mekubal* (Kabalist) ve tarihçidir. Yerusalayim'de doğmuş ve Tora'yı şehirdeki *talmid hahamlardan* öğrenmiştir. Hocalarından biri, Rabi Hayim ben Atar'dı (*Or A-Hayim*).

Hida, Yahudi cemaati tarafından *şadar* (*şeluha deRabanan* – Hahamların elçisi) olarak seçilmişti. Bu görevi dâhilinde, Erets-Yisrael'deki Yahudiler için para ve bağışlar toplamak üzere başka ülkelere seyahatlerde bulunuyordu. Bu seyahatleri sırasında Hida tüm Avrupa'yı dolaşmış ve buradaki Yahudi cemaatleriyle buluşmuştu. Geldiği her yerde oradaki yerel hahamların vermiş oldukları tüm kitapları ve tüm Tora eserlerini incelerdi.

Bu şekilde çok geniş bir bilgi ve uzmanlık edinmiştir.

Zaman içinde Hida, İtalya'nın Livorno şehrine yerleşti. Kitaplarının çoğunu bu şehirde yazdı ve yine orada vefat ederek toprağa verildi. Yıllar sonra Hida'nın kemikleri oradan alınarak Yerusalayim'deki *Ar A-Menuhot*'a (İstirahat Dağı) gömülmüştür.

Hida, Tora'nın tüm uzmanlık dallarında yaklaşık seksen eser ve açıklama yazmıştır. Eserlerinden biri, “*Şem A-Gedolim*” adında tarihi bir kitaptır. Hida bu kitabında kendi nesline kadar olan Yisrael büyükleri hakkında bir tür ansiklopedi oluşturmuştur.

**Rabi Hayim
Yosef David
Azulay
[Hida]
(1724-1806)**

Avraam Avinu Koen'di!

Yaprak

82

Koenlerin *korban*ları bıçakla kesmeleri gerektiğini nereden biliyoruz?
Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*, bunu Avraam Avinu'dan öğrendiğimizi söylemektedir.

Avraam Avinu mu? *Korban*ı bıçakla kesmek gerektiğini ondan nasıl öğreniyoruz? *Akedat Yitshak* olayından!

Tora'nın anlattığı üzere, Kutsal ve Mübarek Tanrı Avraam Avinu'ya, oğlu Yitshak'ı *korban* olarak getirmesini söylediği zaman, Avraam Avinu bu *mitsvayı* yerine getirmek için eline bir bıçak almıştı. Pasukta söylendiği gibi: “*Avraam elini uzattı ve oğlunu boğazlamak üzere bıçağı aldı*” (Bereşit 22:10). Buradan, *korban*ları bıçakla kesmek gerektiğini öğreniyoruz.

Daha sonra Kutsal ve Mübarek Tanrı, Avraam'a oğlu Yitshak'ı kesmemesini söylemiş ve Avraam da onun yerine bir koç kesmiştir.

Midraş'ta (*Pesikta Rabati*, *paraşa* 40, “*Davar Aher*” konu başlığı) anlatıldığına göre, Kutsal ve Mübarek Tanrı, Avraam Avinu'nun *korban*ı bir Koen olarak gerçekleştirmesi amacıyla, Moriya Dağı'na geldiği zaman onu bir Koen olarak atamıştır.

Sağ El

Yaprak

83

Önceki yaprakta olduğu gibi bu yaprakta da Bet-Amikdaş'taki ibadete dair bazı temel *alahaları* öğreniyoruz.

İlk *alaha*: *Korban*ları gerçekleştirme vakti ne zamandır – gündüz mü, gece mi? Gündüz. Bunu nereden biliyoruz? Tora'nın *korban*larla ilgili kısmında şöyle yazılıdır: “*Sinay Çölü'ndeyken, Bene-Yisrael'e Tanrı Adına korbanlarını getirmelerini emrettiği gün...*” (Vayikra 7:35). “Gün” sözcüğü gündüz vaktini belirtir ve buradaki İbranice ifade, farklı bir bakışla, “*korban*larını gündüz [vakti] getirmelerini emretti” şeklinde de anlaşılabilir. Buradan, *korban*ların yalnızca gündüz vakti gerçekleştirildiğini öğreniyoruz.

Peki, *korban* ibadeti hangi elle yapılmalıdır?

Sağ elle.

Bunu nereden öğreniyoruz?

Bir *metsora* (*tsaraat* rahatsızlığına yakalanmış kişi) ile ilgili pasuklardan, tıpkı bir *metsora*nın arındırılma işlemi sırasında Koen'in, sağ el işaret parmağını yağa daldırması gibi, Koenlerin görevleriyle ilgili diğer tüm işlerin de sağ elle yapılması gerektiğini öğreniyoruz.

MASEHET MENAHOT
PEREK 9:
KOL KORBENOT ATSİBUR

***Bikurim* – Ne Zamandan Ne Zamana?**

Yaprak

84

Bu yaprakta *Gemara*, *bikurim mitsvası*yla ilgili bazı kuralları aktarmaktadır.

İçlerinde “*šivat a-minim*”den (Erets-Yisrael’in övgüsüne vesile olan yedi ürün) bir veya birkaçını yetiştirdiği bir bahçe veya tarlası olan kişi, her yıl buralarda yetişen ilk meyvelerini Bet-Amikdaş’a getirmekle yükümlüdür. Bu ilk meyvelere “*bikurim*” adı verilir. Bet-Amikdaş’ta bu meyveler oradaki Koenlere verilir.

“*Bikurim*” sözcüğü “*behor*” ile bağlantılıdır. Bunlar ilk meyveler olduklarından, bir anlamda *behor*, yani ilk doğanlar gibidir.

Kişi bahçesinde yürüyüşe çıkar ve işte, ağacın yaprakları arasında bir meyvenin oluşmaya başladığını fark eder. Bir iplik alarak meyvenin üzerine bağlar ve “Bu, *bikurim* olacak” der. Meyve büyüüp yenebilecek kadar olgunlaştığı zaman, onu koparırlar, bir kabın içine koyarlar ve Yerusalayim’e, Bet-Amikdaş’taki Koenlere getirirler.

*Bikurim mitsvası*nı yerine getirmenin mümkün olduğu dönem Şavuot bayramından başlar ve Hanuka’ya kadar devam eder.

Peki, ya bir ağacın ilk meyveleri Hanuka’dan sonra çıkmaya başlarsa ne olur?

Rambam (*İlhot Bikurim* 2:6), Hanuka’dan sonra ortaya çıkan ilk meyvelerin, bir sonraki yıla ait *bikurim* olarak kabul edildiğini ve dolayısıyla Şavuot bayramının sonrasına bırakıldığını yazar.

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

Hasidizm akımının üçüncü neslinin en büyük *Admor*larından (bkz. sayfa 202) olup, “*Keduşat Levi*” kitabının yazarıdır. Roskov şehrinde doğmuş ve gençliğinde üstün kabiliyetleriyle göz çarpmıştır. Evlenmesinin ardından A-Magid MiMezriç’e (bkz. sayfa 196) gitmiş ve onun yanında birkaç yıl boyunca Hasidizm öğretisini öğrenmiştir. Pinsk şehrinde *rav* ve *roş yeşiva* olarak görev yapmış, ama bu görevinden, şehir insanlarının Hasidizm’e olan muhalefetleri nedeniyle uzaklaştırılmıştır. Bunun üzerine Ukrayna’nın Berdiçev şehrine geçmiş,

orada Hasidlerden oluşan bir cemaat kurmuş ve vefatına kadar orada yaşamıştır.

Rabi Levi Yitshak MiBerdiçev (veya MiBardiçov – Bardiçov’lu), tüm Yahudileri, hatta içlerindeki suçluları bile, hep iyi yanlarıyla değerlendirmesi ile tanınmıştır. Bu nedenle “*Sanegoram šel Yisrael*” (Yisrael’in avukatı) ünvanıyla anılır. Onun hakkında “Liyakati o kadar büyüktür ki, sadece ‘Berdiçev’ ismini söylemek bile Göklerde Yisrael’in lehine büyük bir liyakati uyandırmaya yeter” ifadesi kullanılır.

Berdiçev’li
Rabi Levi
Yitshak
(1740-1809)

Yağ Bolluğu

Yaprak

85

Gemara, Yaakov Avinu'nun, oğlu Aşer'e vermiş olduğu *beraha* sayesinde Erets-Yisrael'in nail olduğu yağ bolluğu hakkında ilginç bir olay anlatmaktadır.

Bir keresinde, Lodkiya'da yaşayan yabancıların yağ ihtiyaçları doğmuştu. Bir adam görevlendirerek ona "Bize bir milyon değere sahip yağ getir" dediler. Adam Erets-Yisrael'e geldiğinde "Filancanın tarlasına git ve onu bul" diyerek onu Guş Halav'da yaşayan bir Yahudi'ye gönderdiler. Adam gidip bu Yahudi'yi zeytinliğin içinde çalışırken buldu. "Bir milyon değerinde yağın var mı?" diye sordu adam ve Yahudi "Şu işimi bitirene kadar bekleyiver" diye cevap verdi. Adam bekledi ve Yahudi evine geri dönerken ona katıldı. Yahudi yolda giderken arada tarlasındaki taşları da temizliyordu. Adam "Tarlayı taşlardan temizlemek gibi basit bir işle uğraşan bir kişide bu kadar çok yağ olabilir mi? Anlaşılan beni buraya gönderen Yahudiler benle alay etmek istediler" diye düşünmekten kendini alamıyordu. Ne var ki, Yahudi'nin evine vardıklarında, Yahudi'nin kadın bir hizmetkârı, el ve ayaklarını yıkaması için sıcak su dolu bir testi çıkardı; ardından da içi yağ dolu altın bir çanak getirdi ve Yahudi ev sahibi ayaklarını yağa daldırdı... İşte bu Yahudi o kadar zengindi.

Sonunda o yabancı adam, Yahudi'den o kadar büyük miktarda yağ satın aldı ki, bu yağı kendi ülkesine götürebilmek için Erets-Yisrael'deki bütün yük hayvanlarını kiralamak zorunda kaldı!

Sadık Emanetçi (devam)

Şemuel mezarlığa geldi ve babasının suretini görebilmek için dua etti.

Henüz duasının ortasındaydı ki, işte, Şemuel, uzaktan babasının yaklaşmakta olduğunu gördü. Şemuel bir an için çok

sevindi, ama ikinci anda hayretler içinde dona kaldı. Babasının dönüşümlü olarak bir ağlayıp bir gülmekte olduğunu gördü.

"Neden ağlıyorsun sevgili babacığım?" diye sordu Şemuel, babasına.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
215'te

Bet-Amikdaş'taki Menora İçin Yağ Üretimi

86

Yaprak Bet-Amikdaş'taki Menora'nın kandillerini en yüksek kalitede zeytinyağıyla yakmak gerekir. Bu yaprakta öğrenilen *mişna*, o zamanlarda zeytin hasadının yıl içindeki üç farklı dönemde yapıldığını anlatmakta ve Menora için hangi yağın uygun olduğunu belirlemektedir.

Ağacın tepesinde bulunan zeytinler ilk olgunlaşanlardır, çünkü gün boyunca güneş ışığıyla beslenirler. İlk hasat döneminde ağacın tepesindeki zeytinleri toplarlar, onları ezerler ve onlardan sızan ilk yağı biriktirmek üzere zeytinleri bir sepetin içine koyarlardı. Bu yağ Menora'da kullanım için *kaşer*dir, çünkü çok kalitelidir. Bunun ardından zeytinleri, presleme işinde kullanılan ağır bir taşın altına koyarlardı ve bu muazzam ağırlığın altında ezilen zeytinlerden tekrar yağ çıkardı. Bu yağ artık Bet-Amikdaş'taki Menora'da kullanım için *kaşer* değildir, ama *Minha-korban*larına katılması gereken zeytinyağı olarak kullanım için *kaşer*dir. Üçüncü aşamada zeytinler öğütülür ve kalan son yağ da bu şekilde çıkarılmış olurdu.

Bir süre sonra ağacın orta kesimindeki zeytinler de olgunlaşmış ve onlar da bu üç aşamalı sürecin aynısından geçirilirdi. Burada da ilk aşamada elde edilen yağ, Menora'da kullanım için *kaşer*di.

Bir süre sonra en alttaki zeytinler hasat edilirdi. Bunlar yeteri kadar güneş görmediği için hiçbir zaman tam olarak olgunluğa erişemezdi. Bu nedenle hasadın ardından bu zeytinler güneşe maruz bırakılarak daha da olgunlaşabilmeleri için dama serilirdi.

Rabi Yosi ben Halafta

87

Yaprak Bu yaprakta, Tanna Rabi Yosi'nin, Sefer-Tora'da belirli bir harfin üzerinde yer alan bir noktaya dayanarak açıkladığı bir *alaha* aktarılmaktadır.

Bu *mişna*da adı geçen Rabi Yosi, Tsipori'de doğmuş olan Rabi Yosi ben Halafta'dır. Rabi Yosi ben Halafta'nın başlıca hocası Rabi Akiva'ydı. Rabi Yeuda ben Baba'nın, Romalılar tarafından katledilmeden dakikalar önce karar ve talimat yetkisiyle donatmayı başardığı Tannalardan biri de Rabi Yosi ben Halafta'ydı.

Mişna'da Rabi Yosi'nin adıyla aktarılan üç yüzü aşkın *alaha* vardır.

Nasi Raban Şimon ben Gamliel, Rabi Yosi'yi, oğlu Yeuda'nın hocası olarak görevlendirmişti – ki Yeuda, daha sonraları *Mişna*'nın derleyicisi Rabi Yeuda A-Nasi olarak tanınacaktı.

Rabi Yosi, dünyanın yaratılışından itibaren Tanah'ta anlatılan olayları tarihsel bir perspektife yerleştiren “*Seder Olam*” adlı *Barayta*'yı oluşturmuştur.

Rabi Yosi, ardında, her biri büyük birer Tora otoritesi olan beş oğul bırakmış ve vefat ettiğinde neslinin tüm mensupları onun kaybı nedeniyle yas tutmuştur. O kadar ki, *Gemara* (*Moed Katan* 25b), onun vefat ettiği gün, yaşadığı şehir olan Tsipori'deki su oluklarından bile kan damladığını anlatmaktadır.

MASEHET MENAHOT PEREK 10: ŞETE MİDOT

Eğilen Menora

Yaprak

88

Bu yaprakta ilginç bir bilgiyi öğreneceğiz.

Hepimizin bildiği gibi, *A-Şem*, Aaron A-Koen'e her gün *Mişkan*'daki [ve daha sonraları Bet-Amikdaş'taki] *Menora*'nın yakılmasını emretmişti. Her günün bitiminde, kandilleri hazırlamayı gerektiren bir *mitsva* daha vardı. Başka bir deyişle, kalan yağ ve yanık fitillerin çıkarılması gerekiyordu. Bu da başlı başına bir *mitsva*ydı.

Menora büyük boyutlara sahipti ve som altından yapılmıştı. Yağı kandillerin içinden çıkarmayı nasıl başarıyorlardı?

Rav Şeşet, *Menora*'nın özel bir şekilde yapıldığını söyler. Öyle ki, üzerlerinde kandillerin bulunduğu kollar boğumlardan oluşmaktaydı. Bu sayede kandiller eğilebiliyor ve içlerindeki yağ da dökülebiliyordu. Tabii ki boğumları birbirinden ayırmak mümkün değildi, zira Tora, *Menora*'nın yekpare yapılması gerektiğini emretmiştir. Başka bir deyişle *Menora* birbirine eklenmiş farklı parçalardan değil, bütün, tek bir parçadan oluşuyordu. Ama buna rağmen *Menora*'nın kolları esnekti ve onları aşağı doğru eğmek mümkündü.

Moşe Rabenu'nun Zamanından Kalan Kap

Yaprak

89

Bet-Amikdaş'ta, *Minha-korbanı* veya *neseh* işlemi için *Mizbeah* üzerinde sunulan yağ, su ve şarabın miktarını ölçmek için çeşitli ölçü kapları vardı.

Nesilden nesile aktarılarak Hahamlarımıza kadar gelen gelenek doğrultusunda, Bet-Amikdaş'ta, buradaki işlemlerde kullanılmak üzere yedi farklı sıvı ölçme kabı vardı. Örneğin, beraberinde yarım "*in*" şarabın sunulduğu bazı *korbanlar* vardır ve bu nedenle yarım *in* miktarını ölçmeye uygun bir kap vardı.

Tanna kama (*mişnadaki* ilk görüşü belirten *Tanna*), Bet-Amikdaş'ta kullanılan ölçü kaplarından birinin de "*in*" miktarında olduğunu söylemektedir.

İn mi?

Tüm Tora'yı araştırarak olsak, tam olarak bu miktarın kullanıldığı hiçbir işlem olmadığını görürüz! Yarım *in*, çeyrek *in* vb. kullanılmaktadır, ama tam bir *inin* kullanıldığı hiçbir işlem yoktur. Öyleyse Bet-Amikdaş'ta bu miktarı ölçecek bir kabın varlığına ne gerek vardı?

Sadık Emanetçi (devam)

"Çünkü yakında senin de dünyadan göçerek bizim yanımıza geleceğini görüyorum. Bu yüzden ağlıyorum" diye cevap verdi babası.

"Ağlamanın sebebini anladım" dedi Şemuel babasına. "Ama baba, gülmenin

sebebi nedir?"

Aba ona büyük bir sevinçle cevap verdi: "Çünkü sen burada, yukarıda, Göklerde, çok, ama çok önemli biri olarak görülüyorsun!"

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
217'de

Bunu cevabı ilginçtir: Bu, Moşe Rabenu'nun zamanından kalmış bir ölçektir! Moşe Rabenu, tüm nesiller boyunca *Mişkan*'ın özel eşyalarını, Koen Gadolları ve kralları meshetmekte kullanılan “*şemen a-mişha*”yı (mesh yağı) hazırlamıştı. Ve *şemen a-mişhayı* hazırlayabilmek için, *in* miktarını ölçecek bir kaba ihtiyacı olmuştu (bkz. Şemot 30:24) ve bu kap onun zamanından beri nesilden nesile aktarıla gelerek Bet-Amikdaş'ta kalmıştı; zira bu da kutsal niteliğe sahip bir kaptı.

Ekdeş'le Sözleşme

Yaprak

90

Bet-Amikdaş'ın hazinesine ve genel olarak maddi varlığına “*ekdeş*” adının verildiğini daha önce görmüştük. *Ekdeş*ten sorumlu görevliler (bu görevlilere “*gizbar*”, yani “haznedar” adı verilir), Bet-Amikdaş'taki *korban* işlemleri için ihtiyaç duyulan malzemelerin satın alınması için tüccar ve tedarikçilerle çeşitli sözleşmeler yaparlardı.

Hasat döneminde *gizbar*lar tüccarlara para öderler ve bunun karşılığında onlar da *ekdeş* için yılın bütünü boyunca şarap ve irmik tedarik etme taahhüdünde bulunurdu.

Bildiğiniz gibi, fiyatlar her zaman sabit değildir ve dün on *şekle* satılan bir şeyin bugünkü fiyatı on *şekelden* daha yüksek veya daha düşük olabilir.

Bir kişi bir mal satın almak için anlaşma yapıp bunun karşılığında para ödediği zaman, o malı, fiyatı yükselmiş de olsa düşmüş de olsa anlaşmada söylendiği şekilde teslim alır. Ama *ekdeş* söz konusu olduğunda özel bir kanun vardır. Örneğin eğer sözleşme yapıldığı sırada dört *sea* irmiğin fiyatı bir *sela* idiyse ve daha sonra fiyat yükseldiği için artık bir *sela* karşılığında sadece üç *sea* irmik satın alınabiliyorsa – tüccar, irmiği eski fiyata göre tedarik etmelidir.

Ve aksine, eğer sözleşme yapıldığı sırada üç *sea* irmiğin fiyatı bir *sela* iken daha sonra fiyat düşmüş ve bir *selaya* dört *sea* irmik satın alınabiliyor ise, bu kez tüccarın yeni fiyata göre irmik tedarik etmesi gerekir!

Bu *alaha* “*yad ekdeş al aelyona*” (“*ekdeşin eli [daima] üstündür*”; *ekdeş* daima avantaja sahiptir) terimiyle bilinir.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Büyük *Admor*lardan ve Hasidizm'i yayan en büyük otoritelerdendir. *A-Magid MiMezriç*'in ve Rabi Elimeleh MiLijansk'ın öğrencisiydi. Çok müstesna, manevi bir ileri görüş kabiliyetine sahip olduğundan kendisine “*hoze*” (görüş sahibi) lakabı verilmiştir. Her insanın ruhunun içine bakıp, hayatında hangi konuyu onarması gerektiğini anlayabilmekte ve gerek geleceği, gerekse de gizli şeyleri görebilmekteydi.

A-Hoze MiLublin (Lublin'li Hoze), yaşadığı Lublin şehrini büyük bir Hasidizm merkezi haline getirmiştir. Hasidizm öğretisini çok sayıda öğrenciye

yaymıştır ve bunların arasında büyük *talmid hahamlar* vardır. Onun döneminde Hasidizm'e karşı büyük bir muhalefet başlamıştı. *Mitnagedim* (muhalifler) olarak bilinen karşı grubun birçok mensubu onun şahsını hedeflemişler, ama o buna cevap vermekten kaçınmayı ve ihtilaftan uzak durmayı tercih etmiştir.

5575 (1814) yılının Simhat Tora arifesinde A-Hoze MiLublin, evinin penceresinden düşüp ağır yaralanmış ve o yılın Tişa BeAv günü vefat etmiştir.

Kitaplarının isimleri şöyledir: “*Divre Emet*”, “*Zot Zikaron*” ve “*Zikaron Zot*”.

**Rabi
Yitshak
A-Levi
Horovitz
[A-Hoze
MiLublin]
(1745-1815)**

Rava, Öğrencisini Sınıyor

91

Yaprak Bu yaprakta, Talmud'da birkaç tane benzeri olan ilginç bir cümleyi öğreniyoruz.

“Amar Rav Papa: Badik lan Rava” (Rav Papa şöyle dedi: Rava bizi sınıadı...). Başka bir deyişle Rav Papa, Rava'nın, onun Talmud üzerindeki bilgisini kontrol etmek istediğini ve bu nedenle ona, doğru cevap verip veremeyeceğini görmek üzere bir *alaha* sorusu sorduğunu söylemektedir.

Şimdi başka bir konuya geçelim:

Reuven, bir koyunu *Şelamim-korbanı* olarak vakfetmişti. Bu koyunu, en yakın *Şaloş Regalim* bayramı gelip onu Bet-Amikdaş'a çıkarana kadar bir çobanın yanında bıraktı. Günlerden bir gün bu çoban Reuven'in kapısını çaldı ve ona ilginç bir müjde verdi: “Ribi Reuven! *Korban* olarak vakfettiğiniz koyun bir kuzu yavruladı!”

Reuven “Bu gerçekten de bir *alaha* kararının verilmesini gerektiren bir durum” diyerek hemen gidip hahama danıştı. Haham ona bu yaprakta öğrendiğimiz bir *alahayı* söyledi: Yavrulayan bir *korbanın* yavrusu da *korbandır* ve bu nedenle bu kuzuyu da *Şelamim-korbanı* olarak Bet-Amikdaş'a getirmek gerekir.

Sadık Emanetçi (devam)

Şemuel bu cevabı duyunca içinden ‘Eğer Göklerde gerçekten önemli biri olarak görülüyorsam, belki bu sayede dostum Levi’ye yardım edebilirim’ diye düşündü. Levi bir süre önce vefat etmişti, ama bir hatası nedeniyle Göklerdeki *yeşivaya* alınmamıştı. Ve Şemuel, babası Aba’ya “Eğer ben burada önemliysem,

Levi’nin *yeşivaya* alınmasını diliyorum” dedi. Gerçekten de Levi bu sayede Göklerdeki *yeşivaya* girmeye nail oldu.

O aşamada Şemuel, mezarlığa gelmesinin asıl sebebine geri döndü ve babasına sordu: “Baba, yetimlerin sana emanet edilen paraları nerede?”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
221’de

Semiha Mitsvası

Yaprak Bet-Amikdaş'a bir *korban* getiren kişi, onunla “*semiha*” mitsvasını yerine getirmelidir.

92

“*Semiha*” mitsvası, *korban* sahibinin, *korban* kesilmeden önce ellerini hayvanın başına yerleştirerek ona dayanmasıyla gerçekleştirilir. “*Semiha*” sözcüğünün anlamı da “dayanma, yaslanma” şeklindedir.

Eğer bu bir *Hatat-korbanı*, *Aşam-korbanı* veya *Ola-korbanı* ise, *korban* sahibi, “*semiha*” işlemi yaptığı sırada, işlemiş olduğu günahlar için itirafta bulunur.

Baal Aturim (Vayikra 3:2 açıklamalarında), küçükbaş hayvanların büyükbaş hayvanlara göre daha zayıf olduğunu ve bu nedenle, eğer *korban* küçükbaş bir hayvansa, *korban*a dayanma işlemi yapan kişinin bunu tüm gücüyle yapmaması gerektiğini yazar.

Bu konuda bir *midraş* öğretisine işaret etmek de ilginç olacaktır (*Midraş Raba, Toledot peraşası* 65:17). Bu öğretiye göre, eski dönemlerde Erets-Yisrael'deki koyun ve keçiler çok uzun boyluydu ve bu türden küçükbaş hayvanlar söz konusu olduğunda *korban* sahibinin, *semiha* işlemi tüm gücüyle yapmasında herhangi bir sakınca yoktu.

Bir Çocuğun Korbanı

Yaprak Bu yaprakta öğrenilen *mişnada*, *korban* getiren bir çocuğun, *korban*ın başına ellerini dayama (*semiha*) işlemi yapmayacağı söylenmektedir!

93

Çocuk? *Korban*?!

Mutlaka kendinize soruyorsunuzdur: Hangi çocuk *korban* getirir ki? Ne de olsa Tora'ya göre çocuklar *mitsvalardan* sorumlu değildir ve bir hayvanı *korban* olarak ayırmak istese bile bunu yapamaz!

Otoriteler bunu şöyle açıklamaktadırlar: Bir kişi sağlıklı bir hayvanı *korban* olarak ayırdıysa, ama ömrü bu *korbanı* gerçekleştirmeye yetmediyse, varisi bu *korbanı* gerçekleştirmekle yükümlüdür. Burada da, babası bir hayvanı *korban* olarak ayırdıktan sonra babasını kaybetmiş olan bir çocuktan bahsediliyor olmalıdır (“*Tosafot Hadaşim*”in *Mişna* açıklamaları).

Diğer bir açıklama olasılığı da şöyledir: Burada, *metsora* olan bir çocuktan bahsediliyor olabilir. Bir *metsoranın*, arınma sürecinin parçası olarak bir *korban* getirmesi de gerekir. Ve eğer *metsora* bir çocuk söz konusuysa, babası onun için bir hayvanı *korban* olarak ayırabilir (Raşaş'ın açıklaması).

MASEHET MENAHOT
PEREK 11:
ŞETE ALEHEM

Üç Kalıp

Yaprak Bu yaprakta *Masehet Menahot*'un “*Şete Alehem*” başlıklı on birinci *pereki* başlamaktadır.

94

Perekteki ilk mişna Bet-Amikdaş'ta *lehem apanim* nasıl pişirildiğini açıklamaktadır. Bu pişirme işlemi, Moşe Rabenu'dan itibaren nesilden nesile aktarıla gelmiş geleneksel bilgiler doğrultusunda gerçekleştirilirdi.

Bilindiği üzere, *lehem apanim*, Bet-Amikdaş'taki altın masanın (*şulhan*) üzerine yerleştirilen, özel bir şekle sahip ekmeklerdi. *Lehem apanimi* pişirmek için altından yapılmış üç kalıp kullanılırdı.

İlk kalıba hamur konurdu.

İkinci kalıp, ekmek şekline getirilmiş olan hamuru fırının içine sokmakta kullanılırdı.

Ekmek fırından çıkarıldığı zaman da onu bir kalıbın içine koymak gerekiyordu; çünkü *lehem apanim* hem yumuşaktı, hem de özel bir şekle sahipti ve onu ölçülerine uygun bir kalıbın içinde tutmadıkları takdirde parçalanma olasılığı vardı. Bu nedenle üçüncü bir kalıp kullanılırdı. Onu ilk kalıba geri koymazlardı, çünkü ekmek fırına konduğu zaman hacim kazandığından, artık ilk kalıba sığdırılması mümkün değildi. [Not: Her ne kadar “*lehem*” yani “ekmek” olarak anılsa da, *lehem apanim*, mayasız bir ekmektir, yani *matsa* sınıfındaydı.]

Lehem Apanim

Yaprak “Şimdi söyleyeceğim sayıları önünüze yazın” dedi Rabi Şimşon öğrencilerine, fazla giriş sözü söylemeden:

95

“On, beş, yedi. Kimde bu ölçülerin hepsi vardır? Size bir ipucu da vereyim: Bet-Amikdaş'la ve fırında pişirme işlemiyle ilgili bir şey.”

“*Şete alehem*” diye seslendi çabukçu bir öğrenci ve Rabi Şimşon “Çok yakın; gerçekten çok yakın. Buna benzer bir şeyi deneyin” diye cevap verdi.

Bunun üzerine tüm sınıf “*Lehem apanim*” diye bağırdı. Rabi Şimşon gülümseyerek cevap verdi: “Doğru! Dersler bittikten sonra bu konudaki ayrıntıları öğrenin ve yarın tam cevaplarla bana geri gelin.”

Ertesi gün neredeyse tüm öğrencilerin elinde, ayrıntıların yazılı olduğu kâğıtlar vardı:

Lehem apanim olarak hazırlanan ekmeklerin her biri [hamurun açıldığı zamanki haliyle] on *tefah* (yaklaşık 80 cm.) uzunluğundaydı.

Her ekmek beş *tefah* (yaklaşık 40 cm.) enindeydi.

Ve her ekmeğin yüksekliği yedi parmak (yaklaşık 14 cm.) boyundaydı.

David Nasıl Oldu da Kutsal Ekmekten Yedi?

Yaprak

96

Şemuel kitabında, David'in, Kral Şaul'dan kaçtığı sırada Koenler şehri Nov'a girdiği ve kendisine ekmek ve kılıç vermelerini istediği anlatılmaktadır – yemek için ekmek ve savaşmak için kılıç. Koenlerin elinde başka ekmek olmadığı için ona *lehem apanim* vermişlerdi.

*Lehem apanim*in kutsal olduğunu ve onu yeme yetkisine sadece Koenlerin sahip olduğunu herkes bilir! Öyleyse nasıl olmuştu da David'e yemesi için *lehem apanim* vermişlerdi? David bir Koen değildi ki!

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*, David'in o sırada çok ciddi bir açlık krizine girdiğini anlatmaktadır. Bu krize "*bulmus*" [veya "*bulmos*"] adı verilir; geçici bir hastalık olup ölüme neden olabilir ve iyileşmenin tek yolu da yemek yemektir. Böyle bir krize giren kişiye, yemesi için, en yakında ne yiyecek varsa hemen verilir – hatta bu yasak bir yiyecekse bile.

Sofra Kefaret Sağlar

Yaprak

97

Bu yazımızda önemli bir bilgiyi öğreneceğiz.

Gemara şöyle demektedir: "Bet-Amikdaş'ın var olduğu zamanlarda, kişi için *Mizbeah* kefarete sağlar. Ve şimdi, Bet-Amikdaş yokken – kişinin sofrası onun için kefarete sağlar." [Not: Kişinin işlediği günahların sebep olduğu manevi zararın tamirine "kefarete" (İbranice: "*kapara*") denir.]

Sofranın insan için kefarete sağlaması ne demektir?

Sofrasında fakirlere yemek veren ve *ahnasat orehim* (konuk ağırlama) *mitsvası*nı yerine getiren kişi, bu sayede günahları için kefarete hak kazanır. Başka bir deyişle, sofrası, *Mizbeah*'la benzer bir avantaja sahiptir, çünkü sofrada fakirler konuk edilerek *ahnasat orehim mitsvası* yerine getirilebilir ve böylece kefarete elde edilebilir.

Bunu nereden biliyoruz?

Yehezkel kitabında (Yehezkel 41:22), Bet-Amikdaş'taki *Mizbeah*'ı konu eden bir pasuk yer almaktadır ve bu pasuğun sonunda şöyle yazılıdır: "*Bu, A-Şem'in huzurundaki sofradır.*" Hahamlarımız buradan, sofranın *Mizbeah*'inkine benzer bir avantajı olduğunu ve insanın günahları için kefarete sağlayabildiğini öğrenmişlerdir.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Habad Hasidizm'inin kurucusudur. Aynı zamanda "*A-Admor A-Zaken*" ve "*Baal A-Tanya*" olarak da anılır. Henüz çocukken, olağanüstü yeteneğe sahip biri olarak tanınmıştır. *A-Magid MiMezriç*'in yanında öğrenim görmüş ve Hasidizm'in yayılması için önemli faaliyetlerde bulunmuştur.

Tesis ettiği metot, tüm Hasidizm akımları içinde en akılcı ve analize dayalı metot olarak kabul edilir. "*Habad*" sözcüğü *hohma* (hikmet), *bina* (anlayış) ve *daat* (muhakeme) sözcüklerinin baş harflerinden oluşur. Başlıca eserleri "*Tanya*" ve "*Şulhan Aruh A-Rav*"'dır. *Tanya*

adlı eserinde Habad akımının temel dünya görüşünü ve *A-Şem*'e yönelik hizmet ve ibadet şeklini tarif etmiştir. *Şulhan Aruh A-Rav* ise, orijinal *Şulhan Aruh*'a benzer şekilde kapsamlı bir *alaha* kitabıdır.

Rabi Şeneor Zalman, rakiplerinin ihbarları nedeniyle devlet yetkilileri tarafından tutuklanmış ve hiçbir zarar görmeden 19 Kislev tarihinde serbest kalmıştır. Günümüze kadar Habad Hasidleri bu günü bir kurtuluş bayramı olarak kutlarlar.

Habad Hasidizmi günümüzde de canlı ve faaldir ve tüm Yahudi dünyası üzerinde büyük etkiye sahiptir.

Ladi'li Rabi
Şeneor
Zalman
(1745-1812)

Tapınak Tepesi'nde Başkent Şuşan'ın Resmi

Yaprak

98

II. Bet-Amikdaş'a gelenler, oldukça ilginç bir manzarayla karşılaştı: Ar Abayit'in (Tapınak Tepesi) doğu kapısının üzerine bir oda inşa edilmişti ve üzerinde, Megilat Ester'den aşına olduğumuz başkent Şuşan'ı tasvir eden bir resim yer alırdı.

Ar Abayit'in kapısının üzerine neden başkent Şuşan'ın resmini yapmışlardı?

Çünkü Bene-Yisrael sürgünden geri döndükleri zaman, Pers kralları onlara bunu yapmalarını emretmişlerdi.

Neden?

Bazı görüşlere göre bunun amacı Pers İmparatorluğu'na yönelik korku ve çekinme duygularını canlı tutmaktı. Bu resim, Bene-Yisrael'e Pers krallarına asla başkaldırmamaları gerektiğini hatırlatmaktaydı.

Diğer bir görüşe göreyse Pers krallarının bu emri vermelerinin amacı, Yahudilere sürgünden geri dönerek Bet-Amikdaş'ı tekrar inşa etme izni verdikleri için Yahudilerin onlara her zaman müteşekkir olmalarını sağlamaktı.

Sadık Emanetçi (devam)

“Gel, sana onları nereye sakladığımı göstereyim” diye cevap verdi Aba. “Paralar, değirmen taşlarının arasında güvenli bir şekilde duruyor. Orada üç paket para var. Üstteki ve alttaki paketler

bize ait. Ortadaki paket de yetimlere ait. Gidip onları çıkar ve sahiplerine iade et.”

“Bir soru sormama izin ver baba. Paketleri neden bu sırayla yerleştirdin?” diye sordu Şemuel.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
223'te

Tora'yı Unutmak Yasaktır

Yaprak

99

Bu yaprakta iki farklı şey öğreneceğiz.

Reş Lakiş şöyle der: Her kim, Kutsal Tora'dan öğrendiği herhangi bir bilgiyi unutursa, Tora'nın bir yasağını ihlal etmiş olur, çünkü *A-Şem* bize bu denli değerli bir armağanı – kutsal Tora'mızı – onu öğrenmemiz, hatırımızda tutmamız ve *mitsvaları* nasıl yerine getireceğimizi bilmemiz için vermiştir.

Bu yaprakta öğrendiğimiz başka bir bilgi: Bazı zamanlarda *korban* etini hiç pişirmeden, çiğ halde yerlerdi:

Ne zaman ve neden?

Gemara'nın anlattığına göre, Yom Akipurim Cuma gününe rastladığı zaman, Babilli Koenler, Yom Akipurim'de gerçekleştirilen *Hatat-korbanı*na ait eti Şabat günü pişmemiş halde yerlerdi, çünkü bir yandan Yom Akipurim oruç günü olduğu için *korban* etini yemek mümkün değildi ve diğer yandan onu takip eden Şabat günü yemek pişirmek yasaktı. Ve *Hatat-korbanı* etinin Koenler tarafından gece yarısına kadar yenmesi bu *korbanın* önemli bir bileşeni olduğundan, bu eti ancak Şabat günü ve çiğ olarak yemekten başka çare yoktu. Ve Babilliler çiğ et yemeye alışkın olduklarından bunu Babilli Koenler yapardı.

Koen, Sabahın Geldiğini İlan Ediyor

Yaprak

100

Bet-Amikdaş'ta her gün sabah vakti, diğer tüm *korban*lardan önce *Tamid-korbanı* gerçekleştirilirdi.

Gecenin sonunda Koenlerden sorumlu kişi onlara “Bet-Amikdaş'ta yüksek bir yere çıkın ve günün ağarıp ağarmadığını, dolayısıyla sabah yapılan *Tamid-korbanı*ni kesme vaktinin gelip gelmediğini görmek üzere doğu yönüne bakın” derdi. Bakmaya giden Koen doğu yönünün aydınlanmaya başladığını gördüğü takdirde “*Barkay!*” diye ilanda bulunurdu. Bu sözcük “gün ağardı ve parıldadı” anlamına gelir. Bazı görüşlere göre *Tamid-korbanı* bundan biraz daha geç bir vakitte, ışık daha fazla yayıldıktan sonra gerçekleştirilirdi.

Acaba sabahın geldiğini ilan edecek bir gözcüye neden ihtiyaç vardı?

Çünkü bir keresinde ay, tan yeri ağarmadan kısa bir süre önce doğu yönünden ışık vermiş ve Koenler bunun gün ışığı olduğunu düşünerek *Tamid-korbanı*ni vaktinden önce gerçekleştirmişlerdi. Ama *korban*, henüz gece vakti kesildiği için “*pasul*” (geçersiz) olduğundan, onu yakmak zorunda kalmışlardı. O zamandan itibaren her sabah bir Koen'in, günün gerçekten de ağardığından emin olmak üzere yüksek bir yere çıkması kuralı konmuştur.

MASEHET MENAHOT
PEREK 12:
AMENAHOT VEANESAHİM

Lişkat A-Etsim'de Ne Keşfettiler?

Yaprak
101

II. Bet-Amikdaş'ta "*Lişkat A-Etsim*" (odunlar dairesi) adı verilen özel bir bölüm vardı. Burada Koenler, *Mizbeah* üzerindeki ateşi beslemekte kullanılan odunları, kurtlanmış olmadıklarından emin olmak üzere kontrol ederlerdi; zira içinde kurt olan odunların *Mizbeah* üzerine çıkarılması uygun değildi. Bu, bedensel kusuru olan bir hayvanı *korban* olarak *Mizbeah*'ın üzerine çıkarma yasağına benzeyen bir kuraldır.

Lişkat A-Etsim'in zemin döşeme taşlarının altında müthiş bir sır gizliydi.

Mişna (*Şekalim* 6:2) bir keresinde odunları kurtlara karşı kontrol etmekte olan bir Koen'in, diğerlerine göre daha yüksek duran bir döşeme taşını fark ettiğini anlatmaktadır. Koen

bunu görünce, I. Bet-Amikdaş'ın yıkılmasından önce gizlenmiş olan *Aron Aberit*'in (Antlaşma Sandığı) oranın altına gizlenmiş olduğunu hemen anlamıştı. Bunu bir arkadaşına anlatmaya başladı, ama o taşın yerini söylemeye fırsat bulamadan öldü, çünkü bu konunun, düşmanlar tarafından öğrenilmemesi için sır olarak saklanması gerekiyordu.

Sadık Emanetçi (devam)

"Benimkini en üste koydum. Tanrı esirgesin, hırsızlar gelip paraları çalmaya kalkışarlarsa bizim paralarımızı görsünler diye düşündüm. Yetimlerin parasını çalacaklarına bizim paralarımızı çalmaları yeğdir. Aynı şekilde, alt tarafa, toprağa yakın yere de kendi paralarımızı koydum. Eğer paralar topraktan dolayı yıpranacaksa bari yıprananlar bizim paramız olsun ve yetimlerin paraları zarar

görmesin diye düşündüm."

Şemuel babasının namus ve dürüstlüğü ortayakoyan bu açıklamadan büyük keyif almıştı. Bu ona *dereh erets* (uygun davranış) kuralları açısından bir ders olmuş, insanın başkalarına ait paraları kendi paralarından bile daha özenle koruması gerektiğini öğrenmişti (*Berahot* 18b).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Aşam Taluy Korbanı

Yaprak
102

Daha önce birkaç vesileyle “*Aşam Taluy*” *korbanı* hakkında bilgi almıştık. Biraz hatırlatma: Bir kişi, belirli bir kategorideki günahlardan birini işleyip işlemediğinden emin olmadığı zaman, *Aşam Taluy korbanı* getirmelidir. Örneğin, Şabat’ın çıkış saati civarında yanlışlıkla, Şabat günü yasak olan bir işi (*melaha*) yapan bir adam düşünün. Bu adam bu *melahayı* yaptığı sırada Şabat’ın henüz sona erip ermediğini bilmiyor. Eğer Şabat henüz bitmemişse, bir yasağı ihlal etmiş demektir. Ama eğer Şabat sona ermişse herhangi bir yasağı ihlal etmiş değildir. Bu belirsizlik nedeniyle bu kişi bir *Aşam Taluy korbanı* (belirsiz durum için getirilen bir suç *korbanı*) getirmelidir.

Reuven bir ihlalde bulunup bulunmadığından emin değildi; bu nedenle bir hayvanı *Aşam Taluy korbanı* olarak adadı. Ama bir süre sonra, aslında ihlalde bulunmuş olmadığını kesin bir şekilde öğrendi. Adamış olduğu bu hayvana ne olacaktır?

Rabi Meir’e göre hayvan, tekrar sıradan bir hayvan konumuna geri döner, çünkü Reuven’in aslında bir *korban* getirmesi gerekmediği anlaşılmıştır.

Buna karşılık diğer Hahamlar, hayvanın hâlâ *korban* olarak kutsiyete sahip olduğu görüşündedir. Neden? Çünkü bir Yahudi her zaman hataları için kefareti arar ve bu nedenle, işin sonunda, hakkında şüpheye düşmüş olduğu günahı işlemediği ortaya çıksa bile bu hayvanın *korban* olarak kullanılmasına niyetlenmiş olduğu düşünülür. Bu yüzden hayvan bedensel bir kusur edinene kadar otlamaya bırakılır ve bundan sonra satılarak parasıyla gönüllü bir *korban* (*Korban Nedava*) satın alınır.

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

Rabi Arye Leib Heller, Galiçya’da yaşamış ve orda Rav olarak görev yapmış bir açıklama otoritesidir. Ünlü eseri “*Ketsot A-Hoşen*” nedeniyle aynı zamanda “*A-Ketsot*” veya “*Baal A-Ketsot*” lakabıyla da tanınır. Keskin zekâsı ve bilginliğiyle tanınmıştır.

Baal A-Ketsot son derece fakir biriydi. Kitabı “*Ketsot A-Hoşen*”i büyük gayretlerle yazmıştır. Bu eser, *Şulhan Aruh*’un *Hoşen Mişpat* başlıklı kısmı üzerine çok ince ve derin analizler içeren bir açıklamadır. Kitap muazzam bir başarıya nail olmuş ve *yeşiva* dünyasında Tora öğreniminin şekli üzerinde büyük etki yaratmıştır.

Baal A-Ketsot’un bir dostu olan

Rabi Yaakov MiLisa, *Ketsot*’un sözleri üzerindeki çekincelerini kaydettiği “*Netivot A-Mișpat*” adlı benzer bir açıklama eseri yazmıştır. *Baal A-Ketsot* da bu çekincelere “*Meşovev Netivot*” adını verdiği bir cevap çalışması yazmıştır. Bu eserler günümüze kadar öğrenilip incelenmektedir ve haklarında birçok açıklama eseri oluşturulmuştur.

Bunun dışında *Baal A-Ketsot*, henüz gençliğinde “*Şev Şematata*” adlı bir kitap da yazmıştır. Bu kitap, Talmud’daki yedi merkezi konuyu derinlemesine inceler. *Baal A-Ketsot*’un diğer bir eseri de *Şulhan Aruh*’un *Even A-Ezer* başlıklı kısmı üzerine yazdığı “*Avne Miluim*” adlı açıklama çalışmasıdır.

**Rabi Arye
Leib Heller**
[*Baal
A-Ketsot*]
(1745-1812)

Rabi Yeuda bar İlay

Yaprak
103

Gemara belirli bir *alahayla* ilgili olarak şöyle demektedir: “Her yerde, konuşanların başı olan Rabi Yeuda bar İlay söze başladı ve dedi:...” Rabi Yeuda kimdi ve kendisinden neden “Her yerde, konuşanların başı” diye bahsedilmektedir?

Rabi Yeuda, Rabi Akiva’nın “*talmid muvak*”ıydı. Başka bir deyişle Tora bilgisinin çoğunu Rabi Akiva’dan edinmişti. *Mişna*’da kendisinden, babasının ismi anılmaksızın “Rabi Yeuda” olarak bahsedilir. Sadece *Mişna*’da, onun adıyla aktarılan altı yüzü aşkın *alaha* vardır. Rabi Yeuda, Uşa’da doğmuştur. Galil bölgesinin hahamlarını kendi kasabasına toplamış ve burada hep birlikte ünlü “Uşa *takanalarını*” uygulamaya sokmuşlardır.

Gemara (*Baba Kama* 10b), *Gemara*’nın neresinde “Bir *hasid*le ilgili bir olay” anlatılırsa, kastedilen kişinin Rabi Yeuda bar İlay veya Rabi Yeuda ben Baba olduğunu belirtmektedir.

Neden “Her yerde, konuşanların başı” olarak adlandırılmıştı? Çünkü kral, onun her yerde ilk konuşmayı yapan kişi olmasını emretmişti.

Rabi Yeuda olgun bir ihtiyarlık sonrasında vefat etmiş ve ardında kendileri de büyük Tora otoriteleri olan oğullar bırakmıştır.

A-Şem’in Sevdığı Korban

Yaprak
104

Hahamlarımız, Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın, fakirler tarafından getirilen *korban*ları özellikle sevdiğini söylerler. Bunun sebebi fakirlerin *korban* getirmek için diğer insanlara göre çok daha fazla gayret gösteriyor olmalarıdır; zira ne de olsa yeteri kadar paraları yoktur.

Rabi Yitshak şöyle demiştir: *Minha-korbanını* konu eden pasuklarda “*Ve bir can bir Minha-korbanı getirdiği zaman...*” diye yazılıdır; ama diğer *korban*larda onları getiren kişiden “can” diye bahsedilmemektedir. Bunun sebebi nedir? Çünkü Kutsal ve Mübarek Tanrı şöyle demiştir: Normalde kim *Minha-korbanı* getirir? Bir fakir! Çünkü *korban* olarak bir hayvan getirmek için yeterli parası olmadığından, ucuz bir madde olan ırmikle getirilen bir *Minha-korbanı* sunar. İşte Ben bunu, girdiği zahmet nedeniyle, fakir kişi sanki kendi canını sunmuş gibi kabul ediyorum!”

Rabi Yitshak ayrıca, *Minha-korbanını* hazırlamanın beş farklı yöntemi olmasını da buna bağlar ve bir misal verir: Bir kralın bir seveni, onun onuruna bir ziyafet düzenlemişti. Kral bu seveninin fakir olduğunu biliyordu. Bu yüzden ona “Ziyafetten keyif almam için bana beş farklı kızartma hazırla” dedi. Başka bir deyişle kral, fakir adama bu ziyafetten keyif aldığını hissettirmek istediği için ona “Elindeki malzemelerle bana sevdiğim beş farklı yemek hazırla” demiştir. Buna benzer şekilde Kutsal ve Mübarek Tanrı da *Minha-korbanı* hazırlamak için beş farklı yöntem öngörmüştür.

MASEHET MENAHOT
PEREK 13:
ARE ALAY İSARON

Bir Adam – Beş Korban

Yaprak Bu yaprakta öğrenilen *Gemara, Mişna*’da yazılı olan bir *alahayı* ele almaktadır. Bu *alahaya* göre bir kişi beş farklı türde *Minha-korbanı* getirmekle yükümlü hale gelebilir!

105

Bu nasıl olabilir?

Bir kişi “Tora’da yazılı olan beş *Minha-korbanı* türünden birini sunacağıma dair *nederde* bulundum, ama hangisi olduğunu hatırlamıyorum?” diyorsa, bu beş *Minha-korbanı* türünün her birini getirmelidir, çünkü eğer bunlardan sadece bir tanesini getirirse, belki de hakkında *nederde* bulunduğu *korban* bu olmadığı için, *korban* getirme yükümlülüğü halen devam ediyor olabilir.

Başka bir bilgi: Beş tür *Minha-korbanı*ndan biri, “*Minha Meyuhedet*” (özel *Minha-korbanı*) olarak adlandırılır.

Bu *Minha-korbanı* nedir ve neden bu şekilde adlandırılmaktadır?

Minhat Solet (sadece irmikle getirilen ve pişirilmeyen *Minha-korbanı*) “*Minha Meyuhedet*” olarak adlandırılır, çünkü Tora diğer tüm *Minha-korbanı* türlerine belli isimler vermiştir: *Minhat Mahavat* (tavada kızartılan *Minha-korbanı*), *Minhat Marheşet* (tencerede kızartılan *Minha-korbanı*), *Minha Maafe Tanur* (fırında pişirilen *Minha-korbanı* – bunun iki farklı türü vardır). Buna karşılık *Minhat Solet* için Tora, başka bir ilavede bulunmadan, sadece “*Minha*” sözcüğünü kullanmaktadır.

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

Vilna’lı Gaon’un en büyük öğrencilerinden olup, tüm *yeşivaların* anası olarak kabul edilen Volojin *Yeşivası*’nın kurucusudur. A-Gra’nın (bkz. sayfa 208) yanında Tora öğrenmiştir ve onu çok takdir eder, uzun nesiller boyunca bir benzeri olmamış çok büyük bir haham olarak görürdü.

A-Gra’nın onayıyla, Rabi Hayim, Volojin şehrine *Rav* olarak atandı. Orada “*Ets Hayim*” *yeşivasını* kurdu. Burada belirlenen öğrenim şekli Litvanya kökenli tüm *yeşiva* dünyası üzerinde etkili olmuştur.

Rabi Hayim, Tora öğrenimini diğer tüm *mitsvalardan* daha önemli, en üstün değer olarak görürdü ve “*Nefeş A-Hayim*” adlı eserinde bu konuyu geniş bir şekilde kaleme almıştır. Bu eserinde, Hasidizm akımının dünya görüşüyle tartışmıştır, ama buna rağmen kendisinin bu akıma yönelik muhalefeti, hocası A-Gra’nın kadar sert değildi. Bunun yanında Rabi Hayim, *Pirke Avot* hakkında “*Ruah Hayim*” adlı bir açıklama eseri de yazmıştır. Vefatının ardından, *yeşivanın* başkanı olarak yerini, oğlu Volojin’li Rabi Yitshak almıştır.

**Volojin’li
Rabi Hayim**
(1749-1821)

Kimin Korbanı?

Yaprak
106

Melamed Rabi Şimşon sınıfa girdi. Kalın bıyıkları kurnaz gülümsemesini gizlemeyi başaramıyordu. Çocuklar Rabi Şimşon'un bugün yanında özellikle ilginç bir bilmece getirdiğini hemen anlamışlardı.

Rabi Şimşon konuşmaya başladığında çocuklar bunun sadece güzel bir soru değil, aynı zamanda çözmesi zor bir bilmece de olduğunu anladılar.

Şöyle sordu Rabi Şimşon:

"Benimle *korban* getirirler ve beni *korban* olarak getirirler. Kimim ben?"

Hemen sınıfta fısıltılar başladı. "Bu ne demek? Konu ne?"

Rabi Şimşon sınıftaki çocukları susturdu ve "Şimdi konuyu öğrenmeye başlayacağız ve bir sonraki dersimizde de konuya devam edeceğiz" dedi.

Öğrenciler heyecanla bekliyorlardı ve Rabi Şimşon konuşmaya başladı: Rabi [Yeuda A-Nasi], "*Are alay korban etsim*" (odun *korbanı* getirmeyi üstleniyorum) diyen bir kişinin, Bet-Amikdaş'a odun getirmesi ve bu odunların tıpkı bir *korban* gibi *Mizbeah* üzerinde sunulması gerektiği görüşündedir! Bu odunlar öğütülmeli, tıpkı *korban*lara yapıldığı gibi üzerine tuz serpilmeli ve *Mizbeah*'a sunulmalıdır.

Şimdi bilmecenin cevabına gelelim: "Benimle *korban* getirirler" – tüm *korban*lar odunlarla gerçekleştirilir, zira *korban*lar odunların ateşiyle yakılır. Ve "beni *korban* olarak getirirler" – çünkü gördüğümüz üzere bazen odunların kendileri de *korban* olarak sunulabilir.

On Üç Para Sandığı

Yaprak
107

Bet-Amikdaş'ta on üç tane para sandığı bulunurdu.

Bu sandıkların üzerinde şunlar yazılıydı: 1. "*Tiklin Haddin*" – *mahatsit a-şekel* (yarım *şekel*; bkz. II. Kitap, sayfa 17) olarak bağışlanmış olan "yeni *şekeller*". 2. "*Tiklin Atikin*" – önceki yıl *mahatsit a-şekel* getirmeye yetişememiş olan kişiler tarafından bağışlanan "eski *şekeller*". 3. "*Kinin*" – yetişkin kuş *korbanı*. 4. "*Gozele Ola*" – genç kuş *korbanı*. 5. "*Etsim*" – *Mizbeah* üzerindeki yığın için "odunlar". 6. "*Levona*" – "günlük" adı verilen tütsü malzemesi bağışı. 7. "*Zaav LaKaporet*" – Bet-Amikdaş'ın özel araç ve kapları için "altın" bağışı. Bunların dışında, *nedava*, yani *Mizbeah* üzerinde gerçekleştirilecek toplumsal "gönüllü" *korban*lar için altı para sandığı daha vardı.

Nedava için neden altı para sandığı gerekiyordu?

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara* buna iki açıklama getirmektedir:

Amora Hizkiya'ya göre bu, Bet-Amikdaş'ta her hafta görev yapan Koen ailelerinin sayısına denktir. Bu ailelere "*Bet Av*" (baba evi; atasal aile) adı verilirdi ve haftanın altı günü boyunca her gün başka bir *Bet Av* görev yapardı. Aralarında hakkaniyet ve barışı koruma amacıyla her bir *Bet Av* için ayrı bir para sandığı konmuştu, çünkü Koenler, *korban*ların derilerini alırlardı ve bu şekilde kimin hangi *korbanı* alacağına dair herkesin mutabık olduğu bir düzen oluşturulmuştu.

Rabi Yohanan'a göre çok sayıda madeni para bağışlandığı için altı tane para sandığı koymaya ihtiyaç duymuşlardır, çünkü bütün para tek bir sandıkta toplanacak olsaydı paralar küflenebilirdi.

Boğaların İkisi de Korban

Yaprak
108

Bay Gedalya Bet-Amikdaş'a bir *korban* adamaya karar vermişti. Kalkıp bir ilanda bulundu ve "Boğalarımдан biri *korban* olacak" dedi, ama sahip olduğu iki boğadan hangisini kastettiğini söylemedi.

Hangi boğa kutsiyet kazanmıştır?

Mişna'nın cevabına göre iki boğa arasında daha büyük olanı kutsal olmuştur, çünkü Bet-Amikdaş'a *korban* adayan bir kişinin, bunu cömertlikle yapmaya niyetlendiği ve bu nedenle mutlaka daha güzel ve değerli olan boğayı kastetmiş olması gerektiği varsayılır.

İlginç bir şeye dikkatinizi çekmek isteriz: Eğer Bay Gedalya'nın üç boğası olsaydı, o zaman, en kaliteli iki boğası kutsiyet kazanmış gibi davranmalıdır – hem en iyi boğa hem de orta düzeydeki boğa. Neden? Çünkü onun, sadece en iyi boğasını mı vermek istediği, yoksa [en düşük düzeyli boğaya göre "daha iyi" olan] orta düzeydeki boğayı da mı düşünmüş olabileceği konusunda belirsizlik vardır.

Şimon A-Tsadiк'e Kim Refakat Etti?

Yaprak
109

II. Bet-Amikdaş Dönemi'nde Erets-Yisrael üzerinde de hüküm sürmüş olan Makedonya İmparatoru Aleksander'in (Büyük İskender) ölümünden sonra, onun ordu komutanı olan Talmay bölgeyi kontrolü altına almıştı. O dönemde Şimon A-Tsadiк Koen Gadol görevini yürütmekteydi ve gerek maneviyat alanında gerekse de dünyevi konularda halkın yararı için çok önemli faaliyetler yürütmekteydi.

Bu yaprakta, Şimon A-Tsadiк'in bir yıl Yom Akipurim'de *Kodeş Akodaşim*'den (Bet-Amikdaş'ın en kutsal yeri) çıktıktan sonra "Bu yıl öleceğim" dediği anlatılmaktadır. Kendisine bunu nereden bildiği sorulduğunda Şimon A-Tsadiк şöyle cevap verdi: "Her yıl Yom Akipurim'de, beyaz giysiler giyen ve beyazlara bürünmüş ihtiyar bir adam *Kodeş Akodaşim*'e benimle girer ve benimle çıkardı. Bu yıl ise, karalara bürünmüş bir ihtiyar benimle girdi, ama benimle çıkmadı. Bunu bu yıl öleceğime dair bir ima olarak değerlendiriyorum."

Gerçekten de Şimon A-Tsadiк Sukot bayramının ardından vefat etmiştir.

Masehet Menahot'un Bitimi

Yaprak
110

Bu yaprakta *Masehet Menahot* sona ermektedir ve *Gemara*, Tora öğrenen *talmid hahamlar* hakkında bazı övgüler aktarmaktadır.

Rabi Şemuel bar Nahmani, Rabi Yonatan'ın adıyla şöyle dedi: Kutsal ve Mübarek Tanrı, Tora ile meşgul olan *talmid hahamları*, Huzuru'nda *ketoret* (tütsü) tütürüyormuş gibi kabul eder!

Rabi Yohanan şöyle dedi: Kutsal ve Mübarek Tanrı, Bet-Amikdaş'taki ibadete dair *alahaları* öğrenen *talmid hahamları*, sanki Bet-Amikdaş onların günlerinde inşa edilmiş gibi kabul eder!

Reş Lakiş şöyle dedi: Her kim Tora ile meşgul olursa, sanki *Ola*, *Minha*, *Hatat* ve *Aşam-korban*larını gerçekleştirmiş gibidir!

